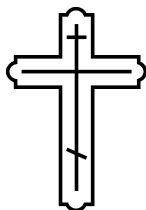

Лука̄ Йс̄ӯстулі̄ дукунан

Лука̄ Йс̄устулӣ дукунан

Библиява хуңтут т̄р̄рди дукудярӣ Институт
(Институт перевода Библии)

Москва

2001

Лука̄ Йс̄устилӣ дукунан

Эвэд̄ыт̄ о̄ч̄атын: Булатова Н.Я., Мыреева А.Н.
Сэвэкӣ т̄үрэнмэн̄ тэд̄ет̄ дукувч̄ава ичэтч̄эн: Котроцци С.
Консультант: Гардинер Д.

Элэкэсипты̄ ювун

Аяврил гиркйл!

Сү эхиткэн Лукā Йсүстулй дукунавāн дявүчадырас. Тар урунивсйпчу тэдэуни. Эр книга Омакта Гулдывундук. Омакта Гулдывун Нонопты Гулдывуннүн умундү Библия гэрбйчивувкйл. Тар Сэвэкй алагүрй түрэннин. Омакта Гулдывундү дыгин урунивсипчүл тэдэвур дукувчāl. Упкаттү-тын Йсүс бинйлйн, Нуңан алагүндулйн, бәе сөхйрилвāн оналйн, он Нуңан, буксә, арчāн, дукувчā.

Урунивсйпчүдү тэдэвундү дукувчā сō городү бичән – элэкәсипты вәктү Исрāиль гунмурй бугадү. Тәлй Исрāиль оёлйн римскай тэгэмәр хэгдыгү бичән. Тар-дā бичәлйн, еврейл, тадү бидерйл, мәннйвәр тэдәвәр аят одәдәңкитын. Еврейлдү Сэвэкй түрәнмән ихиврй бәелй Моисейдулй иты бүвчә бичән. Кәтэ Сэвэкй түрәнмән ихиврил бәел дүннәлә Киристос, Сэвэкй сйнманан, эмәдеңән гуниңкитын. Киристос – тар греческай түрән, тарā хуңтут гунмй: арйт имүвчә, лучадыт – Помазанник, еврейдыт – Мессия. Киристос нәлумүхйдук-кәт, бунйдук-кәт айдяңан. Тар анңанйлдү Виплеём гунмурй бикйтү сōт алачивдярй Йсүс Киристос балдычāн. Сэвэкй Омолгин мит бугалāt, бәет эмәксә, урунивсйпчу Сэвэкй түрәнмән бәел айңаттулйтын эмувчән. Тар урунивсйпчү Сэвэкй түрәннин, йдү-дә нуңан бичәлйн, эма-дā түрәнди улгучәмәтгчәлйн бәетыкйндү уңивчә.

Лука Урунйвсипчү Тэдэвундүвй дыгин тэдэвурдук кэ-тэтмэрвэ дукучән, түрэнин-дэ эдү аятмар. Илмакта биңэхивй Лука, аят алагүвукса, айчимнит очән. Лука еврей энэ бирэ, Йсүс Киристоспа тэдэри очән. Нуңан сйнмавчә алагүвумнит Пәвелнүн умундү, Сэвәкй алагүнмән бәелдү улгучәнденэл, сө кэтэ дүннэлвэ гиркучатын. Лука урунивсипчу тэдэвунмй грёческойды түрэнди дукучә бичэн. Бәел Йсүспа тэдэритын дюр тыхинча анңанйн оран. Тарбән анңанйл йлтэндерэктын, эр Урунивсипчү Түрән сө кэтэ хуңтул түрәрди дукувчә бичэн. Эхиткән-кэ Урунивсипчү Тэдэвун Лука дукунан элэкэс эвэдйт дукувчә.

Библиява хуңтут түрәрди дукудяри Институт Лука Йсүс-тули дукунавән эвэдйт очалдү, нуңардүтын бәлэтчәл бәелдү пахйба гундерән. Бү сү эр книгава эвэдйт таңдяридуксун сөт урундерэв.

Лука̄ Йсүстулӣ дукунан

ЭЛЭКЭСИПТЫ ХАН

Эдā Лука̄ эрэ̄ дукучāн

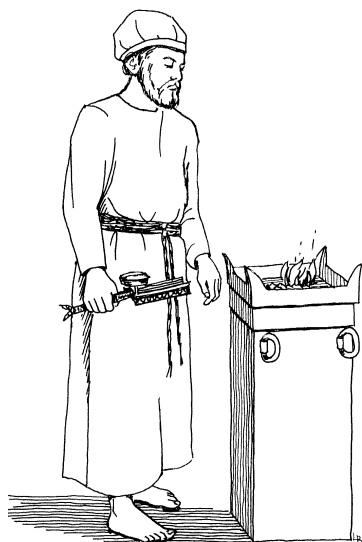
¹Эхиткэн, экун мит бугадүт бовувчāвāн, кэтэ бәел дукулчāтын. ²Тарā мэртын ичэчэл бәелдук, Сэвэкӣ түрэнмэн бәелдулэ ихивдярилдук, мит сарап. ³Тарā бй, тэкэмэдукин алагүксā, синдү, сōмат аяврй̄ Пеопил, улбүлӣ дукудāвӣ дялдām, ⁴сй̄ Йсүстулӣ дōлдынас тар тэдәдук тэдә бихивэн сādас.

Иоāн – мулэ̄ эймнй̄

⁵Ирод Иудеядү тэгэмэр биңэхин, хирурй̄^{1*} Сахāрия бичэн, Авия сменадукин. Нуңан ахин Елисаветā Арондук² тэкэчй̄ бичэн. ⁶Нуңартын Сэвэкӣ дюлэдүн нүңнэт бинйт бидечэтын, упкат Бэгин-Сэвэкӣ одёкй̄чилвāн, нюңнйн-мэн-дэ дялувдячāтын. Нй̄-дэ нуңардулитын эрүвэ эңэт гунэ бичэн. ⁷Тар-да бичэлийн нуңартын хутэе āчир бичэтын. Елисаветā эвкй̄ балдыра бичэ, тыкэн биденэл, сагданчā-тын. ⁸Умнэ̄ Сахāрия тадук гйл̄ хирурй̄л Авия сменадукин

¹ Хирурй̄ – священник. Ṗсиктакāнди (*) сāmалкй̄вчāl̄ тү-рэрвэ книга амардүн ичэткэллу.

² Арон – Моисей акинин, нонопты хэгдыткү̄ хирурй̄ бичэн.

*Хирурй ая унҕучй чўкат
хулгарй хулгакйт дагадун*

Сэвэкй Дјодун* хавалкйчигын инэҗйл очатын. ⁹Тэли Сахария хулгакйтту¹ ая унҕучил чўкава дегдбҗэтын бичэн², хулганйкит инэҗин тыкчэ бичэн. Тарит нуҗан Бэгин Дјолан йчэн. ¹⁰Умйвупчал бэел, туйлэ илитчанал, уҗкеродерэктын³, Сахария хулганидячан. ¹¹Умнёт Сахариядү Сэвэкй тэдэвумнйн⁴ ичэврэн, нуҗан хулгакит анҕудун аял унҕучил чўкал, лү саҗнядьярдүтын илитчачан. ¹²Сахария, нуҗанман ичэксэ, олочон, җэлэлчэн-дэ.

Сэвэкй тэдэвумнйн-кэ нуҗантыкйн гунчэ:

¹³— Сахария, экэл җэлэрэ: сй, уҗкеронэ, гэлэнэс долдывран. Синҗй ахис Елисавета синдү омологыс балдывдяҗан, сй нуҗанман, Иоан гуннэ, гэрбйкэл. ¹⁴Мёванни хэгды урункэкунди, сэвденкэкунди дялуувдяҗан, кэтэ илэл нуҗан балдынадун урундеҗэтын. ¹⁵Бэгин дюлэдун нуҗан хэгды бэе одяҗан. Нуҗан экуды-кат аракйва этэн умна. Энинин ургэхй бидеҗэхин, нуҗан Сэвэкй Эрйиндин дялуувдяҗан. ¹⁶Кэтэ Исраиль бэелвэтын нуҗан Бэгиндулэ, Сэвэкйлэтын мучүвдяҗан. ¹⁷Нуҗан, омйтвй, эҗэхйтвй-дэ Ильява уреденэ, Бэгин дюлэдун җэнэдедеҗэн, амтыл мёварватын хутэлтыкйтын дагамавкандяҗан, дюлэвэр эвкйл

¹ Хулгакйт — алтарь.

² Эр Сэвэкйдү хулганйвун тэгэл Сэвэкйдү уҗкеродерйвэтын ичэвкэнивкй.

³ Уҗкеромй — молиться.

⁴ Сэвэкй тэдэвумнйн — ангел.

бүрэ бээлвэ Сэвэки дялилдин дялудяңан. Тыкэн Иоан бээлвэ Бэгинтыки эмувдеңэн, нуңандулан эмэрилэн итыгавувчылва¹.

¹⁸ – Тавар гуннэс тэдэвэн он-ка би сядяңав? – гуннэ, Сахария Сэвэки тэдэвумнидукин ханнүчә.

– Би-кэ этыркэн бихим, ахив нян сагданчә.

¹⁹ Тадү Сэвэки тэдэвумнин гунэн:

– Би Гаврил бихим, Сэвэки дюләдүн илитчарй. Нуңан минэвэ элэ уңчэн, би синдү эр аяпчү улгүрвэ мэтэвдэв.

²⁰ Би синдү мэтэвнэв гуннэгэчйинми дялүвдяңан. Си-кэ би гуннэвэв эчэс тэдэрэ, тарит симүладяңас, эвкй түрэттэ ддяңас, би гуннэв дялувдалан си түрэнэ ачин бидеңэс. Тар инэңйвэ Сэвэки сйнмачә. ²¹ Сахариява тулйлэ алатчарйл бээл нуңан горovo Сэвэки Дюдүн бидерйдукин дйвэдечэ-тын. ²² Де, тадук Сахария, түрэңэ² окса, юрэн. Бээл нуңан Сэвэки Дюдүн сохйва ичэнэвэн тылчэтын. Сахария, түрэңэ окса, тарә жалалдивй ичэвкэнчэ. ²³ Сэвэки Дюдүн хавалкйчин инэңйлин йлтэнчэлэтын, нуңан дюләви мучүчән. ²⁴ Тар амардукин Елисаветә, нуңан ахин, дагалй ургэ-хйвкй, тадук тунңа бёгава дюдукви энэ юрэ бидечэн.

²⁵ «Эрэ тыкэн миндү Бэгин оран, би эхидукви балдыра бээлдук эдэв халдятта», – гунивкй бичэ нуңан.

Он Йсүс балдыдяңан

²⁶⁻²⁷ Елисаветә ургэхинэдукин нюңй бёган очәлан, Сэвэки Гаврил гэрбйчй тэдэвумниви Насареттү бидерй хунаттулә уңчэн. Тар бикит Галилөя гунмурй дүннэдү бичэн. Тар хунат Давидтук тэкэчй Осиптулә эдылэңэт бичэн. Хунат гэрбин Мария бичэн. ²⁸ Гаврил, нуңандулан эмәксэ, гунчэ:

– Мёнду³ бигин синдү, Сэвэки сйнманан хунат! Синнүн Бэгин!

¹ Итыгавувми – бэлэннэвми.

² Түрэңэ – немой.

³ Мёнду – дорово.

²⁹ Тэдэвумни гуннэвэн дөлдүксә, хунат олочон, тадук дядлалчан: «Эдә тыкэн нуңан гунэн?»

³⁰ Сэвәкй тэдэвумнин нуңантыкйн гунчә:

– Мария, экәл нәләрә! Сэвәкй синэвә аявдерән. ³¹ Сй ургэхидеңәс тадук омологива балдывдяңас, Нуңанман Йсүс, гуннә гәрбидәви. ³² Нуңан хэгдыткүмә дьяңан, Нуңанман Үгүтмәр Омологидин гәрбидеңәтын, Бәгин-Сэвәкй Нуңандүн Давид* тэгәмәр¹ тэгәквэн бүдеңән. Йсүс Давидтук тәкәчй* бинә, ³³ Якиптук тәкәчйл бәел оёлитын тэгәмәр дьяңан. Тар тэгәмәрин этән манавра, нуңан окин-да тэгәмәр бидеңән.

³⁴ – Он-ка бй ургэхидеңәв? Бй эдбәе ачин бихим эчә!

³⁵ Тадү нуңан гунчә:

– Сэвәкй эринин синдулә исчаңан, Үгүтмәр әңәхйн синә ханяндивй дасчаңан, тарит сй балдывдәт хутәс Сэвәкйңй бидеңән. Нуңан Сэвәкй Омологин, гуннә, гәрбивдеңән. ³⁶ Тар ичәткәл Елисаветәва, дагалтави, нуңан сагды, бәел-дә «әңәт балдывра ахй» гуниңкитын эчә. Тар-да бичәлин, нуңан омологит ургәхйнән нюңй бәган нәнерән. ³⁷ Сэвәкй эхин ора әкун-кат ачин.

³⁸ Мария гунчә:

– Бй Бәгин бөканин бихим. Бәгин синдули гуннәгәчинин бигин.

Сэвәкй тэдэвумнин тадук суручән.

Мария Елисаветалә ирэмәрән

³⁹ Адблалали-вал Мария гөродтула, хәлинчәнә, суручән. Тар гөрод урәчй Иудеядү бичә. ⁴⁰ Нуңан, Сахария дблән йксә, Елисаветәва мәндучә². Мария мәндуриәвән Елисаветә дөлдүчәлән, ⁴¹ Елисаветә урдүн хутән курбухйнчә, мәннин-кә Сэвәкй Эриндин дялүвчә. ⁴² Елисаветә игдыт гунчә:

¹ Тэгәмәр – царь.

² Мәндумй – доровомй.

– Мария, Сэвэки синэвэ аявдерэн, синэвэ ахалдук сйнмачā, балдывривас хутэвэс нян аявдерэн. ⁴³ Бй э́кунма оналив миндулэ Бэгинми энинин эмэрэн? ⁴⁴ Сй мэндурй түрэрис сёрдулав йдекэнтын, дөдүв хутэв, урунденэ, курбухйинчэрэн, ⁴⁵ Бэгин түрэрин дялувриватын тэдэчэ ахй кутучй!¹

Мария Бэгинмэ кэнедерэн

⁴⁶ – Бй дялдүви Бэгинмэ угиридем, ⁴⁷ упкат дөтпй Сэвэкидү сөт урундем. ⁴⁸ Бй хэгды-дэ бэе эчэв бихи, тар-да бичэлийн, нуңан минтыкй ичэхйинэн. Эдук дюлэскй упкат бэел тэкэн тэкэндуккэр минэ «кутучй ахй» гундедеңэтын. ⁴⁹ Эңэхйчй миндү сө хэгдывэ бран. Нуңан гэрбйин одёврй! ⁵⁰ Сэвэки упкат бэелвэ тэкэн тэкэндуктын Нуңанман одёдерйльва, мулэндяран. ⁵¹ Нуңан эңэхй нјалатпй арпуллан – сөкатчарйил бэелвэ ахадяран, ⁵² эңэхйл бэгсэлвэ тэгэкилдуктын тыкивдерэн, тырэвувчэл бэелвэ угиридерэн, дёгордёрйлдү дялум бүдерэн, ⁵³ баяхалва-ка экуна-да ачин тындерэн. ⁵⁴ Сэвэки Исраиль тэгэдүн, мэңнјилдүви бөкардүви, бэлэдэви, эмэчэн, Нуңан бээлдү бэлэтјэт түрэнми эчйн омјоро. ⁵⁵ Сэвэки Аврамдү* тадук нуңан хутэлдүн окин-дā бэлэтјэт бчāн. Тар түрэрви нуңан амтылдүт бүчэн. ⁵⁶ Мария, Елисаветадү илан-мал бёгава биксэ, дюләви мучүчāн.

Иоāн-эймни балдырйн

⁵⁷ Елисавета, балдырйн инэңйин эмэчэлэн, омологичāнма балдывчā. ⁵⁸ Нимэкилин, дялин-да, Бэгин нуңанман мулāниксā, бэлэнэдүн Елисаветанүн умундү урундечэтын. ⁵⁹ Дяпкй инэңйдү нуңартын омологичāндү мйнэврй итыва* одāвар умүнупчэтын, аминин гэрбйдин Сахāрия, гуннэл, гэрбйдэвэр ээтчэтын. ⁶⁰ Энинин-кэ тарā энэ дёкта, гунчэ:

– Эчэ, нуңан гэрбйин Иоāн бигин.

¹ Кутучй – счастливый.

⁶¹ – Сй тэкэндүс таргачйн гэрбйчй һй-кэт ачин эчэ! – гунчэл нуңартын. ⁶²Тадук куңакан аминдукин һалалдивар ичэвкэнденэл, нуңан хутэви он гэрбидэви ээтчэрийвэн хан-һучатын. ⁶³Сахария, олдоксоконмо¹ бүдэтын гэлэчэ тадук дукуча: «Нуңан гэрбйн Иоан». Тариңдүн упкат сөхичатын. ⁶⁴Тармалдү нуңан түрөчилчэ, улгучэмэтты окса, Сэвэкивэ кэнелчэ. ⁶⁵Нимэкилин упкат һэлэлчэл. ⁶⁶Тара долдычал бәел, упкат дялдүвар дяваксал, гунчэвкыл бичэл:

– Һй-кэ тар куңакан ояһан?

Тэдэмэ-ты, нуңанман Бэгин, одёдено, дыхучиңкин.

Сахария Бэгинмэ кэнөдерэн

⁶⁷Сахария, Иоан аминин, Сэвэки Эрйндин дялувукса, экунма Сэвэки нуңандүн нинэвэн улгучэнилчэн. ⁶⁸Бэгинмэ кэнөдерэв – Исраиль Сэвэкивэн! Нуңан миттулэ, Мэн-һйлэви тэгэлэви, бэлэдэви эмэчэн. ⁶⁹Нуңан эңэхй Айһат бэевэ² миттулэ уңдерэн. Тар бэе Давидтук тэкэчй*, Давид* Нуңан бөканин. ⁷⁰Тара Сэвэки сйнманаливи бәелдүливи Нуңан түрэнмэн ихивдатын, он Нуңан нонон гуннэдин гунчэн. ⁷¹Тар Айһат бэе булэсэбилдук тадук митпэ ичэмэ-йндерилдук айдяран. ⁷²Тыкэн нуңан мэнһидүви тэгэдүви бәлэтчэрэн, амтылты тэкэрдүтын бүнэви түрэнми маннит дявучадяран. ⁷³⁻⁷⁴Тэкэрти аминдүтын Аврамдү* митпэ булэсэбилдук³ айһат түрэнми Нуңан бүчэн. Тарит мит, һйдук-кэт энэл һэлэрэ, Нуңан нюнйнэдин бидедеһэт. ⁷⁵Мит Сэвэки бәелин бинэл, Нуңан экунма миттук ээтчэрэн, Нуңан дюлэдүн упкат бинидүвэр тара дялуһатыт. ⁷⁶Сй-кэ, хутэ, Угүтмэр Сэвэки түрэнмэн ихиври бэе, гуннэ, гэрбивдеһэс – Нуңандүн хоктоён өсчана, Бэгин дюлэдүн һерадяһас, ⁷⁷тадук Сэвэки тэгэви, һөлүмүхйилвэ лукчана, айриван мэтэвдеһэс. ⁷⁸Митпэ упкат мевандивй айвде-

¹ Олдоксокон – каптахун.

² Айһат бэе – Спаситель.

³ Булэсэг – враг.

рй Сэвэкиңит миттулэ няңнядук нэрин гёванма уңдеңэн.
 79 Тар гёван, ичэвуксэ, бунй хактырадүн бидерйлвэ упкат-
 ватын нэриндивй гарпадяңан, тарит аяралдындула ихиври
 хоктово нюңнидеңэн.

*Иоан куңакāды-дā
 омогиды-дā аңанйлин*

80 Куңакāн-ка ихэвдечэ, дялирбудячā, нуңан Исраиль
 тэгэлэн эмэри инэңин одалан бэел экичитын бирэ дүннэ-
 дү¹ бидечэн.

ГЕ ХАН

Йсүс Киристос балдырин

¹Тар инэңилдү римскай хэгдыткүмэ тэгэмэрин Август
 бугавй бэелвэн упкатватын таңдатын ипкэчэ. ²Эр элэкэ-
 сипты бэелвэ таңивун бичэн, тэли Сирйядү хэгдыгү Куви-
 риниус бичэн. ³Упкат балдыдяк бугалāвар дукувдāвар
 нэнэчэтын. ⁴Осип нян Насарет бикйттук, Галилэя дүннэ-
 дукин Виплеёмдула, Иудеядү бидерйлэ, нэнэчэн. Тыкэн
 Давид* балдыдякин дүннэн гэрбйчивуттэн. Осип Давидтук
 тэкэчй бичэ, тарит тартыкй суручэн. ⁵Нуңан ахйлаңатнүн-
 мй Мариянүн дукувдāвар нэнэчэтын. Мария ургэхй бичэн.
⁶Нуңартын тадү бидерэктын, балдыри инэңин оча. ⁷Ма-
 рия ноноптыма хутэви балдывчā, тадук чакиликсā, дюдыл
 авдүл уливундүтын нэчэн. Нуңартын аңжавун дюдү аңжа-
 датын бэтын эчэн сулапта.

*Сэвэки тэдэвумнйлин тадук этэчимнйл
 Йсүс балдыриван мэтэвдерэ*

⁸Нуңартын дагадүтын этэчимнйл, мэрңйлвэр бёрулвар²
 этэетчэнэл, бидечэтын. ⁹Тар долбонидү умнэт Сэвэки

¹ Бэел экичитын бирэ дүннэ — пустыня.

² Бёру — овца.

Берулва этэчимнйл

тэдэвумнйин ичэвчэ, ичэвнэдүн Сэвэки-Бэгин һэрйнин этэчимнйлвэ гарпача. Тарил сөт һэлэлчөл, ¹⁰Сэвэки тэдэвумнйин нуңардүтын гунчэ:

– Экэллу һэлэрэ, бй элэ мэтэвумнэк эмэчэв, тар мэтэвнэв упкат тэгэдүхун сө хэгды урунмэ бүдеңэн. ¹¹Инэһийнмэн Давид* бикиттүн сунэвэ Айңат бэе балдыран: тар Бэгин-Киристос*. ¹²Сү Нуңанман тагтахун эргэчйин самалкй бидеңэн: сү чакиливчадарй куңаканма дюдй авдүл уливундүтын бакадяңахун. ¹³Тармалдү Сэвэки тэдэвумнйин дагадүн сө кэтэ хуңтул тэдэвумнйл, Сэвэкивэ кәнөденэл, тыкән гундечэтын:

¹⁴– Сэвэки кәнөнин Ыгү бугадү! Дулин бугадү Сэвэки урундерйин бэетыкйндү аяралдбйн!

¹⁵Тар Сэвэки тэдэвумнйин этэчимнйлдук няңнялә мүчүчалатын, этэчимнйл гумөтчөл: «Виплеөмдула суругөт, ичэнэгөт, экун тадү боча, тар эва Бэгин миттү гунэн».

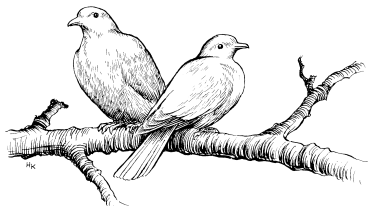
¹⁶ Хэлйнчэденэл, тартыкй эмэксэл, Мариява Оси́пнүн бакачāl, авдүва¹ уливундү балдымактава куңākāнма ичэчэл. ¹⁷ Ичэксэл, эр куңākāндулй тэдэвумнйл мэтэвнэвэтын улгучэнчэтын. ¹⁸ Этэечимнйл улгучэннэвэтын дōлдычāl бээл упкат сōхйчāтын. ¹⁹ Мария-ка мэтэвнэвэтын аямат иргэлэвй тыпкэнчэ, мевандулавй йвчэ. ²⁰ Этэечимнйл-кэ дōлдына-лйвар, ичэнэлийвэр-дэ, Сэвэкивэ кэнэденэл, амаскй мучү-чāтын. Упкат Сэвэки тэдэвумнйн гуннэгэчйнин бичэн.

Йсүстү мйнэврй итыва о́дара тадук гэрбидерэ

²¹ Куңākāн балдыдяктукин дяпкй инэңйн нэнэчэлэн, Нуңандүн мйнэврй итыва* о́чāтын, Йсүс, гуннэ, гэрбйчэ-тын, эр гэрбйвэ Нуңандүн Сэвэки тэдэвумнйн Мария эде-лйн ургэхйрэ бүчэ бичэ.

Йсүсна Бэгиндү ичэвкэндерэ

²² Тэхйврйл инэңйл йлтэнчэлэтын Моисей итыдүн* ду-кувчāгачйнин, нуңартын балдымакта хутэвэр Бэгин дюлэ-дүн ичэвкэндэвэр Иерусалимдула эмувчэл. ²³ Бэгин итыдүн гунмувчэ: «Элэкэсипты бал-дывчā куңākāн, омологичāн бихикин, Бэгинңй. ²⁴ Тадук нуңартын хулганйдāвар дэ-гйткэрвэ: дюр гōрлицалва-гү, дюр диргивкйткārва-гү эмув-нэтытын», – тыкэн Бэгин итыдүн дукувчā².

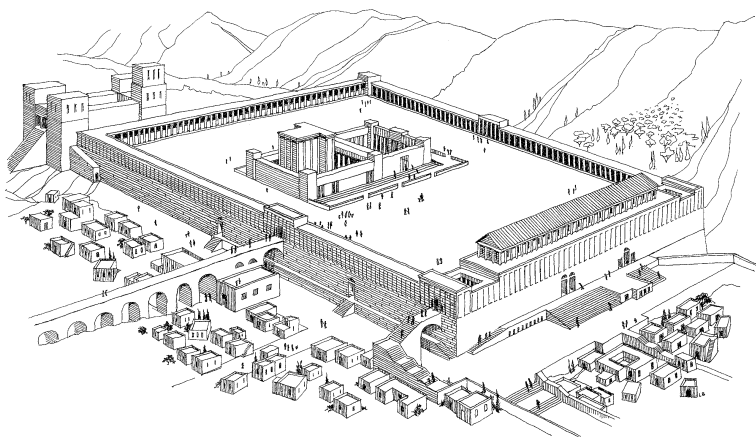
Дэгйл – гōрлицал

Сэмэн Бэгинмэ Йсүстүлй кэнэдерэн

²⁵ Тарлахā Иерусалимдү Сэмэн гэрбйчй бэе бидечэ, нүн-нэт бинйт йндерй, нуңан, Сэвэкивэ одёдено, Исраильва

¹ Авдү – домашний скот.

² Балдывчā ахй тэхйвдэвй бёруткāнма, дядаң бимй, дюр дэгйткэрвэ-гү Сэвэкидү хулганйңāтын.

Сэвэки Дюн

Айңат бэевэ¹ алатчачан. Сэвэки Эрйинин нуңаннун бичэн.
²⁶ Сэвэки эрйинин Сэмэндү мэтэвчэ, нуңан Киристоспа*
 Сэвэки уңнэвэн, Айңат бэевэ, эделивй ичэрэ этэн будэ.
²⁷ Сэвэки Эрйинин нуңанман Сэвэки дюлан* эмувчэн. Йсүс
 амтылин балдымактавар хутэвэр итыдү* дукувчаван одавара
 тала эмувчэтын. ²⁸ Сэмэн, куңаканма ңалалдүвй гакса, Сэ-
 вэкивэ кэнёксэ, гунчэ:

²⁹ – Эхилэ Сй, Бэгин, бүнэвй түрэнмй дялуунни, тарит
 бй, синңй бёканни, аят дялитпй будэрийв-дэ элэкин. ³⁰ Бй
 эхалдивй Айңат бэевэ упкат тэгэл дюлэдүтын иливнавас
 ичэм. ³¹ Сй Нуңанман упкат тэгэлвэ айдан уңчэс. ³² Нуңан
 ңэрий тэдэвэ еврёлдук хуңту бээлдү ичэвкэндэрий, тарит
 Исраиль тэгэн кэнёвдеңэн. ³³ Йсүс аминин, энинин-дэ
 Сэмэн Нуңандулин улгучэндэридукин сохидячатын. ³⁴ Сэ-
 мэн нуңарватын хиругэчэ, куңакан эниндүн-кэ Мариядү
 гунчэ:

³⁵ – Эр куңакан кэтэ Исраиль бээлвэн тыкивдэвй-дэ,
 угирдэвй-дэ иливувчэ. Нуңан Сэвэки самалкин оद्याңан.

¹ Айңат бэе – Спаситель.

Нуҗан дѣптыкйн кэтэ бѣел илдяҗатын, иликсал, мѣрҗил-
вэр дэрэлвэр, дялилвар ичѣвкѣндеҗѣтын, тадук мѣванин
гидалавчаҗачйн энӯлдеҗѣн.

Анна Йсӯсна ичѣдерѣн

³⁶ Иерусалймдӯ Сѣвѣкй тӯрѣнмѣн ихиврй ахй* Анна би-
дечѣн. Нуҗан Пануил гѣрбйчй бѣе Асѣра тѣгѣдукин тѣкѣчй
хунāдин бичѣн. Нуҗан сѣ сагды бичѣ, эдбннӯнмй надан ан-
җанйва бичѣлѣн, эдын ачин ѣчāн. ³⁷ Нāвун¹ ѣксā, нуҗан
дяпкундйр дыгин анҗанйва инчѣн. Нуҗан Сѣвѣкй Дјѣдӯ-
кин* энэ јѣрѣ, уҗкерѣденѣ, девгѣвѣ-дѣ кѣтѣрѣ энэ илѣчѣрѣ
Сѣвѣкйннӯн инѣҗйвѣ-дѣ, долбонйва-дā улгучѣмѣчиҗкин.
³⁸ Тадук нуҗан балдымакталй куҗāкāндулй Иерусалймма
Айҗат бѣевѣ алātчарйлдӯ упкаттӯтын улгучѣнивкй ѣчā.

Насарѣттулā мучӯн.

Йсӯс куҗāкāды анҗанйлин

³⁹ Бѣгин итывāн упкатвāн дялувуксāl, Ѧсип Марияннӯн
Галилѣялā мѣнҗйлѣвѣр бикйттулѣвѣр Насарѣттулā мучӯчā-
тын. ⁴⁰ Куҗāкāн ихѣвдечѣ, дялирбудячā. Нуҗанмāн Сѣвѣкй
айвдечѣ.

Дян дјѣчй Йсӯс Сѣвѣкй Дјѣдӯн

⁴¹ Анҗанйтыкин Пāсха* инѣҗйдннӯн Йсӯс амтйлин Иеруса-
лймтыкй суруҗкитын. ⁴² Йсӯс дян дјѣчй биҗѣхйн, нуҗартын
ноноптыҗачйн Иерусалймдулā Пāсха инѣҗйлѣн эмѣчѣтын.
⁴³ Тар инѣҗйл йлтѣнчѣлѣтын, Йсӯс амтйлин, хутѣтын Иеру-
салймдӯ эмѣнмунѣвѣн энѣл сāра, дјѣлāвар мучӯдячāl.
⁴⁴ Амтйлин хутѣвѣр гйл мучӯдярил бѣелннӯн нѣнѣдерѣн би-
деҗѣн гунчѣчѣл. Умун инѣҗйлги хоктовѣр нѣнѣксѣл, дйлвар
тадук сārйл бѣѣнйилвѣр сигдылѣдннӯн Нуҗанмāн гѣлѣктѣл-
чѣл. ⁴⁵ Ѧксѣл бакара, Иерусалймтыкй мучӯксāl, тадӯ Ну-
җанмāн гѣлѣктѣлчѣл. ⁴⁶ Илй инѣҗйдннӯн Нуҗанмāн Сѣвѣкй

¹ Нāвун – вдова.

Дюдүн* бакачатын. Нуңан, Моисей итын* алагүвумнйл-нүнин тэгэтчэнэ, дөлчатчачан, алагүвумнйлдук-та хан-нүктадячан. ⁴⁷ Упкачил Нуңанман дөлчатчарйл дяличит гундерйдукин сөхидячал, амтблин, Нуңанман ичэксэл, тадү бихидукин сөт ⁴⁸ сөхичатын¹. Энинин Нуңандүн гунчэ:

– Хутэ, эдā сй муннүн тыкэн онни? Эр аминни, бй-кэт Синэ гэлэктэденэл, хивйинчанал, муңнана.

⁴⁹ Нуңан тадү гунчэ:

– Эдā сү Минэ гэлэктэдечэхун? Сү Бй Аминми Дюдүн биңэтвэв эчэхун-нү сара?

⁵⁰ Амтблин-ка, экунма хутэтын тар түрэрди гундерйвэн эчэл тыллэ². ⁵¹ Нуңан амтблнүнми сурулдбичэ, Насаретту-лā эмэксэ, амтблви аят дөлчатна, бидечэ. Энинин-кэ уп-катва мевандулавви йвдечэ.

Йсүс омогиды анүанйлин

⁵² Йсүс ихэвдечэн, дялин-ка дялитмар одячан, Сэвэки, бөөл-дэ Нуңанман аявдечатын.

ИЛИЙ ХАН

Иоан-эймни Бэгин хоктовон бсчаран

¹⁻² Тибериус дян тунңи анүанйин римскай хэгдыткү тэгэ-мэрин биңэхин, Сахария омогин Иоан, бөөл экйчитын бирэ дүннэдү биденэ, Сэвэки түрэнмэн дөлдчан. Тарҗа-хй Понтиус Пилат Иудеядү бэгин бичэн, Галилеядү Ирод тэгэмэр бичэн, Итуреядү тадук Тараконитидадү нуңан акинин Пилп, Абиленадү Лисаниус тэгэмэр бичэн. Тэли Анна тадук Кайафа хэгдыгүмэл хирурил* бичэтын. ³ Иоан Сэвэки дялилван дялуумнак Иордан-бира хүлйлин бихил дүннэлдули гиркуктадячан. Нуңан бөөл эрүлвэ онадуквар хуэттэтын, Сэвэки нуңартыкйтын дялдүви эрүвэ эдэн

¹ Сөхймй – удивляться.

² Тылми – понять.

дявучара, мӯдӯ эйвдэтын гунчэн. ⁴Тыкэн Сэвэки тӯрэн-мэн ихиври бэе* Исаяя мэнңйдӯви кинигадӯви дукунан дялуувчән: «Бэел экичитын бирэ дүннэдӯ дылган дөлдывдьяран: „Бэгин хоктовон оскаллу, Нуңан хоктолвон һүүнүркэллу: ⁵чопкотыкирва тукалат дялувкаллу, гугдал, нектэл урэтыкйрвэ дүннэгэчйн нэптэкэллу, хоктол токчикалватын һүүнүркэллу, мӯкэгиичи¹ дүннэвэ наптама хоктогочйн окаллу“, ⁶– тэли упкат йикир Сэвэки айриван ичэдеңэтын».

⁷Сө кэтэ бэел Иоандула мӯдӯ нуңарватын эйдэн эмэдерэктын, нуңан гунивкй бичэ:

– Кулйригдал! Нй сундӯ һэлумӯхйвэ оналйвар эдеңэхун тамара, гуннэ, дялва бӯрэн? ⁸Хуңту бинйт билнэвэр ичэвкэкэллу! Де экэллу-кэт гунчэрэ: Аврамдук* тэкэчй бинэл, аивдяңахун! Сундӯ гундем: Сэвэки эр дөлолдук Аврам хутэлэн одяңан-кат. ⁹Мөл хэрэдүтын чиңйвун сукэ нэвчэ: Экуды-дә аява эвкй балдывра мөва чиңйдяңатын тадук тогодӯ иладяңатын.

¹⁰ – Экунма бӯ оңатывун? – бэел ханңувкйл бичэтын.

¹¹ – Дюр дөгү урбакичй бэетыкйн, – гунчэ Иоан, – урбакия ачин бэедү гөви бүгин. Девгэчй бэетыкйн девгэе ачин бэедү нян тыкэн-ты борйчигин.

¹²Мӯдӯ булкувдәвар Иоандула эмэчэл бэелдук налөгилва тавумнй* нян бичэтын. Нуңартын Нуңандукин ханңучатын:

– Алагүмнй, бӯ эва оңатывун?

¹³ – Гэлэвдеридук хулэкэвэ бэелдук экэллу тьтэрэ, – гунчэ нуңартыкйтын Иоан.

¹⁴ – Бӯ-кэ эңатывун? – тамандӯ хавалдьярил кухймнйл ханңучал.

– Экэллу бэелдук, улөкитнэ, тьссэмэттэ-кэт, тьтэрэ-кэт, хавәлйвар таманма гаксал, дөккаллу. Тьтэнэл карчия экэллу гара, улөкитнэл-дә гадәвар экэллу ээттэ.

¹ Мӯкэгиичй дуннэ – имеющая возвышенности земля.

¹⁵ Упкат бээл Киристоспа* алатчачатын, дөдүвар Киристос-кү Иоан-нү биргүн гунчэденэл. ¹⁶ Иоан-ка нуңардүтын упкаттүтын гунчэ:

– Бй сунэ мут булкувдям. Миндук эңэхйтмэр эмэдеңэн. Бй Нуңан унталин сүксэлвэн-кэт эңэтыв гурэрэ. Нуңан сунэвэ Сэвэки Эрндин тадук тогот булкудяңан. ¹⁷ Нуңан бурдук чэмэвэн тэхидеңэн, тадук ая тэгэуврй чэмэвэ нэкудү умивдяңан, чэмэн оёвон-ко эхи сйврэ тогодү дегдыдеңэн.

¹⁸ Эргэчйн-дэ, хуңтул-дэ түрэрди Иоан бээлдү Сэвэки алагүнман алагүдячэ. ¹⁹ Иоан тэгэмэр Иродва акинми ахиван Иродиадава, тытэксэ, ахиланалйн тадук хуңту эрүлвэ оналын буруйдачан, ²⁰ Ирод-ка умун эрүвэ тартыки хавчан: нуңан Иоанма кайдү тэгэвкэнчэн.

Иоан Й̄с̄успа эйдерэн

²¹ Упкат бээл Иордандү булкучалатын, Й̄с̄уc нян булкуча. Тадук Нуңан уңкерөдерэкин¹, няңня нивчэ, тар нивнэдүн ²² Нуңантыкин Сэвэки Эрнин – диргивкин² ичэдэчи дэгчэн – тадук няңнядук дылган дөлдывча: «Сй – Минңй айврив Омолгив, Сй Минңй урунми».

Й̄с̄уc тэжэнин дүннэдү

²³ Й̄с̄уc алагүлдалави иландярви дялүпңат бичэн. Бээл Й̄с̄уc Осип омолгин гунчэнкитын. Осип-ка Илия хутэн бичэн.

²⁴ Илия – Маттат омолгин, Маттат – Леви омолгин, Леви – Малки омолгин, Малки – Яннай омолгин, Яннай Осип омолгин, ²⁵ Осип – Маттатия омолгин, Маттатия – Амос омолгин, Амос – Наум омолгин, Наум – Хесли омолгин, Хесли – Наггай омолгин, ²⁶ Наггай – Махат омолгин, Махат – Маттатия омолгин, Маттатия – Шимьи

¹ Уңкерөмй – уңкилдымй: молиться.

² Диргивки – голубь.

омолгин, Шимьи – Иосэх омологин, Иосэх – Иода омологин, ²⁷Иода – Иоханан омологин, Иоханан – Рэса омологин, Рэса – Серуббабель омологин, Серуббабель – Шеальтиэль омологин, Шеальтиэль – Нэри омологин, ²⁸Нэри – Малки омологин, Малки – Адди омологин, Адди – Косам омологин, Косам – Эльмадам омологин, Эльмадам – Эр омологин, ²⁹Эр – омологин Йсӯс, Йсӯс – Элиесер омологин, Элиесер – Иорим омологин, Иорим – Маттат омологин, Маттат – Леви омологин, ³⁰Леви – Шимон омологин, Шимон – Иӯда омологин, Иӯда – Ёсип омологин, Ёсип – Ионам омологин, Ионам – Эльяким омологин, ³¹Эльяким – Мелья омологин, Мелья – Менна омологин, Менна – Маттата омологин, Маттата – Натан омологин, Натан – омологин Давид*, ³²Давид – Исай омологин, Исай – Иобэд омологин, Иобэд – Боас омологин, Боас Шела омологин, Шела – омологин Нахшон, ³³Нахшон – Амминадав омологин, Амминадав – Админ омологин, Админ – Арни омологин, Арни – Хэсрон омологин, Хэсрон – Перес омологин, Перес омологин Иӯда, ³⁴Иӯда – Иаков омологин, Иаков – Исāk омологин, Исāk – Аврām* омологин, Аврām – Терах омологин, Терах – Нахор омологин, ³⁵Нахор – омологин Серук, Серук – Рэгу омологин, Рэгу – Пелек омологин, Пелек – Эбер омологин, Эбер – Сала омологин, ³⁶Сала – Кеинан омологин, Кеинан – Арпакшад омологин, Арпакшад – Сим омологин, Сим – Ной омологин, Ной – Ламек омологин, ³⁷Ламек – омологин Метушелах, Метушелах – Хэнох омологин, Хэнох – Иаред омологин, Иаред – Махалалэль омологин, Махалалэль – Кеинан омологин, ³⁸Кеинан – Энос омологин, Энос – Шэт омологин, Шэт – Адам омологин, Адам – Сэвэкй омологин.

ДЫГЙ ХАН

Хārги Йсӯс нэлумӯхйе одан эйтчэрэн

¹Йсӯс, Сэвэкй Эрйндин дялувуксā, Иордāн бирадук нэ-
нэчэ. Сэвэкй Эрйнин Нуңанмāн дыгиндйр инэңйлэ бэл

экйчитын бирэ дүннэлэ сурувчэн. ²Тадү хārги Нуңан эрүвэ одан эётчэчэн. Йсүс, эр дыгиндяр инэңйлвэ экуна-ма-кат энэ дептэ, мудандүн сөт демүлчэн. ³Хārги Йсүстү гунчэ:

– Сй, Сэвэки омологин бимй, эр дёлодү колобо одан йпкэкэл.

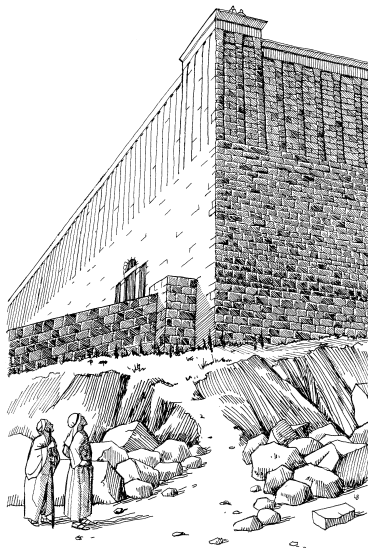
⁴Тадү Йсүс гунчэ:

– Бэе колободук-нён йникин эвкй бирэ, – Сэвэки Дукувүндүн* гунмувчэ.

⁵Тар амардукин хārги, упкат бугал баянматын дүннэ оёмолон эмувуксэ, умнэт ичэвкэнчэн.

⁶– Бй эр бугалва упкат эңэхйтэй, баянтай Синдү бү-деңэв, – гунчэ Нуңандүн хārги. – Эр упкачин миндү бүвчэ бичэн, бй-кэ нйдү эётгйдүвй эрэ бүдэв элэкин.

⁷Сй, бй дюлэдүв уңкерөрэкис, эр ичэнэс упкачин синңй олянән.

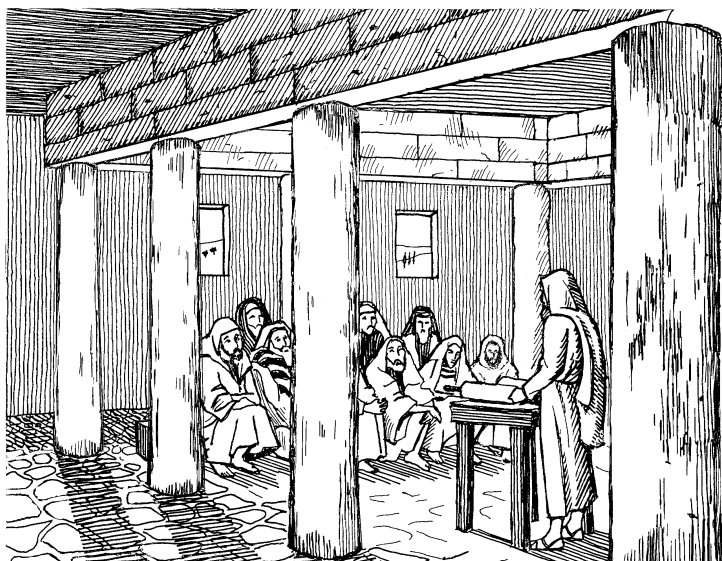

Йсүс хārгинүн
Сэвэки Дён оёмодүн

⁸– Сэвэки Дукувүндүн гунмувчэ, – гунчэ нуңандүн Йсүс, – Бэгиндү, мэнңйлдүвй Сэвэкидүвй-нён, уңкерөкэл, Нуңанман-нён одёкал.

⁹Тадук хārги Нуңанман Иерусалймдула эмэвчэ, Сэвэки Дён* оёмодүн иливуксэ, гунчэ:

– Сй, Сэвэки Омологин бимй, эдук хэргискэки хэтэкэкэл. ¹⁰Дукувүн гунивкй-вёт: Сэвэки мэнңйлдүвй тэдэвумнйлдүвй Синэ дыхүттэтын ипкэдеңэн, ¹¹Синңй халгарри дёлодук эдэтын тагавра, нуңартын Синэвэ нәлалдивар эксэдеңэтын.

Йсүс еврѣил одѣрй дукувүнматын таңдаран

¹² Йсүс мэтэвчэ:

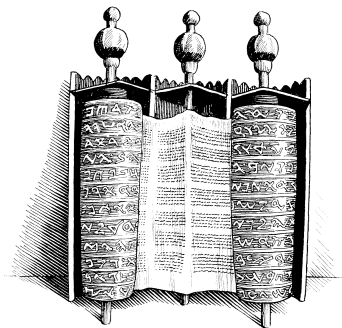
– Сй ээтчэрийвй Бэгинмэ-Сэвэкйвэ эңэтыс овкана, – ты-кэн дукувчā. ¹³ Харги-ка, Йсүс нјлүмүхйвэ одан упкатван түркэвуксэ, Нуңанман эрдэлэ-тардалā эмэнчэ.

Йсүс Насареттү

¹⁴ Йсүс, Сэвэкй Эрйиндин дялувуксā, Галилѣялā мучүчā. Галилѣя дагалйн бихи дүннэтэнэдү Нуңан дярин улгучэн-деңкитын. ¹⁵ Нуңан еврѣил уңкерөвун дјолдүтын^{1*} алагү-дявкй очā, упкат Нуңанман кэнедечэтын. ¹⁶ Йсүс ихэвчэ дүннэлэвй Насареттулā эмэчэ. Нуңан суббөтадү*, еврѣил дэрүмкйн инэткйттүтын, ноноптыгачйн еврѣил уңкерөвун² дјолāтын йчэн. Нуңан Дукувүнма* таңдавй илчā. ¹⁷ Тарā гурэксэл, Нуңандүн Сэвэкй түрэнмэн ихиврй бэе* Исайя

¹ Еврѣил уңкерөвун дјөтын – синагога.

² Уңкерөвун – уңкилдывун: молитва.

Еврѣил одѣврї дукувунтын

дукунавāн бӯчѣтын. Йсүс ты-
кѣн дукувчāва бакачā: ¹⁸ «Бї
оѣлив Бѣгин Эрїнин бихин.
Нуңан Минэвэ булчѣн¹. Ну-
ңан Минэ дѣгорилдӯ урунип-
чӯвэ тэдэвунмэ улгучѣндѣв уң-
чѣн, кāивчадарїл бѣел їовув-
нѣтвѣтын, балїл бѣел ичѣрї
оңātватын, тырэвувдерїлвэ
тыннѣтвѣтын улгучѣндѣв уң-
чѣн. ¹⁹ Бѣгин бѣелвэ мулāнарї

инѣнїн дагамадьяран, гуннэ, улгучѣндѣв Минэ элѣ уңчѣн».

²⁰ Дукувчāва чакиликсā, Йсүс хавамнїдӯ бӯчѣ тадук тѣгѣ-
чѣ. Тар дїодӯ упкат бѣел Нуңанмāн-нїон ичѣтгѣчѣл. ²¹ Йсүс
тӯрѣчилчѣ:

– Инѣнмѣн Исаяя дукунан дялувувран, тарā сӯ дѣлдырас.

²² Упкат бѣел Нуңанмāн кѣнѣдечѣтын, Нуңан гуннѣду-
кин сѣхїдячāтын. Нуңартын дялдāчāтын, Сѣвѣкї-нїон эрил
тӯрѣрвэ бӯнѣтын. «Нуңан Оси́п омологин эчѣ бирѣ-гӯ?» –
гуннэл, ханнӯдячāл нуңартын. ²³ Йсүс нуңардӯтын гунчѣ:

– Сӯ Миндӯ эхиткѣн эргѣчїн гунмувкѣвэ гундеңхун-вѣт:
«Бѣгѣдѣмнї, мѣнмї бѣгѣдѣкѣл. Бӯ-кѣ Капернāумдӯ э́кунма
ѣнавас дѣлдычāвун. Тар ѣнавї эдӯ ихѣвчѣ бугадӯвї нян
ѣкал». ²⁴ – Тѣдѣмэ сундӯ гундем, – гундечѣ чāскї Йсүс, –
Сѣвѣкї тӯрѣнмѣн ихиврї бѣе бугадӯн нуңанмāн эвкїл
тѣдѣрѣ. ²⁵ Эдук-дѣ хѣгдытмѣрвэ гунмї: Исрāильдӯ Илья
Сѣвѣкї тӯрѣнмѣн ихиврї бѣе бїңѣхїн, тадӯ илан анңанї
тадук анңанї калтакāдӯн эчѣн тыгдѣрѣ, тѣлї дӯннѣдӯ уп-
каттӯн сѣ дѣму ѣчāн, тадӯ кѣтѣ нāvун-ахāл бичѣтын.
²⁶ Илья умун-нїон Сидѣн дагадӯн Сарѣптадӯ бидерї нāvун-
дулā уңивчѣ бичѣн. ²⁷ Исрāильдӯ Елисѣй Сѣвѣкї тӯрѣнмѣн
ихиврї бѣе бїңѣхїн, кѣтѣ хуѣмчѣл бѣел бичѣл, нуңардуктын

¹ Булмї – помазать, погладить.

нй-кэт эчэ бэгэдэврэ бичэ, умун-нйон Сирйядук эмэчэ Наман гэрбйчй бэе бэгэдэвчэ бичэн.

²⁸Тыкэн гундерэкин, уңкеровун дюдүтын упкат бихил бэел сөт тыкүлчәл. ²⁹Йсүстыкй хэтэкэниксәл, Нуңанман лаңгәлйчәл, Насареттук чәскй ирихйнчәл. Насарет урә оёдүн илитчаран. Тар урә хукәлкйлән ириксәл, тадук угй-ник Нуңанман аманакил. ³⁰Нуңан-ка бэел сигдыләлйтын суручән.

Капернаум уңкеровун дюдүн

³¹Йсүс Галилйә гөродтулән Капернаумдула эмэчэ. Суб-бөтадү* Нуңан бәелвэ алагүлчә. ³²Нуңан гундерйдукин бэел сөхйчәтын, Сэвәкй эңэхйвән Нуңан түрәрдүн тагчәтын. ³³Уңкеровун дюдүн* умун бэе, дөдүвй огәңачй, бичән, тар бэе сөт игдыт тәпкәхйнчә:

³⁴— Э, эва Сй миндү одавй эмәнни, Йсүс Насареттук тәкэчй? Сй мундү эрүвэ-гү одавй эмәнни? Бй Сй нй бихивэс сәм. Сй — Сэвәкйңй бихинни. ³⁵Йсүс-кэ ипкэчэ:

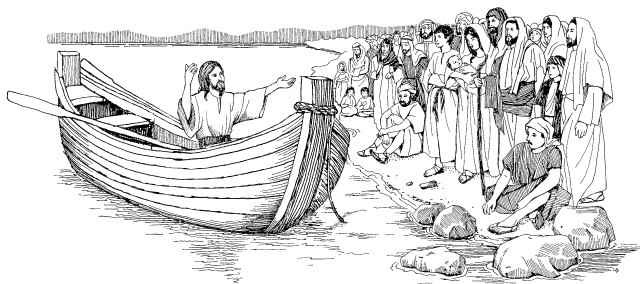
— Симүлакал, нуңандукин юкәл.

Огәңә, тар бәевэ еврйил уңкеровун дютын дулмадүн тыкивуксә, эма-да эрүе энә бра, ючэ. ³⁶Упкат нәлэликнэвэр сөхйчәл.

— Эр-кэ экун? Нуңан түрәрин сө хэгды эңэхйчйл, огәңәл-кат ипкэрэкин, ювкйл, — гумэтчэчәл бэел. ³⁷Тадук Нуңандулйн Капернаум мурәлйн улгучәндекйл очәл.

Йсүс кэтэ бәелвэ бэгэдәдерән

³⁸Уңкеровун дюдүкин* нуңан Симон дюлән суручэ. Сймон ахйн энинин бумүктуквй сөт хәкүңәдечән, нуңандүн бәлэдән Нуңандукин гәләнчәл. ³⁹Ахйткй эмәксә, Йсүс бумүк ахйдук юдән ипкэчән, бумүк ахйдук ючэ. Ахй тар-ты тадү илчә, девгәлвэ остөлдү нәтбчэ, нуңарватын туючэ. ⁴⁰Упкат бэел дылачә тыкчэрэкин, дага дялвар бәеңилвэр хуңтутөно бумүкилди бумүдерйлвэ Йсүстыкй эмувчәл. Нуңан, бумүдерй бәетыкйндү нәлалвй нәденә, бэгәдәдечэ.

Йсүс бәелвә алагүдьяран

⁴¹ Кәтә бәелдук огёнал, юксәл, тәпкәвкйл бичәл: «Сй Сәвәкй Омолгин бихинни!» Йсүс-кә нуңарватын симүладатын ипкәчән. Огёнал Йсүс Киристос* бихивән сәңкитын.

Йсүс Иудеядү алагүдьяран

⁴² Инәңй бчәлән Нуңан гөродтук суручә, һй-кәт әкйчин бирә дүннәлә эмәчән. Сә кәтә бәел Нуңанман гәләктәнәчәл. Бакаксәл, Нуңан нуңардуктын әдән сурурә гәләчәтын. ⁴³ Нуңан-ка гунчә: «Бй хуңтул гөродылдү Сәвәкй омакта тәгәмәрви* иливдьяривән улгучәннәтыв. Тарә гундәви Бй әлә уңивчәв».

⁴⁴ Тыкән Иудеядү бихил еврәил уңкерөвун дюдүтын* Нуңан алагүктадячә.

ТУНҢЙ ХАН

Йсүс алагүвумничй бодьяран

¹ Умнә Йсүс Геннисарәт гәрбичй амут хүлидүн илитчәчән. Сә кәтә бәел Нуңанман мурәли¹, тыптырәт илитчәнал, Сәвәкй түрәнмән дөлчатчәчәтын. ² Амут хүлидүн Йсүс дюр дявилва ичәчән. Оллоймнил, дявилдуквар юксәл, адылилвар тәхидечәтын. ³ Йсүс умун дявдүтын тәгәчән. Тар Сймон дявин бичән. Сймонма амут хүлидукин дагакәна

¹ Мурәли – вокруг.

ээхиндэн гэлэчэн. Йсӯс дявдү тэгэтчэнэ, бээлвэ алагүдячән. ⁴Тарā этэксэкән, Сймондү гунчән:

– Кэ, суңта мүлэ ээхикэл, тадү адылилвар тулэкэллу.

⁵Сймон тадү гунчэ:

– Алагүмнй! Бү, долбонйва олломйксал, экуна-кат эчэлвун дявара.

«Тулэкэллу» гунэри бихикис, тулэдеңэв. ⁶Тыкэн бчәләтын, адылилтын тэкэмдэлэтын, адылдүтын сә кэтэ олло, тагавчән. ⁷Сймон гә дйвдук гиркйлвй нуңардүтын бэлэдэтын эричән. Тариңилин, дагамаксал, дявилтын чепэлтэк бдалатын оллот дявилвар дялувра. ⁸Тарā ичэксэ, Сймон-Ботур, Йсӯс дюлэдүн тыкиксэ, гунчэ:

– Алагүмнй! Миндук сурукэл, бй нүлүмүхйчй бэе бихим!

⁹⁻¹⁰Сймон гиркйлин Якип Иоаннүн, Севедей омололин, тадук гйл олломймнйл, тарбан оллово ичэксэл, нян сөхйчәтын. Йсӯс-ка Сймондү гунчэ:

– Экэл нүлэрэ, эдук дюлэскй сй оллово бээлдү эмүвдеңэдүк – сй бээлвэ Сэвәкйлэ эмүвдеңэс. ¹¹Дявилвар амут хүйлән акивуксәл, упката тадү эмәниксәл, Йсӯсва бодочотын.

Йсӯс хуёмчэ бэевэ бэгэдэдерән

¹²Умнэкән умун гөродтү Йсӯс бидерэкин, Нуңантыкйн упката иллән хуёмчэ бэе эмәчән. Йсӯспа ичэксэ, дэрәтпй дүннэлэ тыкчэ, Нуңандукин гэләнденэ:

– Бэгин, минэ бэгэдэдэвй эәттй бимй, сй минэвэ бэгэдэдеңэс.

¹³Йсӯс һалавй угирчэ, нуңанман эркучэ, гунчэ:

– Бэгэдэдэвй эәтчәм, тәхйвкәл.

Тармалдү бэе хуән ачин бчә. ¹⁴Йсӯс тарā һидү-кәт эдән улгүчәнэ гунчэ. Нуңан гунчэ: «Сурукэл, Сэвәкй хируридүн* ичәвкәкәл, тадук бэгэдэвнэливи Сэвәкйдү Моисей гуннэгәчйнин хулгакал, бәел сй авгаранавас ичәдэтын». ¹⁵Йсӯстулй улгур горолө дөлдывдячән. Сә кэтэ

бээл Нуңандулан эмэдечэтын: дөлчаттавар тадук бумүкил-дуквэр авгарадавар. ¹⁶ Нуңан-ка, һй-кэт экйчин бирэ дүн-нэлэ суруксэ, уңкерөдевкй бичэ.

*Йсүс элчэ хаватара бэевэ
бэгэдэдерэн*

¹⁷ Умнэ, Йсүс алагүдяракин, Галилея тадук Иудея упкат бикйчилдуктын, Иерусалимдук-та эмэчэл фарисеил* тадук итыва алагүмнйл дөлчатчарйл бэелнүн умундү тэгэтчэчэ-тын. Нуңандүн Сэвэкидук эңэхй бэевэ аиттан бүвчэ бичэн, Сэвэки эңэхин бэевэ айдан бүвчэ бичэн. ¹⁸ Ады-дә бээл, элчэ хаватара бэевэ сэктэвундү нэксэл, эмувчэл, дйолә йвуксэл, Йсүс дйолэдүн нэдэвэр некэчэл. ¹⁹ Бээл кэтэдук-тын дйолә эчэл он-кат йрэ, тарит дй оёлон туктывуксэл, дй оён дахивунман нйчэл, бумүдерй бэеңмэр сэктэвунтэй дй дулмалан Йсүс халгарин дйолэмэлэн нэчэл. ²⁰ Йсүс, ну-ңартын тэдэдерйвэтын ичэксэ, тар бээдү гунчэ:

– Сй һјлүмүхйвэ онавас лукчам.

Элчэ хаватара бэевэ дй оёлн тыкивдерэ

²¹ Итыва алагүмнйл* тадук фарисейл дөдүвар гунчэчөл: «Ңй-кэ эр? Нуңан Сэвэкивэ үскй одяран. Сэвэки-нйон нэ-лумүхийвэ лукивкй». ²² Йсүс, нуңартын дөдүвар гунчэдери-вэтын сачадяна, нуңартыкйтын гунчэ:

– Эдā сү тыкэн гунчэдерэс? ²³ Он гунмй эймкүтмэр: «Сй нэлумүхийвэ онас лукивран», гунмй-гү, «Илкал-дā гиркукал» гунмй-гү? ²⁴ Эхиткэн сү ичэдерэс: Бэе Омолгин* дүн-нэдү нэлумүхийвэ лукиврй эңэхйчй. Бй синдү гундем, – гунчэ Нуңан элчэ хаватāра бэеткй, – илкал, сэктэвунмй гакал-дā дйөлавй сурукэл.

²⁵ Тармалдү бэе упкат ичэтчэрэктын илчā, хуглэвун сэктэвунмй гачā-дā, Сэвэкивэ кэнёденэ, дйөлавй суручэ. ²⁶ Бэ-ел упкат сөт сөхйчāтын. Нуңартын, Сэвэкивэ кэнёденэл, ичэнэдуккэр нэләликсэл, гундечөл:

– Бү инэңмэн тйкинделэн бэе энэвэн ичэрэ ичэрэв!

Йсүс Левийва эрйдерэн

²⁷ Тар амардукин Йсүс суручэ. Нуңан налөгилва тавумнй-ва* Левийвэ ичэчэн. Левий налөгилва тамавкит дйө дөдүн тэгэтчэчэн. Йсүс нуңантыкйн гунчэн:

– Минэ бодокол.

²⁸ Тариңин, упкатва эмэ-никсэ, илчā-дā Нуңанман бодочө. ²⁹ Левий Йсүс дя-рин дйөдүви хэгды туювун-мэ очā. Тар ирэмёделдук кэтэ налөгилва тавумнйл тадук хунтул-дэ бэел бичэ-тын. Йсүс нуңарнүнтын умундү туювунмэ девдечэн. ³⁰ Фарисейл* тадук итыва алагүмнйл тыкүлчадянал, Нуңан алагүвумнйлтыкйн гунчэтын:

Налөгилва тавумнй Левий

– Эдā сү налōгилва тавумнйлнүн тадук-кат хуңтул эрē-хивчē бээлнүн умундү девдерэс, умдырас?

³¹ Йсүс мәннин тадү дйвчā:

– Бумүдерйлдү айчимнй нāда, авгаралдү нāдая āчин.

³² Бй нүңнэт бидерйл бээлтыкй эчэв эмэрэ, нүлүмүхйлвэ бчāлва Сэвэкйлэ мучүвкāндāвй эмэм.

³³ Тадү нуңартын гунчēл Нуңандүн:

– Иоāн алагүвумнйлин кэтэрэ девгэвэ энэл илэчэрэ, уңкерōдевкйл, фарисейл алагүвумнйлтын нян тыкэн ов-кйл, Синңйл-кэ девдевкйл-кэт, умдывкйл-кат!

³⁴ Йсүс бимй, гунчē нуңартыкйтын:

– Куримдү¹ девгэт мātāлва этэнни-гү туюрэ, ахйладярй бэе нуңарнүнтын тэгэтчэрэкин. ³⁵ Гйл-кэ инэңйлдү ахйладярй бэевэ нуңардуктын тйтēдеңэтын, тэли тар инэңйлдү эхйлэ нуңартын девгэвэ этэрэ илэчэрэ.

³⁶ Йсүс нуңардүтын хуңту гунмувкэвэ улгучэнчē:

– Горопты тэтйвэ саңанадāвар, омакта тэтйдук саңа-наптйнавар эвкйл гирихина, гирихинмйл, омакта тэтйвэр сукчавкйл, горопты-ка тэтйдү тар омакта тэтй гирипты-лан этэн-кэт дēкта. ³⁷ Омакта аракйва гороптыл икэвьелдү эвкйл уңкурэ, уңкурэктын, омакта аракй икэвьелвэ тэкэ-лидеңэн, тэли аракй-дā уңкулбудеңэн, икэвьел-дэ тэкэ-ливдеңэтын. ³⁸ Омакта аракйва омактал икэвьелдү уңкувкэ!
³⁹ Нй-кэт горопты аракйва умми, омакта аракйва умдāвй этэн ээттэ, нуңан гунивкй: «Горопты аятмар».

НЮҢЙ ХАН

Йсүс суббōтадү-дā Бэгин

¹ Умнэ Йсүс суббōтадү*, еврейл инэткйттүтын – дэрүм-кйн инэңйдү, бурдук балдыдярйн дүннэлйн нэнэдечэн. Нуңан алагүвумнйлин, бурдук бокотолвон тонңолидянал,

¹ Курим – свадьба.

ханҗалдӯвар хургуденэл¹, девде-чѐл. ²Фарисѐилдук* хадьлтын ханҗучатын:

– Сӯ эва бдьярас? Суббѐтадӯ тыкѐн эдеҗѐ бѐра!

³– Сӯ эчѐхун-җӯ таҗна Давид*, демӯликсѐ, дага-дā бѐеҗилин демӯллэктын эва бѐнавāн? – ну-җартыкйтын Йсӯс дьявчāн.

⁴– Нуҗан, Сѐвѐкй Дјюлāн* йксѐ, хулгакйт колобово гаксā, мѐнин-кѐт девчѐ, бѐеҗилдӯ-вй-кѐт бӯчѐ, тар-ка колобово хирурилдук² хуҗту бѐе җй-кѐт эҗѐтын дептѐ. ⁵Йсӯс чāскй гундечѐ:

– Бѐе Омолгин* – суббѐтадӯ-дā Бѐгин.

Йсӯс суббѐтадӯ бѐгэдѐдерѐн

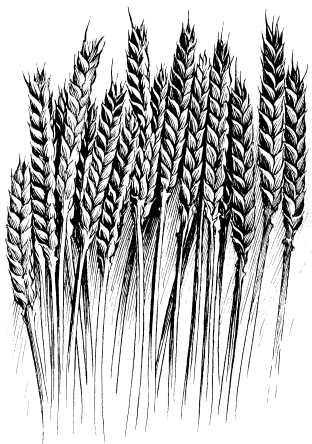
⁶Гѐ суббѐтадӯ* Йсӯс, еврѐил уҗкерѐвун дјюлāтын* эмѐксѐ, алагӯдячā. Тадӯ умун бѐе āнҗӯ җāлан олгочѐ бичѐ. ⁷Итыва алагӯмнйл* тадук фарисѐил* Йсӯс тар суббѐтадӯ бѐевѐ бѐгэдѐрѐкин буруйдāдāвар Нуҗанмāн сипкитчачā-тын. ⁸Йсӯс-ка эва нуҗартын дядлāдьярйватын сāчадяна, олгочѐ җāлачй бѐеткй гунчѐ:

– Эр дјю дулмадӯн илкал, эмѐкѐл. ⁹Бй сундук ханҗӯ-дям, – гунчѐ нуҗартыкйтын Йсӯс, – суббѐтадӯ экун ѐвҗā-тын: ая-гӯ, эрӯ-гӯ? Бѐэлвѐ аймй-гӯ, вāмй-гӯ?

¹⁰Тадук, упкатватын эрѐлй ичѐхйниксѐ, бѐеткй гунчѐ:

– җāлавй угиркѐл.

Тариҗин угирчѐ – җāлан ая ѐчā. ¹¹Фарисѐил-кѐ, сѐт тыкӯликсāл, Йсӯспа ѐн ѐрйвар улгучѐмѐчилчѐл.

Бурдук боктолин

¹ Хургумй – крошить.

² Хирурилдук хуҗту – кроме священников.

Дяндюр сйнмавчāl алагүвумнйл

¹² Умнē тар инэңйлдү Йсүс уңкерōдөвй урэлē туктычē, тадү долбонйва Сэвэкйдү уңкерōдөчē. ¹³ Инэңй бчālан, Нуңан мэндүлэвй алагүвумнйлвй эрйчē, тарилдук дяндюрвэ бээлдулэ уңдэвй сйнмачā, нуңарватын сйнмавчāl, гуннэ, гэрбйчē. Тарил гэрбйлтын: ¹⁴ Сймон тадук нуңан нэкунин Андрей, Сймонма Йсүс Бōтур гуннэ гэрбйчē, Якип, Иоан, Пилйп, Варполомей, ¹⁵ Матпей, Помā, Алпей омологин Якип, Сймон Селōт гэрбйчй, ¹⁶ Якип омологин Иүда тадук Искариот Иүда амаргүт Йсүспа униечē.

Йсүс алагүдяран бэгэдэдерэн-дэ

¹⁷ Йсүс нуңарнунтын урэдук нэптэкэлэ эвчэн. Тадү сō кэтэ Нуңан хādблын алагүвумнйлин тадук бээл Иудея упкатукин, Иерусалймдук, ламу хүлйдүн бихил гōродылдук Тир тадук Сидōн гунмурйлдук бээл умунупчэл бичэтын. ¹⁸ Тар бээл Нуңанман дōлчаттāвар тадук бумүкилвэр бэгэдэвкэндэвэр эмэчэл. Дōдүвар огēнāчйл нян бэгэдэвчэл. ¹⁹ Упкат бээл Нуңанман эркухиндэвэр некэчэтын, нуңандукин эңэхй юдеңкин, тадук упкат бээл бэгэдэвуңкитын.

Ңй урундеңэн, ңй этэн урунэ

²⁰ Йсүс, алагүвумнйлтыкйвй ичэтчэнэ, гунилчē:

– Дөгордөрй¹ урундекэллу – Сэвэкй нуңардүтын тэгэмэр бидеңэн, тарит нуңардүтын ая бидеңэн! ²¹ Эхиткэн демүдерйл урундекэллу – Сэвэкй сунэ айвдалāхун улйдеңэн! Эхиткэн соңодөрйл урундекэллу – Сү инедеңэхун! ²² Урундекэллу, бээл сунэ ичэмейндерэктын-кэт, сунэ эрэсчэрэктын-кэт, дяргадярактын-кат, гэрбйлвэхун такадырактын-кат – тар упкачин Бэе Омологин* дярин бивкй. ²³ Урундекэллу тар инэңйлдү, хэтэкэскэллу!

Няңнядү сунэ сō хэгды анйвун алātчаран! Эр бээл амтылтын Сэвэкй түрэнмэн ихиврйл бээлнүн* тыкэн-ты

¹ Дөгордөрй – дядан.

оңкитын. ²⁴ Сундү-кэ, баяхāl, биргэ – сү эрдэлән мән кутувар ичэчэхун. ²⁵ Эхиткэн аювчāl бээлдү биргэ – сү, демүденэл, бидеңэхун. Эхиткэн инедерйлдү биргэ – сү, гөридянал, соңодөңөхун. ²⁶ Упкат бээл, сунэ кәнөдерэктын, биргэ: Сэвэки түрөнин оннудүн¹ улөкво ихивдярилва бээлвэ амтылтын тыкэн-ты кәнөңкитын.

Булэсэбилвэр айвкаллу

²⁷ Сундү-кэ, Минэ дөлчатчарйлдү, Бй гундем: мәннйлвэр булэсэбилвэр айвкаллу, сунэ ичэмәйндерйл бээлдү аяа одякаллу, ²⁸ сунэ нәңидерйлвэ сү хиругэдекэллу, сунэ дяргадярил дяритын сү уңкерөкэллу. ²⁹ Синэ умун анчандулйс иктэчөдү гөвй анчанмй иктэвкэкэл. Синдук куңгувэс тьтэчөдү, урбāкавй-дā бүкэл. ³⁰ Синдук гэлөдерй-тыкйндү бүкэл. Синдук экуна-вал тьтэрэктын, тариңңй экэл амаскй гэлэрэ. ³¹ Эва бээл сундү одаьтын эөтчэрэс, тарā бээлдү мөррун одякаллу. ³² Сунэ айвдярилва сү айврий бихиксун, тали кәнөвудеңэхун-ңү? Тыкэн-дө өвкйл Сэвэки эөтчэрйвөн эхил ора бээл эчэ. ³³ Сундү аява өчāl бээлдү, тарилдү нян аява ораксун, тали кәнөвунэ Сэвэки-дук алātчарас-кү? Тыкэн-дө өвкйл эчэ Сэвэки эөтчэрйвөн эхил ора бээл. ³⁴ Сү мучүвңāt бээлдү кōталāvкйл бихиксун, тали кәнөвудеңэхун-ңү? Сэвэки эөтчэрйвөн эхил ора бээл нян таргачйрдү кōталāvкйл, кōтавар амаскй алātчанал. ³⁵ Сү-кэ булэсэбилвэр айвкаллу, аяа окаллу, кōтая бүдекэллу, амаскй энэл алātта. Тэли сунэ сō хэгды анйвун алātчанан: сү Угүтмэр хутэлин одянахун: аява оналван омчочол бээлвэ-дэ, эрүвэ-дээ өчālва аяувкй эчэ! ³⁶ Аминнун дую мөвачйгачйнин сү нян дую мөвачйл бикэллу.

Бээлвэ экэллу буруйдāра

³⁷ Нйвэ-кэт экэллу буруйдāра, тэли мөррун этэрэс буруйдāvра. Нйвэ-кэт экэллу түрөттэ – сунэ нян эдеңэтын

¹ Оннудүн – вместо.

түрөттэ. Нйвэ-кэт экэллу эрүт түрөттэ – сунэ нян этэрэ дяргара. Эрүвэ онаватын дяддүвар экэллу дявүчара – сунтыкй нян тыкэн одяңатын.

³⁸ Кэтэе бүрәксун, кэтэе сундү бүдеңэтын. Бүдекэллу, Нуңан сундү нян бүдеңэн, бүнэдуксун-кэт кэтэтмэрвэ бүдеңэн. Элэкинэ бүрәксун, элэкинэ сундү-дэ бүдеңэн.

³⁹ Йсүс нуңардүтын эргэчйн гунмувкэвэ улгучэнчэ:

– Балй бэе балйдү элгэктэмнй биңэтын-нү? Нуңартын дйөктэ чопколō¹ тыкчэңэтын эчэ? ⁴⁰ Алагүвумнй алагүмнй-дуквй кэтэтмэрвэ эхин сара, алагүвумнй алагүмнй бүнэвэн упкатван салмй, тэлий алагүмнйгачйнмй одяңан. ⁴¹ Сй гиркйвй эхадун төктакан йнэвэн эдә ичэтчэнни, мэнни эхадүс голо йнэвэн эхинни ичэрэ? Он-ка сй гиркйдүвй гундеңэс:

«Гиркй, эхадукис төктаканма лувухинйкта», мэннйидүвй эхадүвй голово эвкй ичэрэ бинэ. ⁴² Эрүвэ гунчеденэ, аякәт-чарй! Нонон мэннйидуквй эхадуквй голово лувухикал, тэлий сй аят ичелдеңэс, тадук гиркйвй эхадукин төктаканма лувухиндяңас.

Тэвуктэмкурэ тадук тэвуктэ²

⁴³ Ая тэвуктэмкурэ эрү тэвуктэвэ эвкй балдывра, эрү тэвуктэмкурэ ая тэвуктэвэ эвкй балдывра. ⁴⁴ Тэвуктэмкурэ эрүн-аян тэвуктэлдин савувкй: супирэдук инжирва³ эвкйл тэвлэрэ, утумуктудук виноградва нян этэнни тэвлэрэ. ⁴⁵ Ая мёвачй бэе аява ювувкй, эрү бэе мёвандукин – эрү ювкй, бэе мёвандүвй экунма дявүчавкй, тарә түрэрди ювувкй.

Инжир

¹ Чопко – яма.

² Тэвуктэ – плод.

³ Инжир – диктэдук хэгдытмэр.

Дяличй тадук дялгя ачин дйова омнйл

⁴⁶ Эдā сӯ Минэ «Бэгин, Бэгин» гундеҗнэрэс, Бй-кэ сундӯ ипкэнэвэв эҗнэрэс бра? ⁴⁷ Сӯ сāрас, җивэ урэчэ Миндулэ эмедерй, Минҗй тӯрэрвэв дйлчатчарй, гуннэлвэв дялувдярй бэе? Бй сундӯ гундем. ⁴⁸ Таргачйн бэе дйова одалāvй, нонон дӯннэвэ суҗтат, дёлово исталāви улэвкй, тадук дёлолво дйо маннйит илитгāн умйвуксā, тар оедӯн дйовй иливувкй, тарā урэчэ. Бира, мӯдэксэ, хӯйлйлдуквй йорэкин, дйоткй бёлкихинакин¹, эргэчйн дйо этэн сукчавра. Эр дйо аямамат овчā. ⁴⁹ Тӯрэрвэв дйлчатчана, гуннэвэв эвкй дялувра бэе, дйовй хэргидэйлйн экунма-кат энэ нэрэ дӯннэмедӯ иливчā бэевэ урэвкй. Таргачйн дйо бира мӯдэрэкин, тармалдӯ капургавкй. Таргачйн дйодук экун-кат эхин эмэнмурэ.

НАДЫ ХАН*Йсӯс римскай офицер бокāнмāн
бэгэдэдерэн*

¹ Бэел Йсӯс упкатвāн гундерйвэн дйлчатчāтын, тарā этэксэ, Нуҗан Капернāумдулā җэнэчэн. ² Умун римскай офицер сомат аяврй бокāчй бичэ. Тар бокāнин, бумӯликсэ, эр-ты буҗэт очā. ³ Римскай офицер Йсӯстулй дйлдыксā, еврейл хэгдыгӯлвэтын Нуҗандулāн уҗчэ, Йсӯс эмэксэ, бокāнмāн бэгэдэдэн. ⁴ Еврейл хэгдыгӯлтын, Йсӯстыкй эмэксэл, сот Нуҗанмāн гэлэнилчэтын.

– Тар бээдӯ аяя омй, элэкин бидеҗэн, – гундечёл нуҗартын. ⁵ – Нуҗан мунэ упкатвавун аявувкй, эр нуҗан мундӯ уҗкеровун дйоявун* очāн.

⁶ Йсӯс нуҗарнунтын сурулдычэ.

Нуҗан, офицер дйолāн дагамадяракин, офицер Нуҗанмāн арчāптыкй гиркйлвй уҗчэн, тариҗилин гундэтын:

¹ Бёлкихинмй – плескаться.

– Бэгинмй минңй, экэл-дэ хивйнара. Минңйлэ дјлāv Сй йдэс, бй эрү бэе бихим. ⁷Тадук бй мәнмй Синтыкй эчэв эмэрэ – мәнмй эрү бэе бихим, гунчэнэ. Сй түрэхикэл-нјон – тэли минңй бјкәнмй авгарадьян. ⁸Бй оёлив хэгдыгүл нян бихи, бй мәнмй нян кухймнйлдү хэгдыгү бихим. Умундү гуниңнэм: «Сурукэл» – нуңан сурувкй; гедү: «Элэ эмэкэл» – гунэкив, – нуңан эмэвкй; бјкәнтыкйви гуниңнэм: «Эрэ окал» – тарā нуңан овкй.

⁹Йсүс, бэе гуннэвэн дјлдыксā, сōхйчā тадук, бододөри бээлтыкэкй этэхиниксэ, гунчэ:

– Сундү гундем, эргэчйн сōт тэдөдерйвэ Бй Исрāильдү эчэв бакалдйра.

¹⁰Йсүстыкй уңнэн бэеңилин, мучүна эмэксэл, бјкән авгаранавāн ичэчэл.

Наиндү нāvун омолоин, буксэ, арран

¹¹Дагакәнма биксэ, Йсүс Наин гунмурй гөродтулā суручэ. Нуңанмāн алагүвумнйлин тадук сō кэтэ бээл бододөчөл. ¹²Тар гөрод йврй уркэлэн Нуңан дагамадьяракин, гөродтук умун бучэ бээвэ јовдечэл, тар бэе умун нāvун-ахй умукōмо омолоин бичэн. Тар ахйнүн гөродтук сō кэтэ бээл нэнэлдыдечэтын. ¹³Бэгин, тар ахйва ичэксэ, сōт мулāнчā.

– Экэл соңоро, – гунчэ Нуңан.

¹⁴Тадук, дагамаксā, бучэ бэе хуглөдерйн нāливунмāн эркучэ. Нāливунмā эксөдерйл бээл илчāl. Йсүс гунчэ:

– Омолоин, синдү гундем, илкал!

¹⁵Бучэ омолоин тэгэчэ тадук түрөчилчэ. Тыкэн Йсүс нуңанмāн эниндулэн мучүвкәнчā. ¹⁶Упкат бээл сōт нјэлэлчэл, Сэвэкйвэ кәнелчэл.

– Хэгдыкэкүн Сэвэкй түрәнмэн ихиврй бэе* мундулэ эмэрэн, – гундечэл нуңартын. – Сэвэкй мәнңйдүви тэгэдүви бэлэттөви эмэчэ. ¹⁷Иудеяли-дэ, Иудея дагалйин бихи дүннэлдули-дэ Нуңандулин улгүчэндөвкйл бчāl.

Иоан-эймнй ханҗунин

¹⁸ Иоан алагүвумнйлин нуҗандүн Йсӯс эва одярийван упкатван улгучәнчөл. Иоан, дюр алагүвумнйльвй эриксэ,
¹⁹ Бэгинтыкй уҗчән ханҗудатын:

– Сй-гү тар элэ эмәҗэт бихинни, хуҗтувэ-гү бӯ аләтҗа-
 тывун?

²⁰ Бәел, Йсӯстыкй эмәксәл, гунчөл:

– Иоан-эймнй мунэ Синтыкй ханҗудавун уҗнән:

– Сй-гү мундүлэ эмәҗэт бихинни, хуҗтувэ-гү бӯ аләтҗа-
 тывун?

²¹ Тар инәҗилдү Иоан алагүвумнйлин Йсӯс сә кэтэ бу-
 мүдерйлвэ, авадытыкир бумукилдук айдярийван, биргэвэ
 ичәдерилдук оҗеҗалва ювдерйвән, балйл ичәрил одярийва-
 тын ичәчэтын.

²² Йсӯс Иоан алагүвумнйлытын гунчән:

– Сурукәллу тадук Иоандү экунма ичәнэвэр, дөлдына-
 вар упкатван улгучәкәллу:

балйл бәел ичәвкйл өра,

доколөкил бәел гиркукталла,

хуәмчөл бәел хуе ачир өра,

куйкйл бәел дөлдывкйл өра,

бучөл ардыра,

дөгордөрил бәел Сэвәкй түрәнмән дөлдыдыра. ²³ Нй, нә-
 ләликсә, миндук этән адагара, тар бәе кутучй одяҗан.

Йсӯс тадук Иоан-эймнй

²⁴ Иоан уҗнәлин бәеҗилин суручәлэтын, Йсӯс бәелдү
 Иоандулй улгучәнилчә:

– Сү экунма нй-кэт әкйчин бирэ дүннәдү ичәдэвэр нә-
 нәктәчәхун? Чүкава эдындук эдынмүвдерйвэ ичәдэвэр-гү?

²⁵ Тыкән эчә бихикин, экунма сү ичәдэвэр некәчәхун?
 Аякәкүн тәтычй бәевэ ичәдеҗәвун гунчәчәхун-нү? Аякәкүн
 тәтычйл баяхәл бәел хәгдыкүр гудейкәкур дөлдү бидевкйл.

²⁶ Экунма сү ичәдэвэр нәнәктәчәхун? Сэвәкй түрәнмән

ихиврй бэевэ-гӯ*? Тыкэн-ты, сӯ Сэвэкй түрэнмэн ихиврй бэевэ ичэчэхун, сундӯ гундем, нуңан Сэвэкй түрэнмэн ихиврй бээдук-кэт хэгдытмэр. ²⁷ Нуңандулин Дукувүндү* тыкэн гунчэл: «Эр Би Мэнңйвй тэдэвумнйвй Сй дюлэлйс уңдем, тар Сй дюлэдүс Синдӯ хоктоёс одяңан». ²⁸ Сундӯ гундем, упкат балдычал бээдук һй-кэт Иоандук үгйтмэр ачин, тар-дā бичэлин хулукуткүмэ бэе, Сэвэкйвэ тэгэмэр* гуннэ, мёвандулавй йвувчэ, нуңандукин үгүтмэр.

²⁹ Упкат бээл, налогилва тавумнйл-дā*, Йсӯс түрэрвэн дөлдүксал, Сэвэкйвэ кәнәдечэтын, тадук Иоан нуңарватын мүдү эйчэн. ³⁰ Фарисейл* тадук итыва алагүмнйл* Сэвэкй нуңардуктын эётчэрийвэн эчэл мёвардулавар йврэ, тарит Иоандула мүдү эйвдөвэр эчэл һэнэмүрэ. ³¹ Йсӯс улгучәнде-рийвй чāскй улгучәндечэн:

– Эхиткэн бидерйл бээлвэ һйнүн Би урэмкэдем? Һйвэ нуңартын урэчэл? ³² Нуңартын тэгэтчэрийл мэмэринүнмэр улгучэмэтчэрийлвэ куңакарва урэчэл: бү флейтадү сундү сэвдепчүлвэ икэrvэ эвидечэвун, сӯ-кэ эчэхун хэгэрэ. Бү сундү мэргэпчул икэнмэ икэчэвун, сӯ-кэ эчэхун соңоро. Сӯ-дэ тыкэн одярас. ³³ Иоан-эймнй, эмәксэ, дептэ-кэт эңкин, аракйива-кат эңкин умна – сӯ-кэ гундерэс: «Нуңан дылитвй вёвалчā!» ³⁴ Бэе Омолгин*, эмәксэ, девувкй-кэт, умивкй-кат – сӯ-кэ гундерэс: «Ичэткэллу, эр бэе дөя ачин, девдемэ, соктөрүвкй-кāt, нуңан налогил тавумнйлин тадук хуңтул эрүл бээл гиркйтын». ³⁵ Сэвэкй дялин-тэдән Нуңан тэдәдерйл хутэлин бинйдүтын ичэвувкй.

*Ахй Йсӯсна маннйт аяврйвй
ичэвкэндерэн*

³⁶ Умун фарисей* Йсӯспа инэңйлги девгэвэ девулдыдән дйөлавй эрийчэн. Йсӯс нуңан дйөлан эмәксэ, остөлтүккй тэгэчэ. ³⁷ Тар гөродтү умун ахй-бээмэн² бичэн, тарā упкат

¹ Вёвалмй – дялъя ачин омй.

² Бээмэн – эдымэн.

бәел сәңкитын. Ахй, Йсӯс фарисей дјолан эмәрийвән сакса, тамӯра дјолодук овувчә тыгәдү ая унңучй имӯрәнмә гакса, талә эмәчән. ³⁸Тадук, Йсӯс халгарин дагадүтын илитчана, соңодөчө. Инамүкталин Йсӯс халгардулан чургидячатын, ахй Нуңан халгарван, нюканйдяна, ая унңучй имӯрәнди имүдечән. ³⁹Йсӯспа эрийчә фарисей, тарә ичәксә, гунчәчә: «Эр бәе Сәвәкй түрәнмән ихиври бәе* бимй, Нуңанман нјәлумүхийчй ахй эркудеривән сәмчә». ⁴⁰Йсӯс-ка нуңандүн гунчә:

– Сймон, Бй синдү эва-ка гундәвй әәтчәм.

– Гукәл, алагүмнй, – гунчә тариңин.

⁴¹– Умун котава бүмнй бәе дјор бәедү коталачә: умун бәедү тунҗа нямә динарийва* бүчә, гедү – тунҗадярва.

⁴²Тар бәел котава он-кат эңәт мучүвра бичәтын, тәлй коталачә бәе дјоридүтын коталватын эдәтын бүрә дөкчән. Тар дјор бәелдук авгүтын-ка котамнйва сәтмарит аяв-дҗән?

⁴³– Кәтәтмәрвә коталачә бәе гунчәңнәм, – гунчә Сймон.

– Сй тәдәвә гуниңни, – гунчә Йсӯс. ⁴⁴Тадук ахйткй әтә-хиниксә, Сймондү гунчә:

– Эр ахйва ичәнни? Бй синңй дјолас эмәнәдүв сй миндү халгарвй авдәв мје-кәт әчәс бүрә. Нуңан-ка инамүкталдивй халгарвав булкуран тадук нјориктәлдивй буллән. ⁴⁵Сй минә, нюканйна, әчәс бакалдыра. Нуңан-ка элә эмәнәдукив Минңй халгарвав энә әтәрә нюканйдяран. ⁴⁶Сй имӯрәнди Бй дылвав әчәс имӯрә, нуңан-ка Минңй халгарвав ая унңучйт, тамүрат имӯрәнди имӯрән. ⁴⁷Бй синдү гундем: нуңан кәтәрә нјәлумүхийвә онан лукивра, нуңан, маннит аявдяна, тарә ичәвкәнән. ⁴⁸Ахакән нјәлумүхийвән лукмй, тар ахакәнди аявувкй. Йсӯс ахйткй гунчә:

– Нјәлумүхийлвә онас лукивра.

⁴⁹Хадыл ирәмәдел гүмәтчәчәтын: «Нуңан нй-кә биргүн, нјәлумүхийлвә-кәт лукчарй?» ⁵⁰Йсӯс-кә ахйткй гунчә:

– Синә тәдәдерйс айран. Аят гиркудякал.

ДЯПКИ ХАН

Йсүсна бодоктодөрйл ахал

¹Тар амардукин, дагаканма биксэ, Сэвэки тэгэмэrvи* иливдяриvан мэтэвденэ, Йсүс, гөродылдули, бикичилдули урунипчү дөлднма улгүчэнденэ, гиркуктадячя. Нуңаннүнин дяндр алагүвумнилин ²тадук адыкан огөңалдук-та, бумүкилдук-тэ бэгэдэвчэл ахал: Мария-Магдалйна, Йсүс нуңандукин надан огөңава ювчэн, ³Ирод-тэгэмэр хавамнин Хусы ахин Иоана, Сусанна тадук тарилдук-дя хуңтул кэтэ ахал. Нуңартын мөннйлдивэр баяндивар Йсүстү тадук алагүвумнилдүн бэлэчиңкитын.

Путэдерилй бэелй гунмуvkэ

Бурдукна путэмнй

⁴Кэтэ бэел Йсүстыки эдук-тадук умунупчэтын. Нуңан умун гунмуvkэвэ улгүчэнилчэ бичэ: ⁵умун бэе бурдук чэмэлвэн нэптэкэлэ путэдэви эмэчэн. Тар путэдерэкин, чэмэл хадылтын хоктодү тыкчэл, тарилва гиркудьярил хэкичэл, чипичал-кат, чоңкина, депчэл. ⁶Хадыл чэмэл дөлолдү тыкчэл, тарил, чүкакарва ювуксэл, мү ачиндукин олгочөл. ⁷Хадыл чэмэл супирэл хэргидэлэтын тыкчэл. Супирэл, тыптырат балдыксал, чэмэл чүкакарватын энэл балдыvkана бөкчял. ⁸Хадыл чэмэл, ая дүннэлэ тыкиксэл, нямадук хулэкэлвэ умун чэмэлдук балдыvчял. Тыкэн улгүчэниксэ, Йсүс игдыт гунчэ:

– Сөчйл бимйл, сөрдүлавар силдыкаллу!

Дэгл бурдук бокотолвөн чоңкидяра

*Йсүс Экундулй эр гунмувкэдү
улгучэндерэн*

⁹ Алагүвумнйлин Нуңандукин ханңуҷал:

– Экунма эр гунмувкэ гундерэн?

¹⁰ Нуңан гунчэ:

– Сундү Сэвэки тэгэмэrvй* упкат бээлдук дяючадярийви нйчэн, хадьлдү-ка бээлдү бй гунмувкэт улгучэним. Нуңартын ичэтчэнэл – эвкйл ичэрэ, дөлчатчанал – дөлавар эвкйл йврэ, эвкйл тыллэ. ¹¹ Эр гунмувкэ тыкэн гундерэн: чэмэ – тар Сэвэки түрэннин. ¹² Хоктодү тыкчэл чэмэл – тар түрэнмэ дөлчатчарйл бээл, амаргүт-ка, нуңардулаатын харги эмэмй, Сэвэки түрэнмэн, нуңартын мёвардуктын дёромоно, гавки, нуңартын эдэтын тэдёллэ, эдэтын аивра. ¹³ Дёлочй дүннэдү тыкчэл чэмэл – тар дөлдывавар түрэнмэ, урунденэл, тэдэvkйл бээл, тар-дā бичэлын, нйңтэе āчир биксэл, харги нуңарватын уркүллакин, энэл тэрэрэ, эливкйл тэдэрэ. ¹⁴ Супирэл хэргидэлэтын тыкчэл чэмэл – тар бээл, Сэвэки түрэнмэн дөлчатчанал-дā мәннйитвэр бинйитвэр бидерйл. Нуңартын тэдэрийтын кихалгадү, баяндү тырэувкй. Таргачйр бээл диктэңнй эхивэ ириврэ супирэгвэ урэчэл. ¹⁵ Ая дүннэлэ тыкчэл чэмэл – тар бээл дөлдывавар түрэнмэ аяма, дуомэ мёвандүвар, одёдёнол, дявүчавкйл. Тарил Экундү-дā тэрэvkйл, диктэлвэ балдывчā диктэмкурэвэ урэчэл, – гунчэ Йсүс.

Ңэрийвундулй¹ гунмувкэ

¹⁶ Нй-кэт, нэрийвунмэ нуликсā, йкэчэнди этэн тарā кумтэрэ, бё-кат хэргидэдүн этэн иливра. Эчэ, нэрийдерй тогово угйлэ иливуvkйл, йдерйл бээл нэрийнмэ ичэдэтын! ¹⁷ Дяючавдярий савуляңан, дахивчадярий ичэвулдеңэн. Упкат тулискй юдеңэн. ¹⁸ Мэrvэр аямат сāmкәкаллу, он дөлчатчарйвар. Бихичй бээдү, хавнал, бүдеңэтын, Экуна-кат āчин бээлдук, ахакан-дā бихивэн, тйтэдеңэтын.

¹ Нэрийвун – светильник.

Ҳй Йсүс дялин?

¹⁹ Умнĕкĕн Нуҗандулāн энинин нĕкнйлнүнин эмĕчĕл, бĕел кĕтĕдуктын Нуҗантыкйин эчĕл ън-кат дагамара.

²⁰ Тарā Йсүстү мĕтĕвчĕл:

– Энинни тадук нĕкнйлли тулйĕ илитчара, Синэ ичĕ-дĕвĕр эĕтчĕрĕ.

²¹ Нуҗан-ка гунчĕ нуҗардүтын:

– Бй энинмй тадук нĕкнйлвй – Сĕвĕкй түрĕнмĕн дĕл-чатчарйл тадук тар түрĕнмĕ дялудварйл илĕл.

Йсүс эдынмĕ этĕвкĕнĕн

²² Умнĕ Йсүс алагүвумнйлнүнмй дявдү тĕгĕчĕ тадук ну-җартыкйтын гунчĕ:

– Кĕ, амутпа баргйскй хĕдĕгĕт.

Нуҗартын баргйскй эĕхинчĕл. ²³ Эĕндерĕктын, Йсүс āхинчā. Умнĕкĕмĕ амуттү сĕ энĕхй эдын эдынилчĕ, дявду-лāтын мў бĕлкихинчā¹, нуҗартын чĕпĕлтĕк ъчāл. ²⁴ Алагү-вумнйлин, Йсүстыкй дагамаксāл, Нуҗанмāн сĕрувчĕтын.

– Таткāмнй, Таткāмнй, чĕпĕдерĕв! – гунчĕл нуҗартын. Нуҗан, мĕликсā, эдынмĕ-дĕ, үгĕлвĕ-дĕ бĕрĕвкĕнчĕ. Эдын, үгĕл-дĕ āчир ъчāл, чĕрулй ъчāн.

²⁵ – Йдү-кĕ сү тĕдĕрйхун? – гунчĕ Йсүс алагүвумнйлты-кйвй. Ҳĕлĕлчĕл алагүвумнйлин, сĕхйдянал, гумĕтчĕчĕл:

– Ҳй-кĕ биргүн Нуҗан, эдындү-дĕ, мўдү-дĕ ипкĕрĕкин, Нуҗанмāн дĕлдывкйл?

Йсүс огĕнāчй бĕелвĕ бĕгĕдĕдерĕн

²⁶ Нуҗартын Галилĕя баргидāдүн бихи Герасĕнил дүннĕ-лĕтын āкчāтын. ²⁷ Йсүс дявдук йĕчĕлĕн, умун горово дĕдү-вй огĕнāчй бĕе гĕродтук Нуҗанмāн арчадāвй эмĕчĕ. Тар бĕе дялāкин ънан горо ъчā, бучĕл бĕелвĕ нĕвунмĕ дĕютадя-на, бидевкй бичĕ. ²⁸ Йсүспа ичĕксĕ, тĕпкĕнĕĕ Нуҗан хал-гардулāн тыкчĕ-дĕ игдйт тĕпкĕлчĕ:

¹ Бĕлкихинмй – плескаться.

Дөдүви огёңачй бэе

– Йсүс, Ыгүтмэр Сэвэки Омолгин, Сй минэ он одавй некэденни? Сот Синдук гэлэдем, экэл минэ биргэвэ ичэвкэнэ! ²⁹ Йсүс огёңадү тар бээдук юдэн ипкэчэ. Огёңа тар бээвэ кэтэрэ муңадячя бичэ, бэе һалалван, халгарван сэлэмэ куиргит¹ хэркэксэл, этэечивкйл бичэл-дэ, нуңан-ка тар сэлэмэ куиргивэтын пэхйлийнкин, огёңа-ка нуңанман бэе эйчин бирэ дүннэлэ һэнэвкэниңкин.

³⁰ – Гэрбис һй? – нуңандукин Йсүс ханһүчя.

– Кэтэкүн, – гунчэ тариңин, нуңан долан кэтэ огёңал йнэдуктын тыкэн гунчэ бичэ бэе. ³¹ Огёңал Йсүстук нуңарватын урэдук хэргискй эдэн уңрэ гэлэнилчэл². ³² Тадү кэтэ сунюрир³ бичэл, тарил урэ оёдүн оңкодөчөл. Огёңал

¹ Куирги – цепь.

² Гэлэнемй – упрашивать.

³ Сунюр – свинья.

Сунюрир сэхинтын

Йсүстук сунюрир дōлāтын йдēвэр гэлэнчēл. Нуңан тадū дēкчāн. ³³ Бэедук йоксēл, огēңāl сунюрир дōлāтын йчēтын, сунюрир-кэ урэ оёдукин хэргискй амуттулā хэтэкэсчēл тадук чэпэчēл. ³⁴ Этэчимнйл, тарā ичэксēл, гōродтулā туксачāl, гōродтū-дā, гōрод дагалдулйн бихил бикйчилдū-дā ичэнэвэр улгучэнчēл. ³⁵ Бээл тадū экун онавāн ичэнэчēл. Йсүстүлā эмэксēл, бэе дōдукин огēңā юнэн бээвэ ичэчēтын. Тар тэтйвй тэтыксē, дяличй бксā, Йсүс халгарин дагадūтын тэгэтчэчэн. Бээл тадук нјлэлчēл. ³⁶ Бэе бэгэдэвнэвэн ичэчēл бээл, тар бн бнавāн улгучэнчēл. ³⁷ Городтū Герасендū тадук хуңтул бикйчилдū упкат бидерйл бээл, сōт нјлэликсēл, Йсүспа дүннэдуктын сурудэн гэлэнилчēл. Нуңан, дявдū тэгэксē, амаскй дяврахйнчā. ³⁸ Дōдукин огēңālва ювнэн бэеңин Нуңаннūнин сурулдбйдэвй эētчэн. ³⁹ Йсүс-ка нуңанмāн уңчē, гуниксē:

– Сй дōлāвй мучūкал, тадū синдū Сэвэкй эва онавāн улгучэкэл. Тариңин, суруксē, гōродтū бидерйл бээлдū упкаттūтын Йсүс нуңандūн эва онавāн улгучэниктэдечē.

Бумүдерй ахй тадук Иайр хунāдин бэгэдэврэ

⁴⁰ Йсүс амаскй мучūчālāн, Нуңанмāн арчāптыкй сō кэтэ бээл эмэчēтын. Нуңанмāн упкат бээл алātчачāтын. ⁴¹ Тадū умун бэе Иайр гэрбйчй эмэчē – нуңан еврейл уңкерōвун

дюдүтын* хэгдыгүтын бичэн. Тар бэе, Йсӯс халгардулāн тыкиксэ, дюлāвй сōт эрилчэн. ⁴²Нуңан умукэмэ хунātкāнин, дян дюрвй дялүвдяри, бумүденэ, бултэк оча. Йсӯс нуңаннүнин сурулдбгчэ, Нуңанман мурэли кэтэ бэл бододөчөтын. ⁴³Умун ахй сәксэн энилнэн дяндиюр анңани оча бичэ. Нуңан идэгэлвй упкатвāн бэгэдэмнилдү бүчэ-дэ, тар-дā бичэлин һй-кэт нуңанман эчэ бэгэдэрэ. ⁴⁴Тар ахй, Йсӯс амаргидālāн дагамаксā, Нуңан куңгун хүливэн һалатвй эркучэ, тармалдү сәксэн эндемй этэчэ.

⁴⁵ – Һй Минэ эркурэн? – ханнүчā Йсӯс.

Упкат һй-кэт эчэ эркурэ гундечэл. Тадү Ботур гунчэ:

– Таткāmнй, бэл Синэ мурэли камнидяра.

⁴⁶ – Эчэ, Минэ һй-глэ эркурэн, – гунчэ Йсӯс. – Бй Миндук эңэхив юнэвэн мэдэм.

⁴⁷Тадү ахй, энэ сāvра бэгэдэвдэвй эётнэн эхивэн дөкта сākсā, һэлэлнэдуквй, силгинденэ, юксэ, Йсӯс дюлэлэн тыкиксэ, бэл упкат дөлчатчарактын, эдā эркунэвй тадук тармалдү ая онавй улгүчәнчэ.

Йсӯсна һалатнй хэркудерй ахй

⁴⁸ – Хутэ, тэдэрийс синэ айран. Сурукэл, аят бидекэл, – гунчэ нуңандүн Йсүс. ⁴⁹ Гундеривй эделйн этэрэ, Иайр дјодукин, еврейл уңкеробун дјотын хэгдыгү бэедукин, умун бэе эмэксэ, нуңандүн мэтэвчэн:

– Хунадис ачин оран, Алагүмнива экэл дјолавй эрйрэ.

⁵⁰ Йсүс-ка, тар гуннэвэн долдыксә, Иайртыкй гунчэ:

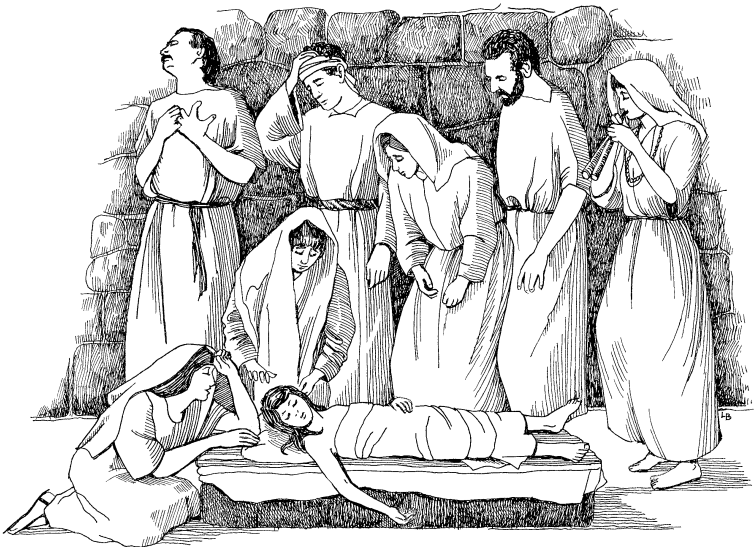
– Экэл нјэлэрэ, тэдэдекэл-нјон, тэли хунадис аив-
дянјан.

⁵¹ Йсүс, дјола йденэ, Ботурва, Иоанма, Якиппа тадук хунаткән амтълван-нјон дјола йврэн, хуңтулвэ нјивэ-кэт эчэ йврэ. ⁵² Дјодү хунаткән ачин онадукин упкат, тыңэрдуливэр иктүденэл, соңодөчөтын. Йсүс-кэ гунчэ:

– Экэллу соңоро. Нуңан эчэ будэ, адыран!

⁵³ Нуңартын, энэл тэдэрэ, хунаткән бунэвэн сәдянал, Нуңанман иневунтэчөтын. ⁵⁴ Нуңан-ка, хунаткән нјалаван дяваксә, игдыт гунчэ:

– Хунаткән, илкал!

Иайр бучэ хунәдин

⁵⁵ Нуңан тармалдӯ арчā, илчā. Йсӯс хунātкāнма улйдēтын гунчē. ⁵⁶ Хунātкāн амтйлин сōт сōхичāтын¹. Йсӯс-ка эдӯ эқун онавāн нйдӯ-кэт эдēтын улгучēнэ гунчēн.

ЕГИ ХАН

*Йсӯс дяндр̄ор алагӯвумнйлин алагӯдяра,
бэгэдēдерэ-дē*

¹ Йсӯс, дяндр̄ор сйнмавчā алагӯвумнйлвй эрйксē, нуңар-дӯтын упкат огēңāлва ахарй тадук бумӯкилвэ бэгэдēдерй эңэхивэ бӯчēн. ² Нуңан алагӯвумнйлвй Сэвэкй Тэгэмэрду-лйн* мэтэвдēтын тадук бумӯдерйл бēелвэ бэгэдēдēтын уңчēн.

³ – Хоктодӯвар эқуна-кат экэллу гара: тьевӯнэ-кэт, хутаkāна-кат, колобоё-кот, мēңунэ-кэт, дюптй тэтйе-кэт, – гунчē Нуңан. ⁴ – Эма дйла сунэвэ эрйдеңēтын, тадӯ сурухйндэлэвэр бидекэллу. ⁵ Сунэ бēел эхиктын йврэ, гōродтук йоденэл, халгардӯхун намарачā тукалāва нуңар-тыкйтын гивкэллу. Таргачйн сāmалкй энэдӯтын йврэ бидеңēн. ⁶ Алагӯвумнйлин, суруксэл, бикйчилдулй хэрэкэлтē нэнэчēл, Сэвэкй алагӯрй тӯрēнмēн улгучēнденэл, мэтэвде-нэл, йлē-дē эмэмйл бēелвэ, бэгэдēденэл.

Ирод Йсӯстулй дōлдыран

⁷ Тар улгучēндерйвэтын тэгэмэр Ирод дōлдычā, нй тар биргӯн, мйкэтчэнэ², гунчечē: хādыл илэл Иоāн, ариксā, илчā гунивкйл бичēл, ⁸ хādыл – Илья дӯннэлē мучӯчā, хādыл-ка – эқудй-гла учэлэпты Сэвэкй тӯрēнмēн ихиврй бэе ариксā, эмэчē гунивкйл бичēл. ⁹ Ирод бимй гунивкй бичē:

– Иоāн дылвāн бй чикучāв. Тēлй нй-кэ биргӯн тар улгучēндерйңитын бэе?

Нуңан Йсӯспа ичэдēвй эēчивкй бичēн.

¹ Сōхймй – дйвэчēmй

² Мйкэтмй – смӯтиться, растеряться (при неожиданности).

Йсүс тунҗа тыхинча бэевэ улйрэн

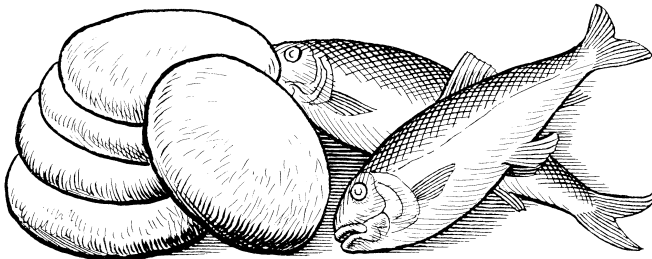
¹⁰ Уңивчэл алагүвумнйл, мучүксал, эва онавар Йсүстү упкатван улгучэнчэтын. Йсүс алагүвумнйлнүнмй-нйон бидэвй Випсайда гунмурй гөрод дагалан, нуңарватын бодовно, суручэ. ¹¹ Бэел, тарā саксал, Нуңанман нян бодочол. Йсүс нуңарватын аят мэндучэ, нуңардүтын Сэвэкй Тэгэмэрдүлйн* улгучэндечэ, бумүкичй бэелвэ бэгэдэдечэ. ¹² Инэңй манавдяракин, дяндюр алагүвумнйлин, Йсүстыкй дагамаксал, гунчэл:

– Бэелвэ дагадү бихил бикйчилдулэ, урйкйчилдулэ аннадатын, девгэевэр бакадатын уңкэл. Эдү нй-кэт ачин.

¹³ – Нуңарватын сү улйкэллу, – гунчэ нуңардүтын Йсүс.

– Мундү экун-кат ачин, тунҗа колобо, дюр олло-нйон бихи, – гунчэл нуңартын. – Эр бээлдү девгэетын бү мэрвун-нү гаңатывун? ¹⁴ Ахалва, куңакәрва эмй таңна, бэгдэл тунҗа тыхинчадын бичэтын.

– Тунҗадяталди бэелвэ хэрэкэлтэт тэгэвкэллу, – гунчэ Йсүс. ¹⁵ Алагүвумнйл гуннэгэчйнин очатын тадук упкат бээлвэ тэгэвчэтын. ¹⁶ Йсүс, тунҗа коллоболво, дюр оллово гакса, няңняткй ичэтчэнэ, Сэвэкйвэ талй кэнэчэн тадук коллоболво, оллолво этыгэксэ, бээлдү бүтыдэтын алагүвумнйлдүвй бүчэ. ¹⁷ Упкат бээл айвдалавар девчэл, тар-дә бичэлын тар оёлын дяндюр икэвэевэ дялум девгэ сулапчә бичэн.

Тунҗа коллобол, дюр оллол

Ботур Йсӯстӯ гундерэн: «Сй – Киристос».

Йсӯс бууэтнй мэтэвдерэн

¹⁸ Умнэ, Йсӯс эмукин уңкеродерэкин, Нуңандулāн ала-гӯвумнйлин эмэчэл. Йсӯс нуңардуктын ханңучā:

– Бэел Минэ нй гунивкйл?

¹⁹ – Хадыл илэл Синэ Иоāн-эймнй гунивкйл, хадыл – Илья гунивкйл, хадыл-ка учэлэпты Сэвэкй түрэнмэн ихиврй бэе*, ариксā, эмэчэ, гунивкйл, – мэтэвчэл алагӯ-вумнйлин.

²⁰ – Сӯ-кэ нй Бй бихим гунчэңнэрэс? – гуннэ, ханңучā Нуңан.

– Сй – Сэвэкй уңнэн Киристос* бихинни, – гунчэ Ботур.

²¹ Йсӯс-ка, нуңардӯтын нйдӯ-кэт эдэтын тар гуннэвэн улгучэнэ, гунчэ:

²² – Бэе Омолгин* кэтэ биргэвэ ичэдеңэн, Нуңанман сагдыгӯл, хэгдыгӯмэл хирурил¹ тадук итыва алагӯмнйл* эрэсчэңэтын, тадук Нуңанман вадяңатын, тар-дā бичэлийн Нуңан или инэңйдӯ, ариксā, илдяңан.

Йсӯсна бододовй экунма овувкā

²³ Тар амардукин Йсӯс упкаттӯтын гунчэн:

– Минэ бодоксодерй бэе, мэнмй упкатвй омҗоңотын, инэңйтыкин мэннйвй тэлэвунмй² инйктэңэтын – тэ-лй-нйон Минэ бододөңон. ²⁴ Мэннйвй бинйвй дыхӯтчэрй бэе, тариңнй сэмнйдеңэн, Бй дяриб бинйвй бӯчэ бэе, мэннйвй бинйвй айдяңан. ²⁵ Эқун аян бидеңэн бэедӯ, бу-гава упкатвāн гаксā, мэнин будэкин-нӯ, мэндӯвй эрӯвэ бракин-нӯ? ²⁶ Нй Минэвэ, Миннй түрэрвэв-дэ халдятчаран, таргачйн бэевэ Бй – Бэе Омолгин* Сэвэкй нэриңдин,

¹ Хэгдыгӯмэ хирурил – первосвященники.

² Тэлэвун – крест. Киристос алагӯвумнйн одāvй ээтчэрй бэе биргэдук-кэт, бунйдук-кэт эңэтын нэлэрэ.

Аминмй Һэрийндин, Сэвэки тэдэвумнилин Һэрийндитын, гарпавдяна, эмэмй, нуңарватын нян халдытчаңав. ²⁷ Сундү тэдэвэ гундем, эдү илитчарылдук хадбыллун эделивэр будэ, Сэвэки тэгэмэrvән* ичэдеңэтын.

*Илан алагүвумнил
Йсүс Һэрийвән ичэрэ*

²⁸ Тар гуннэдукин дяпкун инэңй йлтэнчэн. Йсүс, Бөтурва, Иоанма, Якиппа бодовукса, урэлэ уңкерөдэвй туктычэн. ²⁹ Тар уңкерөдерэкин, дэрэн хуңтуврэн, тэтын-кэ, багдаргакса, гилбэнэлчэ. ³⁰ Умнэт дюр бэел улгучэмэчилчэл. Тарил Моисей Ильянүн бичэтын. ³¹ Нуңартын няңня Һэрийдүн гилбэнэдечэтын. Нуңартын Йсүс эр бугадук Һэнэдерйлин гунмэтчэчэтын. Тар Иерусалимдү өвдяңан. ³² Бөтур гиркйлнүнмй ахинчатын, адячал, меликсал, нуңартын Йсүс няңня Һэрийдүн гилбэнэдерйвән тадук Нуңаннүнин даран дюр илитчарйл бэелвэ ичэчэтын. ³³ Дюр бэел Нуңандукин сурудэвэр некэдерэктын, Бөтур Йсүстыкй гунчэ:

*Йсүс дэрэн хуңтуврэн, тэтын-кэ гилбэнэллэн.
Моисей, тадук Илья*

– Таткāmнй, эдū мундū сō аякākун! Эдū мит илан үтэкэнэ¹ иливгāt: умунмэ – Синдū, гёва – Моисейдū, илива – Ильдū.

Бōтур Эва гундерйвй эвкй сāра бичэ. ³⁴ Нуңан эделин тӯрэтмй этэрэ, туксу, йдук-кэ эмэксэ, нуңарватын ханянди-вй куптучэ. Алагүвумнйил, туксут куптувуксэл, нјэлэлчэл. ³⁵ Туксудук-кэ тӯрэн дōлдывчā, тыкэн гундерй: «Эр Минңй Омолгив, Бй сйнманав. Нуңанман дōлчаткаллу!»

³⁶ Тӯрэн симӯргачālāн, Йсӯс нян эмукин очā. Алагүвум-нйлин тарā даячāl, тадū ичэнэвэр нјидū-кэт тәлй эчэтын улгучэнэ.

Йсӯс омолоидук огёңāва йовдерэн

³⁷ Тымйнин, урэдук эвдерэктын, Йсӯспа сō кэтэ бәел бакалдычāl. ³⁸ Тар бәелдук умунтын умнэт тәпкэлчэ:

– Алагүмнй, Синдук сōт гэлэндем, минңй омологивав ичәткэл! Нуңан миндū эмүккэкэн! ³⁹ Нуңандулāн огёңā йвкй: нуңан умнэт тәпкэливкй, огёңā-ка, нуңанман ты-кивкэниксэ, сумулвэн тāнйвчана, хәмурдүн тәпүксэвэ йовнэ, курбуливкэнивкй. Нуңандукин энэмэ хуэнэ, эрэгэр муңнāдявкй. ⁴⁰ Бй алагүвумнйлдукис огёңāва йовдэтын гәлэчэв-дэ, нуңартын эчэтын он-кāt йоврэ.

⁴¹ – О, дё! Эрүл, эхил тәдөрэ бәекэкүр! Ахүнма Бй сун-нүн биңэтыв? Ахүнма Бй сундук тәрәңэтыв? Омолгивй элэ эмүвкэл!

⁴² Омолгичāн дагамадяракин, огёңā нуңанман дүннэлэ тыкивкэнчэ, тāнйвкāнилчā. Йсӯс-кэ огёңā дōяривāн этәв-кэнчэн, омологичāнма бэгэдэчэ-дэ аминдүн дявавкāнчā.

⁴³ Упкат Сэвәкй хэгдыткүмэ эңэхидүн сōхидячāтын.

Йсӯс бунэтий нян-дāt гундерэн

Йсӯс бōнадукин упкат сōхидярактын, Нуңан алагүвум-нйлтыкйвй гунчэ:

¹ Үтэкэн – жилище.

⁴⁴ – Аят дōлчаткаллу, дялдүвар дявакаллу бй эхиткэн сундү гуннэвэв: Бэе Омолгиван* бэел нјалалдүтын дявакандяңатын. ⁴⁵ Нуңартын-ка тар түрэрди экунма гундеривэн эчэл тыллэ: тар нуңардуктын дявчā бичэн, ханнүдāвар-ка Нуңандукин эва гуннэвэн нјэлэчэтын.

Нй хэгдыткүмэ?

⁴⁶ Алагүвумнйл мэр мэрнүнмэр нй хэгдытмэр биңэвтэн мүссэмэчилчэл. ⁴⁷ Йсүс, экунма дōдүвар гунчэдериwэтын сāчадяна, куңākанма гаксā, мәннүнми даран иливуксā, ⁴⁸ нуңардүтын гунчэ:

– Эр куңākанма Бй дярив гадярй, тар Минэ гадяңан, Минэ-кэ гадярй, Минэ уңчэwэ нян гадяңан. Сундук хулу-күтмэр, тар упкаттуксун хэгдытмэр.

⁴⁹ Тадү Иоан Йсүстыкй гунчэ:

– Таткāmнй, бү Синнй гэрбйдис огөңалва ювовкйwэ умун бэевэ ичэчэwун, нуңан мүннүн эхидукин умүндү гир-куктара, эдэн тарā ора гунчэwун.

⁵⁰ – Экэллу тыкэн ора, сү өрйвахун үскй¹ эхи ора, тар суннүн, – гунчэ нуңандүн Йсүс.

*Самāриячөр Йсүсна
бикйттулэwэр эчэл йврэ*

⁵¹ Йсүс няңнялā туктыwуврйн инэңйн дагамадярйдукин, Нуңан Иерусалймдулā нэнэхинчэ. ⁵² Нуңан мәнңйлwй бэе-ңилwй дюлэдүwй уңчэн. Тарил Нуңан эмэрйлэн упкатwан итыгадāвар Самāриядү бихи бикйттулэ эмэчэтын. ⁵³ Тадү-ка Йсүс Иерусалймдулā сурудеривэн саксāl, Нуңанман эчэл йврэ². ⁵⁴ Нуңан алагүвумнйлин Якип Иоаннүн, тарā ичэксэл, гунчэл:

– Бэгин, того, няңнядук тыкиксэ, нуңарватын wадан гундэwун ээчинни? ⁵⁵ Йсүс-кэ, нуңартыкйтын этэхиниксэ,

¹ Үскй – дэптыкй.

² Самāриячөр еврөилнүн бүлэсэгил бичэтын.

халдявканиксā, эдэтын тарā бра гунчэ. ⁵⁶Тэли нуңартын хуңту бикйиттулэ суручэтын.

Ңй Йсӯсна бодоңотын

⁵⁷Тар сурудерэктын, хоктодүтын бакалдычā бэе Йсӯсты-кй гунчэ:

– Сй йлэ-кэт сурурэкис, бй окин-да бодоктодөдөңөв.

⁵⁸ – Сулакй авдүчйл, дэгйл умукичйл, Бэе Омолгин-ка* дылвй дэрумкйхиндэн йдү-кэт нэрийн ачин, – гунчэ нуңандүн Йсӯс.

⁵⁹Гөдү-ка бөедү Йсӯс гунчэ:

– Минэ бодокол.

– Бэгинмй, минэ, нонон дйөләвй мучүксā, аминмй имādāv тйкэл, – гунчэ тариңин.

⁶⁰ – Бучэл бөел мэртын бучэңилвэр имактын, сй-кэ сурукэл, Сэвэки Тэгэмэр* оңатван мэтэвдекэл, – гунчэ Йсӯс.

⁶¹Хуңту бэе Нуңандүн гунчэ:

– Бэгинмй, бй синэ бододөңөв. Нонон-ко бй дйөгәрвй ичэнэктэ, сурурйвй гундэв минэ тйкэл.

⁶²Йсӯс нуңандүн гунчэн:

– Хавāва оликсā, этэхиндерй бэе Сэвэки Тэгэмөрдүн эхин дөкта.

ДЯГЙ ХАН

Йсӯс надандяр дйор алагүвумнйльвй уудерэн

¹Тар амардукин Бэгин надандяр дйор алагүвумнйлавй сйнмачā тадук дйотэлди дйолэдүвй эмэңэт гйородылдулā, бикйичилдулэ уңтычэ. ²Нуңардүтын гунчэ:

– Кэтэ бурдук чэмэн балдычā, тарā хоңнидярил хавамнйл-ка ахакār. Хоңнивун бэгиндук хавамнйлā уңдэн гукэллу. ³Сурукэллу! Бй сунэ бйруткаргачйрва иргичйл сэхиндулэтын уңдем. ⁴Хоктодүвар хутакачāна-дā, пōтая-дā,

унтая-дā экэллу гара, хоктодүвар ңивэ-дэ мēндудэвэр экэллу йлла. ⁵ Ңй-вэл дјолāн эмэксэл, нонон гукэллу: «Эр дјодү аялдјн-нјон бигин!» ⁶ Тар дјодү бидерй сү аявахун дёкри бихикин, сү аяхун тар дјодү эмэнмудеңэн, эхи дёкра бихикин – мēндулэхун мучүдяңан. ⁷ Тар дјодү эмэнмукэллу, экунма нуңартын туюдерэ девкэллу, умкаллу, хавамнй хавāливй таманма гаңатын. Дјодук дјолā экэллу гиркуктара. ⁸ Эма-вал гјродтулā эмэрэксун, сунэ аят бакалдбырактын, экунма бүнэвэтын упкатвāн девдекэллу, ⁹ бумүдерйл бэелвэ бэгэдэдекэллу, нуңардүтын гундекэллу: «Сэвэкй Тэгэмэрин* дагадү!» ¹⁰ Эма-вал гјродтулā эмэчэлэхун, сунэ эхиктын аят арчара, гјрод хоктолдулйн гиркуктакаллу, тыкэн гунденэл: ¹¹ «Бү халгардулāvун эр гјродтү намарачā тукалāва гивуксэл, сундү мёрдүхун эмэндерэв!» Тар-дā бичэлийн сакаллу: «Сэвэкй Тэгэмэрин дагадү!» ¹² Сундү гундем, Сэвэкй тыкүллийн инэңйдү эр гјродтү Содомдук-кат* ургэтмэр бидеңэн. ¹³ Биргэ синдү, Корасин! Биргэ синдү, Випсайда! Сундү ичэвувчэл сөхил Тирдү-гү, Сидондү-гү ичэвувчэл бихиктын, тарил бэеңилтын үрьё Сэвэкйдү буруичй бихивэр гунимчэл, хуңтут бинйт билимчэл. ¹⁴ Тарит Тирдү, Сидондү-дā Уңкилдывун инэңйн¹ бракин сундук зимкүтмэр бидеңэн!

¹⁵ Сй-кэ, Капернāум, синэ няңнямāктүлā угирдеңэтын гунчэденни-гү? Эчэ, дүннэ дōмалāн синэ тыкивдеңэтын!

¹⁶ Сунэ дōлчатчарйл Минэ нян дōлчатчара, Сунэ эрэсчэрийл Минэ нян эрэсчэрэ, Минэ эрэсчэрийл-кэ Минэ уңчэвэ нян эрэсчэрэ.

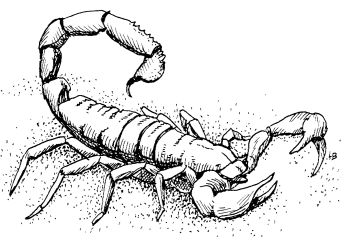
Алагүвумнйл тадук Йсүс урунтын

¹⁷ Надандяр дјор алагүвумнйлин мучүчāтын, урунденэл, Йсүстү мэтэвчэтын:

– Бэгин, бү Синңй гэрбидис огёңалва-дā давдычāvун.

¹ Уңкилдывун инэңйн – день Суда. Тар инэңйдү Сэвэкй бэетыкйн аявāн-эрүвэн ичэңэтын.

18 – Бй ичэчэв: хārги няңнядук хәркигачын тыкчән, – гунчэ нуңардұтын Йсүс. 19 – Сāкалуу, Бй сундұ кулйрва-кат, скорпионилва-кат дыхұтчәри эңэхивэ бұчэв, булэсэгвэ давдыри эңэхивэ нян бұчэв, тарит сундұ эқун-кāt эрұ этән бора. 20 Тар-дā бичэлин, тар огёңал, сунэ дōлдына, йорйдуктын экәлу урунэ, сұ гәрбиллун няңнядұ дукувнадуктын урункәлу!

Скорпион

21 Тармалдұ Сэвәкй Эрйнин Йсүсва урунди дялувчā, Нуңан гунчэ:

– Амй, няңня-дā, дүннэ-дэ Бәгинин! Бй Синэвэ кәнәдем: дяличйл бәелдук тарā дяяналйс, куңākардұ-ка нй-нәлис. Тәдә, Амй, тар аява Сй эәттйс! 22 Минңй Аминмй Миндұ упкатва бұрән. Омолгивй аминин-нйон сāран, Аминма-ка омолгин-нйон сāран тадук гйл илэл, нйдұ омолги Аминмй нйдеңән.

23 Тадук алагұвумнйлыкйви этэхиниксэ, нуңартыкй-тын-нйон Йсүс гунчэ:

– Сұ ичәрийвэхун ичәрийл эхал, тарил кутучйл. 24 Сундұ гундем, кэтэ Сэвәкй тўрәнмән ихиврийл бәел-дә*, тәгә-мәрил-дә сұ ичәрийвэхун ичәдэвэр эәтчэтын-дә, тар-дā бичэлин эчэтын ичәрә, сұ дōлдырйвахун дōлдыдāвар эәт-чэтын-дә, тар-дā бичэлин эчэтын дōлдыра.

Ая мөвачй самāриячёрдули гунмувкэ

25 Умун итыва алагұмнй* бичэ, нуңан Йсүспа сāmкāдавй илчā, тадук гунчэ:

– Алагұмнй! Эқуна оксā, бй энэ будэ бидедеңэв.

26 Нуңан-ка бәедұ гунчэ:

– Итыдұ* эқун дукувчā? Тарā он таңиңнанни? – Йсүс ханңучā.

²⁷ Итыва алагүмнї мэтэвчэн:

– Сэвэкивэ-Бэгинмї мевандивї, дөтвї, эрїксэтвї, упкат эңэхїтвї, иргэтвї сөт аявкал, тадук дага бэеңҗї мэнҗэчїнмї аявкал.

²⁸ Йсӯс нуҗандүн гунчэ:

– Тэдэмэт сї гунденни. Тыкэн өмї, сї энэ будэ бидедеңэс.

²⁹ Итыва алагүмнї, дэрэвї эмнэк тыкиврэ, Йсӯстук ханҗучан:

– Ңй-кэ минҗї дагаңив?

³⁰ Йсӯс тадү умун гунмувкэвэ гунчэ:

– Умун бэе Иерусалїмдук Иерихон гунмурї гөродтулā нэнэдечэн. Тар нэнэдерэкин, чаңытыл¹ нуҗанман дявачал, тэтылвэн лукчал, дуктэчэл, аран эксэл вара, суручэл.

³¹ Амаргүт тар-ты хоктолї умун хирурї*, нэнэденэ, буглэдерї бэевэ ичэксэ, агїлна, йлтэнчэн. ³² Умун левїт* талї нэнэденэ, тыкэн-ты өчā: буглэдерївэ, ичэксэ, нян йлтэнчэ. ³³ Умун Самариячэн* тар хоктолї нэнэденэ, хуглэдерї бэевэ ичэксэ, нуҗанман муланчā. ³⁴ Дагамаксā, хуелвэн аракїт тэхїксэ, имүрэнди имүчэ, оноктот хэркэчэ, ини-вугдэндү угивуксā, анҗакїт дюлā эмүвчэ. Тадү, нуҗанман долбонїва ичэтчэнэ, анҗачā. ³⁵ Тымїнин, сурухїниксэ, анҗакїт дю бэгиндүн дюр динарийва* бүчэ, тадук гунчэ: «Нуҗанман аят ичэткэл, таманмї эхикин иста, мучүдяна, тамадяңав».

³⁶ Йсӯс итыва алагүмнїдук ханҗучā:

– Он сї гунчэденни? Ңй тар илан бээлдук дуктэвувчэ бээлэ дагатмар?

³⁷ Бэе гунчэ:

– Нуҗанман муланчā бэе дагатмар.

Йсӯс тадү нуҗандүн гунчэ:

– Сурукэл, сї нян тыкэн-ты өңнакал.

¹ Чаңит – разбойник.

Мария Марпанун

³⁸ Хоктодүви Йсүс алагүвумнилнүнми умун бикиттулэ эмэчэ. Тадү умун ахи Марпа гэрбичи Нуңанман дюләви йвчэн. ³⁹ Тар ахи Мария гэрбичи нэкучи бичэ. Мария, Бэгин халгарин дагадүтын тэгэксэ, Нуңан улгучэндериwэн дөлчатчачан. ⁴⁰ Марпа-ка, туювун девгэwэ она, хаватадяча. Нуңан, дагамаксэ, гунчэ:

– Бэгинми, нэкунми миндү эхин бэлэттэ, упкат хавава би одям, он Си гунчэдени, тар ая-гү? Нуңандүн миндү бэлэдэн гукэл!

⁴¹ – Марпакакун, – гунчэ нуңандүн Бэгин, – си упкатули хивинчадяни, ⁴² тар-дэ бичэлин умукэмэwэ-нион оми ээкин бивки. Эр Мария аяргүва мэндүви синмаран, эриңэн нуңандукин һи-кэт этэн тьтэрэ.

ДЯН ЭЛЭКЭСИПТЫ ХАН*Он сү уңкероңэтыхун?*

¹ Умнэ Йсүс идү-глэ уңкеродечэ, Нуңан уңкероми этэчэлэн умун алагүвумнин Нуңандукин гэлэчэ:

– Бэгин, мунэ уңкеродэwун алагүкал. Иоан мэнңилви алагүвумнилви алагүча эчэ.

² Йсүс нуңардүтын гунчэ:

– Уңкероденэл, тыкэн гукэллу:

Амикакун!

Синңи гэрбис кэнөwдегин!

Си Тэгэмэр* орис инэңи эмэгин!

³ Инэңирипты девгэwевун инэңитыкин бүкэл.

⁴ Бү һэлумүхивэ онаwавун дялдүви экэл дяwүчара, бү-дэ мундү эрүлwэ очалва нян дялдүвар эхив дяwүчара. Бү һэлумүхивэ эдэwун ора бэлэткэл.

Гэлэдеридү Сэwэки бүwки

⁵ Тадук Йсүс нуңардүтын гунчэ:

– Сундү авгүдүхун-вал гиркихун биxикин, тар гиркилэwи, долбо дулиндүн эмэксэ, гунэкин: «Гирки, миндү илан

колобоё¹ кōталāкал. ⁶ Миндулэ горогйт, гиркйв эмэрэн, бй нуңанман ульдэв экун-кат ачин». ⁷ Тариңис, дюдүви хуглэденэ, гундеңэн-нү: «Минэ экэл илэчэрэ! Уркэв сомчадыран, хугэлви адыра, бй нян хуглэдем. Бй, иликсā, синдү колобоё этэм бүрэ»? ⁸ Сундү гундем, тар гиркйс эхикин-дэ илла, эхикин-дэ колобоё бүрэ, сй гэлэмй-нйон гэлэдерэ-кис, нуңан он-кат бимй илдянāн, сй гэлэдерйвэс бүдеңэн.

⁹ Бй-кэ сундү гундем:

– Гэлэдекэллу – сундү бүдеңэтын, гэлэктэдекэллу – бакадынāхун, уркэвэ коңкодёколлу – сундү нйдеңэтын. ¹⁰ Гэлэдерйтыкин гэлэнэви гавкй, гэлэктэдерй бакавкй, уркэвэ коңкодёрйдү нйвкйл. ¹¹ Амтылдуксун нй омологидүви колобоё гэлэрэкин, дёлоё бүдеңэн? ¹² Омологин умуктая гэлэрэкин, скорпионма бүдеңэн-нү? ¹³ Сү-кэ, эрүл-дэ бинэл, хутэлдүвэр аяа одырас, он-ка няняды Аминты нуңандукин гэлэдерйлдү Эрйнмй этэн бүрэ.

Йсус тадук Вельсевул

¹⁴ Йсус бээдук огёнава ювдечэ. Тар огёна бээлвэ түрэнэ ачин овканивкй бичэ. Огёна ючэлэн, бэе түрэчилчэн. Кэтэ бээл сөхйчатын. ¹⁵ Хадыл-ка бээл гундечэл:

– Эр Вельсевул*, огёнал хэгдыгүтын, Нуңандүн огёналва юврй эңэхивэ бүчэ! ¹⁶ Хадыл-ка бээл, Нуңандүн ургэ одан, Нуңан нянядук самалкйви ичэвкэндэн гэлэчэтын.

¹⁷ Йсус-ка, нуңартын дялдяряватын сачадяна, гунчэ:

– Түрэмэтчэрйл, кухйдерйл илэл бугатын ачин овкй, мүссэмэтчэрйл бээл дйотын нян нямчургавкй. ¹⁸ Харги-ка мэннүнмй эхи дёкта бихикин, он нуңан буган аят бидеңэн? Эр сү Минэ огёналва Вельсевул эңэхидин ювдем гундерэс. ¹⁹ Бй огёналва Вельсевул эңэхидин ювувкй бихикив, суннй-кэ бээллун нй эңэхидин огёналва ювувкйл? Нуңартын тэдэвэ ювуктын. ²⁰ Бй Сэвэкй эңэхидин огёналва ювдем, тар самалкй: сундулэ Сэвэкй Тэгэмэрин* эмэрэн.

¹ Колобо – дилипкā: хлеб.

²¹ Бэричй эңэхй бэе дјовй дыхүчивкй бихикин, нуңан идэгэлвэн нй-кэт этэн гара. ²² Тар бээдук эңэхйтмэр бэе нуңандулан эмэрэкин, давдыракин, бэрвэн тьтэксэ, идэгэлвэн гадыңан, тадук дядлулйвй боритчаңан. ²³ Миннүн эхи бирэ бэе, тар Минэ дэптыкй бивкй. Миннүн эхи тавдыра, тар упката гарадәтдыран.

Огёңа мучүнн

²⁴ Огёңа, бээдук юксэ, мје ачин дүннэли гиркуктадына, анңавунавй гэлэктэдэнэ, эксэ тарә бакара, мэндүвй гунивкй: «Нонопты дјолавй мучүкта». ²⁵ Мучүна эмэксэ, аямат тэхйвчэ, дэрпухивчэ дјова бакавкй. ²⁶ Тадук нуңан сурувкй, мэндуквй-кэт эрүтмэрилвэ надан огёңалва бакавкй, упкат йвкйл тар бээлэ нуңанман дјотадянал, биливкйл. Мудандүн тар бэе ноноптыдук хэгдытмэр биргэвэ ичэдеңэн.

Тэдэмэмэ куту

²⁷ Эрэ Йсүс гундерэкин, тар дјлчатчарйл бээлдук умун ахй игдыт тэпкэхйнчэ:

– Синэ урдүвй эксэктэдечэ, укурдивй Синэ укувнэ, иргичэ ахй кутучй!

²⁸ – Сэвэкй түрэнмэн дјлчатчарйл, тар түрэнмэ дялуувдыряйл кутучйтмарил! – гунчэ Йсүс.

Бээл Йсүстук сәмалкйя гэлэдерэ

²⁹ Йсүстыкй сө кэтэ бээл умунупчэтын. Тар умунупчэл бээлтыкй Нуңан гунилчэ:

– Эхиткэптыл бээл эрүл!

Сәмалкйя ичэвкэндөв гундерэ, тар-дә бичэлйн Ибна² сәмалкйдукин хуңту сәмалкй нуңардүтын этэн бүврэ.

¹ Кутучй – дјелокичй: счастливый.

² Ибна – тар Сэвэкй түрэнмэн ихиврй бэе*, нуңан дяпкун няма анңанйт Йсүс эделйн балдыра йндечэн. Нуңан илалава хэгдымэмэ оллондө урдүн бичэн. Эр сәмалкй Йсүс, буксэ, илалава дүннэдү ардалавй биңэтивэн.

³⁰ Нинёвия гунмурй гөрод бээлдүн Ибна сәмалкйва ичэвкәнчән, тыкән-ты Бэе Омолгин* эхиткән бидерйл бээлдү сәмалкй одяңан. ³¹ Ахй – няма дүннэ тэгэмэрин нуңарнунтын умундү Уңкилдывун инэңйдүн илитчаңан, эхиткән бидерйл бээлвэ буруйдаңаңан. Нуңан хуңту буга мудардукин дяличй Соломөн¹ түрэрвән дөлчаттавй эмэчэ. Эдү-кэ Соломөндук-кат хэгдытмэр! ³² Нинёвия бээлин, Уңкилдывун инэңйдүн эхиткән бидерйл илэлвэ буруйдаңаңатын: нуңартын, Ибна алагүнмән дөлдүксәл, һүннэт бинйт билчөл. Эдү-кэ Ибнадук-кат хэгдытмэр бихин!

Һэри хактыра-да. Эхали гунмувкэ

³³ Нй-кэт, һэрийвунмэ нуликсә, бэе эхидүн ичэрэ, кумтэвчэ йкэчән дөдүн эвкй нэрэ, эчэ. Йдерйл бээл һэрийнмэ ичэдэтын, һэрийвунмэ угйлэ иливувкйл! ³⁴ Сй эхас – иллэдүс һэрийвун. Эхас һэрийт ичэтчэрэкин, иллэс-тэ һэрийвдеңэн. Эхас эрү бихикин, сй хактыра́т куптувдеңэс. ³⁵ Мэдүчэкэл, һэрийн сй дөдүс эдэн хактыралла! ³⁶ Нэрийнди дялум бихикис, экунни-да хактыра́дү ачин бихикин, Сй упкат һэрийвдеңэс, синэ һэрийвун һэрийвдерйгэчйнин.

*Йсүс фарисейлва тадук
итыва алагүмнйлва буруйдаңаран*

³⁷ Йсүс, гундерйвй этэчэлэн, умун фарисей* Нуңанмән туюдэвй дөләвй эричән. Йсүс, дөлә йксэ, остөл дагадүн тэгэчән. ³⁸ Фарисей, Йсүс һалалвй энэвэн авра ичэксэ, сөт сөхйчә. ³⁹ Бэгин-кэ нуңандүн гунчэ:

– Эр сү, фарисейл, тыгэлвэр тулгүвэтын тэхйденэл, дөдүвар-ка упкатва гамүдярил-дә, эрүл-дэ. ⁴⁰ Иргэ ачир! Тулгүвэ очә дөгүва нян Нуңан-ты очә. ⁴¹ Тыгэл дөдүтын бихивэ, упкатван дөгорилдү² бүтыкәллу, тэли сундү упкат

¹ Соломөн – Давид* омологин. Нуңан тэгэмэр бичән. Соломөн ая кәнөчй бичән, нуңандүн хэгды баян бичән.

² Дөгөр – дядаң: бедный.

дүчама¹ оdayнāн. ⁴²Биргэ сундү фарисеил! Сү упкат балдывувчāl ороктолдуккар, эимкүн-кэт тамачылдук, дyгй ханман Сэвэкидү бурйвэр эхис омјоро – Сэвэкивэ-кэ айвнјатвар, тэдeнјэтвэр-дe омјорос! Сү тарā-кат, эрe-кэт оњатыхун. ⁴³Биргэ сундү, фарисеил! Евреил уњкерoвун дюдүтын* сү малүдү тэгэттывэр айвуњнарас, тулилe-кэ бe-ел сунe мeндудедeтын² эeчињнeрeс. ⁴⁴Биргэ сундү! Сү дe-лоe ачин гирамкйнма урeдeрeс, тарилдули бeел, гирамкйр бихивeтын энeл сeра, гиркуктадeвкйл. ⁴⁵Тадук умун итыва алагүмни* гунчeн:

– Алагүмни, Си эр түрeрдивй мунe нян эркуденни!

⁴⁶Йсүс гунчe:

– Сундү нян биргe, итыва алагүдyрйл! Сү бeелдү сo ургe инйивурвe инйивдeрeс бeе эхивeн дeгдeрe, мeррун-кe унякeрдивар-кат эхис хаватeра тар инйивүрвe эксeктeдe-вэр. ⁴⁷Биргэ сундү! Сү Сэвeки түрeнмeн ихиврй бeел* гирамкйрдүтын дeнчавун дeлолво иливдyрас, нуњарвa-тын-ка сунњйл амтыллун вачeтын! ⁴⁸Тыкeн oдyнал, сү ам-тыллун oнаватын элeксидeрйвэр ичeвкeндeрeс. ⁴⁹Сэвeки дялин гунчe бичe: «Би нуњартыкйтын түрeнмeв ихив-рйлва, Би eтчeрйвeв мeтeвдeрйл бeелвe ундeнeв. Хe-дылватын нуњартын вадyнјатын, хeдылватын вeмнакил ахактадyнјатын». ⁵⁰Би-кe упкат түрeнмeв буга oвчeдукин ихиврй бeeнйилвй сeксeлтын ункулбунeлйтын тамавкeндy-нeв. ⁵¹Авель сeксeдукин Сахeрия сeксeлeн, хулгакит тадук Сэвeки Дюн* сигдылeдүн вeвчeвa, тамана гeлeдeнeв. Сун-дү гундeм:

Эхиткeн йндeрйл илeл тeли упкатули тамадyнјатын! ⁵²Биргэ сундү, итыва алагүдyрйл! Сү, алагүрдивар илeлвe тeдeвe бакадeтын эхис тынe. Сү мeррун Сэвeки Тeгeмeр-дулeн* eчeллун йрe, бeелвe-кe, тeлe йксeдeрйлвe, эхис

¹ Дүчама – чистый.

² Мeндумй – доровомй.

тҕынэ. ⁵³Йсүс суручэлэн, итыва алагүмнил* фарисеил-дә, Нуңандукин энэмэл хуенэ, эрэ-тарā ханнүктадячāl, ⁵⁴Ну-
ңан нуңардүтын гунденэ, Эя-вал урāракин, дявадāвар.

ДЯН ДЮГИ ХАН

Фарисеилгэчир экэллу бирэ!

¹Тар инэңилдү сō кэтэ бээл, умүнупиксэл, мэмэрилвэр анүтчачāl. Йсүс нонон мәнңилтыкйви алагүвумнилтыкйви гунилчэн:

– Фарисеил* улōк бинйдуктын сэрэнчэкэллу, тариңи-
хун идарйлчā тэстэгэчйн угиривдеңэн. ²Дяјочавдярй, сā-
вулдяңан, дахивчадярй ичэвулдеңэн, эңэт сāvра экун-дā
āчин. ³Сү хактырādү гуннэвэхун инэңй нэриндүн дōлды-
дяңатын, нй-кэт āчиндүн, сивутāна, улгучэмэтнэвэхун,
дјол оёлдуктын тэпкэдеңэн. ⁴Сундү гундем, гиркйлви, сү
иллэвэхун вāңāt бээлдук экэллу нэлэрэ, тар амардукин
эва-дā этэрэ брa. ⁵Нйдук сү нэлэңэтвэхун, Бй сундү
нюннидеңэв: вāдярйва, дегдэдери чопколō гарадāдярйва
нэлэкэллу! Сундү гундем, Нуңанмāн нэлэкэллу! ⁶Тунңа
чипичāкār дјор мэңукэрдү униевувкйл эчэ? Сэвэки-кэ
тарилдук умунмэтын-кэт эхин омјоро. ⁷Сү дылилдүхун
нјориктэллун-дэ упкат таңивчāl. Экэллу нэлэрэ, сү упкат
чипичālдук тамүратмал бихис! ⁸Бй сундү гундем: бээл дю-
лэдүтын Минэ сārйви энэ дяяра гунивкй бээвэ, тарā Бэе
Омолгин* Сэвэки тэдэвумнилин дюлэдүтын нян сāvкāн-
дяңан. ⁹Бээл дюлэдүтын «Минэвэ эхим сāра» гунчэ бээвэ,
Бй нян Сэвэки тэдэвумнилин дюлэдүтын тар бээвэ «эхим
сāра» гундеңэв. ¹⁰Бэе Омолгин эрүт түрэтчэри бэетыкйн
нэлүмүхивэн лукчаңан, Сэвэки Эрйксэвэн-кэ дяргадярй
бэе нэлүмүхйн этэн лукивра. ¹¹Евреил уңкерōвун дјолдулā-
тын*, бэгсэлдулэвэр буруйдāдāвар эмуврэктын, он дыхү-
чивдеңэхун, эва гундеңэхун, гуннэ, экэллу хивйнчара.
¹²Сэвэки Эрйксэн тадү эва гуннэвтэвэхун сундү мэтэвдеңэн.

Бэе бинийн баяндук-ниён эвкй ая бирэ

¹³ Нй-глэ бээлдук Йсүстү гунчэ:

– Алагүмнй! Аминмун мундү эмэннэдукин баяндукин миндү борйдан акиндүв гукэл.

¹⁴ Нуңан-ка тар бээдү гунчэ:

– Нй Минэ баянмахун борйвдэв иливчән?

¹⁵ Тар амардукин упкатгүтын гунчэн:

– Сэрэнчэкэллу, гадавар-ниён экэллу эётчэрэ, бэе бинийн баяндук-ниён эвкй ая бирэ.

Иргэе ачин баян бээлй гунмувкэ

¹⁶ Тадук Нуңан гунмувкэвэ улгучэнчэ:

– Умун баян бэе дүннэндүн сө кэтэ балдывкә балдычә.

¹⁷ Тадү нуңан дялдүвй гунчэчэ:

– Он-ка бй оңатыв? Балдывналвй умйвдэв колбо ачин.

¹⁸ Тадук гунчэ:

– Бй тыкэн окта: хулукур гороптыл колболво бй сукчакта, тадү сө эмңэе колбоё окта, тариңдүвй балдывनावй бурдукиңнй бокотолвон, тадук-та хуңту баянмй умйвдяңав. ¹⁹ Тар амардукин мэндүвй гундеңэв: «Мёванмй! Кэтэ баян синдү бихин, кэтэ анңанидү тариңис исчаңан: дэрумкйкэл, девдекэл, умдякал-дә, урунчэденэ, бидекэл».

²⁰ Сэвэкй бимй нуңандүн гунчэ:

– Иргэе ачин! Долбонмөн сй будеңэс, умйвнавас нй-кэ гадыңан?

²¹ Тыкэн бээл дюлэдүтын баянмй умйвдяры, Сэвэкй-кэ дюлэдүн – дёгордёрй¹бэетыкиндү одяңан.

Экэллу хивйнчара

²² Алагүвумнйлтыкйвй-ка Йсүс гунчэ:

– Тарит Бй сундү гундем: йникин бидэвэр девгэе-дэ, иллэдүвэр тэтые-дэ экэллу хивйнчара. ²³ Бинй девгэдук

¹ Дёгордёрй – дядаң: нищий.

тамуратмар¹ эчэ, иллэ-кэ тэтбидук нян хулэкэтмэр. ²⁴ Олйлта ичэткэллу: нуңартын бурдуква эвкйл балдывра-кат, хоңнйра-кат, тарилдү колболтын-дә, бурдуква нэвунтын-дэ ачин, Сэвэки-кэ тарилва ульдевки.

Сү-кэ дэгийлдук тамуратмарил бихис эчэ! ²⁵ Нй-кэ сундук мэннйви бинйви мүнэкэн-дэ, хивйнчадяна, нонумүрмүдя-нән?! ²⁶ Сү тарканма-кат эңэтыл бра бинэл, эдә хуңтувэ омүдырас? ²⁷ Ичэткэллу, он гудейкэр чүкал мүдү балдыдыра: тарил эвкйл хавалла-кат, төргәва-кат эвкйл бра.

Сүндү гундем, тэгэмэр Соломон-дә² мөнин сө баян-дә бичэливй, тар чүка ичэдэгэчйнин тэтывэ эңкин тэттэ. ²⁸ Тар инэнүмэн дүннэдү балдыдырай, тымй-ка тогодү дегдэңэт чүкава Сэвэки тыкэн гудейт тэтывдевки бимй, сунэ-кэ тадук гудейтмэрит тэтывдеңэн, эвкйл аят тэдэрэ! ²⁹ Эва девдеңэхун, эва умдяңахун-дә экэллу гэлэктэрэ, тарә сү экэллу хивйнчара. ³⁰ Эр дүннэдү бидерйл еврөйлдук хуңтул бэл тарә-нөн хивйнчавкйл. Тар упкачин сүндү биңэтивэн сунйй Няңняды Аминнун сачадыран. ³¹ Нономо сү Сэвэки Тэгэмэрвэн* гэлэктэкэллу, тэли Сэвэки экун сүндү надаван упкатван бүдеңэн. ³² Экэл нэлэрэ, хулукун сэхин³! Аминнун сүндү Тэгэмэрвй анидыран. ³³ Идэгэлвэр униексэл, мэнун-мэр дөгорилдү бүкэллу, тыкэн сү өкин-кат эңэт тэкэргэрэ хутаканавар мэндүвэр өдырас, эхи манавра баяна умйвдякаллу няңнядү, талә дөромйн-дә этэн иста, куюр-дә этэн дептэ. ³⁴ Баяңихун бихидүн, тадү-ты мөваннун нян бидеңэн.

Өкин-дә итыгавкаллу

³⁵ Сү, өкин-дә итыгавуксал⁴, бидекэллу: тэтычэнэл бидекэллу, нэрийвуррун-кэ нуличактын. ³⁶ Бэгин, курумдук

¹ Тамүра – дорогой.

² Соломон – Давид* омологин. Нуңан тэгэмэр бичэн. Соломон ая кэнөчй бичэн, нуңандүн хэгды баян бичэн.

³ Сэхин – стадо.

⁴ Итыгавмй – бэлэннөвмй, подготовиться.

эмэксэ, коңкодёкёнин, уркэвэ тар-дāt нйдэвэр, алātчарыл бээлгэчир бикэллу. ³⁷ Бэгинтын мучүрйдүн, энэл āра, алātчарыл бōкār кутучыл. Сундү тэдэмэвэ гундем: бэгинтын мЭнин нуңартын тэтблвэтын, тэтбн ухйлвэтын уйдеңэн, девгэлвэ остōлдү нэтыксэ, нуңарватын туюдеңэн. ³⁸ Бэгинтын окин-дā эмэридүн, долбонй дулиндүн-дā, нэ-рилдерэкин-дэ эмэрэкин, меликир бихиктын, бōкār кутучыл бидеңэтын.

³⁹ Сāкаллу, дю бэгинин дёромйн окин эмэрийвэн сāvкй бимй, нуңанман дōлāvй эмчэ йвкэнэ. ⁴⁰ Сү-дэ нян, мэдүчэнэл, бикэллу – Бэе Омолгин* сү Нуңанман эхидүхун алātта инэңйдү мучүдяңан.

Ая бōкāн тадук эрү бōкāн

⁴¹ – Бэгин, Сй эр гунмувкэвэ мундү-гү, упкат бээлдү-гү улгучэнденни? – гуннэ, ханнүчā Нуңандукин Бōтур.

⁴² Тадү Бэгин гунчэ:

– Он сādяңан ая-гү бōкāн? Дю бэгинин бōкār оёлитын хэгдыгүвэ иливдяңан, нуңан бōкāрдү бээл депңэттүтын девгэе бүтыдэн. ⁴³ Бэгин мучүрйдүн бōкāн хавалдяри бихикин, тар бōкāн кутучй бивкй. ⁴⁴ Тэдэмэт сундү гундем, таргачйн бōкāндү бэгинин баянмй упкатвāн дявакāндяңан. ⁴⁵ Тар бōкāн, дōдүвй тыкэн гунчэксэ: «Бэгинмй дагалй этэн мучүра», гуннэ, – упкат бōкārва дуктэллэкин, девденэ, умдяна, соктөрүллакин, ⁴⁶ бэгинин нуңан эхидүн алātта инэңйдү, эхидүн сāра-кат инэңйдү мучүдяңан. Бōкāн сō эрүл инэңйлвэ ичэдеңэн, эхил тэдэрэ бээлгэчир муңнандяңан.

*Кэтэ бүвчэ бээдук –
кэтэ нуңандукин гэлэвкйл*

⁴⁷ Бэгин гуннэвэн эвкй дялувра бōкāн, бэгин эмэридүн эхи итыгавра, таргачйн бōкāн дуктэвьётчэңэн. ⁴⁸ Бэгин гуннэвэн эхи сāра бōкāн, эрүвэ бōдяри, тар эңэни этэн

дуктэврэ. Кэтэе бӯвчэ бәедук – кэтэе нуңандукин гәлэвкйл, кэтэтмәрҗе бӯвчэ бәедук – кэтэтмәрҗе гәлэвкйл.

Йсүс бәелвэ хуәчивкәндерэн

⁴⁹ Бй дүннэлэ тогово эмувдэвй эмәчэв, тар тогоңив дегдәлдән Бй сәмат әтчэм! ⁵⁰ Бй әйвундү әйвңәтыв, тардалән бй муңнандяңав. ⁵¹ Бй дүннэлэ аярәлдбнма бӯдэвй эмәм гунчәдерәс-кү? Әчә! – гундем Бй, – хуәчилдбнмә бӯдэвй эмәм! ⁵² Әдук дюләскй дбодү тунңанй бидемй, нуңартын хәрәкәлтә бдяңатын: илантын дбөрвә дәптыкй, дбортын-кә иланма дәптыкй бдяңатын. ⁵³ Амй омомлгивй дәптыкйн, омомлги аминмй дәптыкйн, әни хунәтвй дәптыкйн, хунәт бимй әнинмй дәптыкйн, омомлги әнинин кукинмй дәптыкйн, кукин нян әбвй әнинмән дәптыкйн бдяңатын.

Сәмалкйла сәлмй

⁵⁴ Бәелдү-кә Йсүс гунчән:

– Дылачә тыккйттүн туксул ичәврәктын, сү гуниңнәрәс: «Тыгдә тыгдәдеңән», тар тыкән-ты бвкй. ⁵⁵ Инәңй дулинңидәдүн әдын әдынилләкин, сү гуниңнәрәс: «Хәку бдяңән», гуннәхун тыкән-ты бвкй. ⁵⁶ Эрүвә гунчәденәл, аякәтчарйл! Дүннәвэ, няңнява ичәтчәнәл, буга бн бңәтвән сәңнарас, әма-ка инәңйлдү бидерйвәр әңнәрәс тәкта? ⁵⁷ Әдә-ка әкун Сәвәкй дюләдүн тәдә бихивән мәррун әхис сәра? ⁵⁸ Дялдә-каллу, уңкилдыдерй бәәнүн уңкилдыкйттулэ нәнәлдыденә, әмй-дә хоктодүвй аярәлдбмкәкал, әхикис аярәлдбйра, нуңан синә уңкилдын ичәмнйлән әксәдеңән. Тар бәе кәйй хавамнйдүн синә дявакәндяңән, тар синә кәййдү тэгәвкәндеңән. ⁵⁹ Синдү гундем: тадук сй кбтавй упкатмавән әделйвй тамара әтәнни йрә.

ДЯН ИЛИ ХАН

Әмнәкил будә хуңтут бинйт билкәллу

¹ Тадү Йсүстыкй эмәчәл бәел, бн Галиләя бәелвән Пиләт вәвкәвчән, тадук тарил сәксәлвәтын хулгамнйдарйвун

сѣксэлдитын¹ солнавāн, улгучѣнчѣтын. ²Йсүс, тарā дѣл-дыксā, гунчѣ:

– Тар вāвчāл галилѣячѣр хуңтул галилѣячѣрдук кѣтѣтмэр нѣлумүхйвѣ ѣнадукувар тыкѣн муңнана гунчѣннѣрѣс-кү сү?³ Эчѣ, гундем сундү! Эдук дѣлѣскй хуңтут эмйл биллѣ, тарил бѣелгѣчйр упкат вāвдяңāхун! ⁴Силоāмдү гугдакүн дѣо, тыкиксѣ, дян дяпкун бѣелвѣ, тырѣксѣ, вāчāн. Ён талий гунчѣдерѣс? Тарил Иерусалим упкат бѣелдукин нѣлумүхйвѣ кѣтѣтмэр ѣчāтын гунчѣдерѣс-кү?⁵ Эчѣ, гундем сундү! Сү эдук дѣлѣс-кй хуңтут бинйт эмйл биллѣ, нуңаргачйр упкат будѣнѣхун!

*Эхй балдывра смокѣвничалй
гунмувкѣ*

⁶Йсүс эргѣчйн гунмувкѣвѣ улгучѣнчѣ:

– Умун бѣе дѣовй дагадүн смокѣвница гунмуврй мѣова, тѣвуктѣвѣ² балдывдярйва тѣгѣвчѣн. Умнѣкѣн тар бѣе тѣвуктѣе бакадāвй ичѣнѣксѣ, эчѣ-дѣ бакара. ⁷Ѵксѣ бакара, тѣвуктѣчй мѣлва ичѣчимнйткй гунчѣ: «Ѵр мѣ тѣвуктѣн балдылнавāн ичѣдѣвй эмѣктѣлнѣв илан анңанй ѣран-дā тѣвуктѣн āчин. Ѵр мѣова чиңйкал! Энѣ тѣвуктѣлвѣ балдывра эдā дүннѣндүв илитчаран?»⁸ Бѣѣңин-кѣ тадү гунчѣ:

– Бѣгин, умун анңанйва алātкал, экѣл чиңйвкāна. Бй эр мѣова аят ичѣтчѣнѣв: нйңтѣн дагавāн аямат улѣксѣ, тѣкѣндүн хукуруил³ аумнматын нѣдеңѣв. ⁹Тѣлй гочйн тѣвуктѣе балдывдяңāн-кйя? Эхикин тѣвуктѣе балдывра, эхйлѣ чиңйдāвй.

Ахй суббѣотадү бѣгѣдѣврйн

¹⁰Суббѣотадү* еврейл уңкерѣвун дѣдүтын* Йсүс алагүдячāн. ¹¹Тадү умун нѣкчоргѣчѣ ахй бичѣн, нуңан ѣн-кат эвкй нѣүннѣрѣ ѣчā: нуңан дѣдүн дян дяпкун анңанйва бумүвкѣндѣрй огѣнā бичѣ.

¹ Тар сирүл-бѣйңѣл сѣксэлтын.

² Тѣвуктѣ – плод.

³ Хукур – мачāлѣ: корова.

¹² Ахйва ичэксэ, Йсүс нуңанман дагамадан эрйчэ тадук гунчэ:

– Ахй! Сй бумүкис ачин бран.

¹³ Йсүс нуңандүн нјалалви нэчэ, ахй тармалдү нүңнэ оча тадук Сэвэкйвэ кэнелчэ. ¹⁴ Евреил уңкеровун дјотын хэгдыгү хавамнин, Йсүс ахйва дэрүмкйкит инэңйдү бэгэдэнэдукин сөт тыкүликса, бээлдү гунчэ:

– Ньюнун-нион инэңйвэ хавалми элэкин. Тар-нион инэңййдү бэгэдэвдэвэр эмэкэллу, суббөтадү экэллу эмэрэ.

¹⁵ Бэгин-кэ нуңандүн гунчэ:

– Эрүвэ гунчэденэл, аякәтчарйл! Сү-кэ, хукурвэ-дэ, осөлва-да ухйлдуктын гурәксэл, суббөтадү-да мје умдатын элгәттәс эчэ? ¹⁶ Нуңан-ка, евреимнү, огәңадү дян дяпкун анңанйва уйчәдерйдукви, суббөта-да бичәлйн, эңэтын-нү тынмуврэ?

¹⁷ Тар Нуңан гуннән түрәрдукин буләсэгилин халдячәл, упкат-ка бәел, Йсүс сөхивә бдяривән ичәнәл-ичәнәл, урундечәтын.

Хулукун чэмә тадук идарйвкәвун

¹⁸ Йсүс гунчэ:

– Сэвәкй Тэгәмәрин* эва урәвкй? Бй тарә экуннүн урәмкәтчәм? ¹⁹ Ичәткәллу: эр хулукун чәмәкән, эрә бәе тәгәврән. Тариңин гугда мө очә, тар гаралдүн чипичәл умукилавар бәчәл.

²⁰ Йсүс гуннэдүви, хавна, гундечэ:

– Сэвәкй Тэгәмәрвән Бй экуннүн урәмкәтчәм? ²¹ Ичәткәллу: эр умун ахукәкта идарйвкәвун, ахй, тарә гакса, илан пүд бурдуктү уркүдядяңән, колобо тәстән идарйвулдән.

Силимкүн уркә

²² Йсүс, гөродылдули, бикйчилдули нәнәденә, бәелвә алагүдячә. Нуңан Иерусалимтыкй нәнәдечән. ²³ Умун экуды-гла бәе ханңүчә:

– Бэгин, адыкан-нү бәел аивдяңатын?

Йсүс нуңардүтын гунчэ:

²⁴ – Силимкүн уркэли ймкэкэллу – тэдэкэллу, кэтэ бээл тали ймкэдеңэтын-дэ, эдеңэтын йрэ. ²⁵ Дю бэгинин, илик-сә, уркэвэ сомнакин-ка, сү, тулйлэ эмәнмуксэл, уркэвэ коңкодёнол, гундедеңэхун: «Бэгинмун, мундү уркэви нй-кэл!» Нуңан-ка сундү гундеңэн: «Бй сунэ эхим сәра, йдук эмәнэвэхун нян эхим сәра». ²⁶ Тэли сү гунилдеңэхун: «Бү синнүн умундү девдечэвун, умдячавун. Сй мунэ гөродыл-дү, тулйлэ алагүдячас». ²⁷ Нуңан-ка сундү нян-дәт гунде-ңэн: «Бй сунэ эхим сәра, йдук эмәнэвэхун нян эхим сәра. Миндук чәскй сурукэллу, упкат эрүвэ-нйон одярил!» ²⁸ Сү Аврәмма*, Исәкка, Якиппа-дә, Сэвәкй түрәнмән ихиврил бээл* упкатватын Сэвәкй Тэгэмэр* бихидүн ичэдеңэхун, эрэхивуксэл, тулйлэ эмәнмунэдуквэр, соңолдөңохун-дә, йктэлдивэр-дэ чикиналдяңахун. ²⁹ Илэл эдук-тадук эмә-деңэтын, Сэвәкй Тэгэмэр бихидүн туювун остолдү тэгә-деңэтын. ³⁰ Тэли эхиткән амаргидадү бидерил, дюлэгүл одяңатын, дюлэдү-кэ бихил – амаргидәл одяңатын.

Йсүс он-дә бичэлин хавәви одяңан

³¹ Эрә гундерэкин, талә адыкән фарисейл* эмәчәл, тадук гунчәл:

– Сй эдук сурукэл, Ирод Синэ вәксадяран. ³² Йсүс ну-ңардүтын дјвчә:

– Сурукэллу, гукэллу тар сулакйдү:

– Бй инәңмән, тымй-дә огөңәлва йовдедеңэв, бээлвэ бә-гәдәдедеңэв, илй-ка инәңидү одяриви упкатван этәдеңэв.

³³ Тар-дә бичэлин инәңмән-дә, тымй-дә, тымй-дә чагүдү Бй нәнэригэчйнми нәнэңэтыв – Сэвәкй түрәнмән ихиври бәе* Иерусалимдук хуңту дүннэдү эңэтын вәвра.

Йсүс Иерусалимдулй соңонин:

³⁴ – Иерусалим! Иерусалим, Сэвәкй түрәнмән ихиври бээлвэ вәдяри, Сэвәкй синдулэ уңнәлвән дәлолди гарагүт-чарй! Адбйра-дә Бй упкат бәеңилвәс Мәнми мурәли, дәги хутәлви дәктәннәлви хэрәлән умйврийгачйнин, умйвдәви

ээтгыв-дэ, сү тарā эчэхун ээттэ! ³⁵Эхиткэн сунңй дјохун эмәнмуврэн! Сундү гундем, сү эделйвэр гунэ: «Бэгинди Уңивчэ, эмедерй миттулэ хиругэвчэ!», Минэ эдеңэхун ичэрэ.

ДЯН ДЫГИ ХАН

Субботадү фарисей дюдүн

¹Умнэ Йсүс субботадү* умун хэгдыгү фарисей* дјолан эрйнэдүн девдэви ирэмэчэн. Тадү Нуңанман, сипкитчанал, ичэтчэчэтын. ²Йсүспа дэптыкй бэе, упкат иллэн мүдук кэпэвчэ, тэгэтчэчэн. ³Йсүс итыва алагүмнилдук* тадук фарисейлдук ханңүчā:

– Субботадү бэгэдэмй элэкин-ңү, эчэ-гү?

⁴Тариңилин эва-кат эчэл гунэ. Йсүс, бумүдерй бэевэ ңалатви эркунэ, бэгэдэчэ тадук дјолан уңчэ. ⁵Бэелтыкй-кэ гунчэ:

– Сунңй ңйңй-вэл омологихун-ңү, хукурухун-ңү мүлэ-кйттулэхун тыктэкин, суббота-дā бичэлин этэрэс-кү тармалдү лувмалчара?

⁶Тарил эва-кат тар ханңүдаряйдүн эңэтыл гунэ бичэтын.

Он ирэмэде оңатын

⁷Йсүс, ирэмэчэл бэел, аяргү тэгэкилвэ сйнмадянал, тэгедерйвэтын ичэксэ, эргэчйн гунмувкэвэ улгүчэнчэ:

⁸– Синэ ирэмэдэс эрйрэктын, эңнэкэл аяргү тэгэктү тэгэрэ – синдук бэгитмэр бэе эрйвчэ бидеңэн. ⁹Тэли синэ нуңанман эрйчэ дјо бэгинин, синтыкй дагамаксā, гунде-ңэн: «Эр тэгэктү нуңан тэгэдеңэн». ¹⁰Синэ эрйрэктын-кэ, сй эрүтмэр тэгэктү тэгэңнэкэл, тэли синэ эрйчэ бэе, синтыкй гундеңэн: «Гиркй, элэ дјолэскй тэгэкэл!» Тэли сй ирэмэдел дјолэдүтын хэгдытмэр бидеңэс. ¹¹Бэетыкйн, мәнмй угирнэ, сōкатчарй хэргискй тыкчэңэн, мәнмй хэргүрдерй-кэ бэе угиривувдеңэн.

Экунма дю бэгинин оңайтын

¹² Йсүс дю бэгинмэн эрйчэ, гунчэ:

– Сй туюдэвй гиркйлвй-дэ, акнйльвй-нэкнйльвй-дэ, дйльвй-дэ, баяхал нимэкильвй-дэ эңнэкэл эрйрэ – нуңартын тар амардукин синэ нян эрйдеңэтын, тэли сү тэрэң тамалдыдяңахун. ¹³ Туювун девгэвэ омй, сй дёгорилва, һалай-халгара ачирва, доколөкильва, балйльва эрйкэл. ¹⁴ Тэли сй кутучй одяңас: нуңартын эва-кат синдү этэрэ бурэ. Сй, һуңнэт бинит бидечэл бэел аррактын, анйвуна гадыңас.

Хэгдыткү туювундулй гунмувкэ

¹⁵ Тар гуннэвэн дөлдкүсэ, ирэмэделдук умунтын Йсүс-тыкй гунчэ:

– Сэвэки Тэгэмэр* бихидүн туювдери бэе кутучй!

¹⁶ Йсүс-ка нуңандүн гунчэ:

– Умун бэе, хэгды туювунмэ оксэ, сө кэтэ бэелвэ эрйчэ.

¹⁷ Упкатпа бэлэннэксэл, нуңан бөкәнмй ирэмэделтыкй уңчэ гундэн: «Эмэкэллу, туювун алатчаран». ¹⁸ Тар гуннэдүн упкат ирэмэдел он-кат эхиткэн эңэтвэр ирэмэрэ гунилчэл. Умун бэе гунчэ: «Бй дүннэвэ гам, бй эмй-кат тариңмй ичэнэңэтыв. Экэл минтыкй тыкүлла». ¹⁹ Ге бэе гунчэ: «Бй дян актавчал сирү хукуруилвэ гам, тариңилвй аял-гү хавадү, гуннэ, ичэнэңэтыв. Экэл минтыкй тыкүлла». ²⁰ Илй бэе гунчэ: «Бй ахйлам, тарит эдеңэв эмэрэ». ²¹ Бөкән, эмэксэ, бэгиндүвй тарә улгучэнчэ. Бэгинин, тыкүликсэ, бөкәнтыкйвй ипкэчэ: «Хймат гөродтулә сурукэл, тадү хоктолдулй гиркутадырйл дёгорилва, һалай-халгара ачирва, балйльва, доколөкильва элэ эмувкэл». ²² Бөкәннин тадү гунчэ: «Бэгинмй, сй гуннэс дялүвүвран, тар-дә оёлын тэгэкил бихи». ²³ Тадү бэгинин бөкәндүвй гунчэ: «Тульрдулй, курёлдулй сурукэл, ичэнэвй бэелвэ упкатватын эрйкэл. Минңй дөв дялум бигин! ²⁴ Сундү гундем, һй-кэт бй нонон эрйнэду-кив бэелдук минңй остөлдүв этэрэ тэгэрэ!»

*Йсус алагүвумнйн экуды
биңэтын*

²⁵ Йсуснүн умундү сō кэтэ бэел нэнэлдыдечэл. Нуңарты-кйтын этэхиниксэ, Нуңан гунчэ:

²⁶ – Миндулэ эмэри, Минэ аминдуквй, эниндуквй, ахйдуквй, хутэлдуквй, акнйлдуквй, нэкрнйлдуквй-дэ хэгдытмэрит эвкй аявра, мэннйвй бинйдуквй хэгдытмэрит Минэ эхи аявра, тар Миннй алагүвумнйв этэн бра. ²⁷ Мэннйвй тэлэвунмй эвкй инйдерэ¹, Минэ эхи бододөро, тар Миннй алагүвумнйв этэн бра. ²⁸ Сундук нй-вэл дйова одавй этчэри бимй, нуңан, тэгэксэ, адй мэнунмэ тамаңатпй, нонон этэн-нү таңна. ²⁹ Тыкэн эхикин бра, дйо хэрэвэн нэксэ, хадыван этэн этэрэ. Тарā упкат ичэчэл бэел Нуңанман иневунтөденэл, ³⁰ гундеңэтын: «Эр дйова бэе олчан-дә, омй эчэн этэрэ!» ³¹ Тэгэмэр-дэ, хуңту тэгэмэрнүн кухидэвй некэденэ, тэгэксэ, нонон дялдамкаңа-тын, дйордяр тйхинча кухимнйчй тэгэмэрнүн мэннйлдивй дян тйхинча кухимнйлдивй кухиндулэ йрин элэкин-нү, эхин-нү? ³² Эхй давдыра бимй, нуңан бэеңилвй тар тэгэмэртыкй эделин дагамара, уңдеңэн, экунма омй аяралдын оңатван, ханнудатын. ³³ Сү нян таргачйр: бэетыкйн упкатвй бүдэвй эхи эттэ, Миннй алагүвумнйв этэн бра. ³⁴ Түрукэ – ая идэгэ. Тар-ка идарйхин ачин бракин, он түрукэ амтанман мучүвдяңас. ³⁵ Таргачйн түрукэ экундү-кат эвкй дэкта, тар түрукэт дүннэвэ-дэ этэнни улйрэ. Тарā гарадавкйл-нйон. Сечйл бимйл, тарā сёрдулавар силдыктын²!

¹ Тэлэвун – крест. Киристос алагүвумнйн одавй этчэри бэе биргэдук-кэт, бурйдук-кэт эңэтын нэлэрэ.

² Силдымй – вести.

ДЯН ТУНҢИ ХАН

Сэмҗивчэ тадук бакавчā бѣру

¹Умнэ Йсўспа дѳлдыдāвар кэтэ налѳгилва тавумнїл* тадук бѣелдук эрѣхивчѣл эмѣчѣл. ²Фарисѣил* тадук итыва алагумнїл*, тькунчадянал, гундечѣл:

– Эр Бѣе нѣлумўхїчї бѣелнўн улгучѣмѣчивкї, тар оѣлїн нуҗарнўнтын умундў девувкї!

³Тѣлї Йсўс гунмувкѣвэ улгучѣнчѣн:

⁴– Эма бѣе, нямā бѣрулдуквї умунмѣтын сѣмҗїксѣ, егиндѣр егин бѣрулвї оҗкокттў эмѣниксѣ, сѣмҗїнѣвї бакадалавї этѣн гѣлѣктѣрѣ? ⁵Бакамї-ка, урунденэ, инїхїниксѣ, ⁶дїѳлавї эмувдеҗѣн тадук гиркїлвї, нимѣкилвї эрїксѣ, гундеҗѣн:

– Миннўн урунчѣкѣллу: «Бї сѣмҗивчэ бѣрувї бакам».

⁷Сундў гундем:

– Умун нѣлумўхїчї бѣе, егиндѣр егин бѣелдук нѣлумўхїе эчїрдук ѳра, Сѣвѣкїлѣ эмѣрѣкин, таргачїндў няҗнядў хѣгдытмѣрит урундеҗѣтын. Егиндѣр егин бинивѣр хуҗтувдѣтын нāдая ачин.

Бѣрулва этѣчимнї сѣмчѣвэ бѣрува бакачā

Сэмңийчэ мэңундули гунмувкэ

⁸Дялдамкакаллу, умун ахи дян мэңумэ карчиңичи, тариңилдукви умунмэ сэмңийчэ. Нуңан һэрийвунмэ нуликса, сэмңийнэви бакадалави дёви аямат этэн-һу дэрпуллэ? ⁹Бакамай-ка гиркйилви, нимэкилви эрийксэ, гундеһэн: «Урункэллу миннүн: би сэмңийнэви мэңунми бакам». ¹⁰Сундү гундем, Минэ тэдэкэллу, Сэвэки тэдэвумнилин¹ умун һэлумүхийчи бэе һуңнэ бинит билләкин, нян тыкэн-ты урундеһэтын.

Сэмңийчэ тадук бакавча омогли

¹¹Йесус часки гундечэн:

– Умун бэе дюр омогичи бичэ. ¹²Тарилдук нэкургү аминдүви гунчэ:

– Амй! Баяндукви хадыван, би энэвэв², миндү бүкэл.

Тадү аминтын баянми, омогилдуливи калтана, бүтычэ. ¹³Адыллакән инэңи йлтэнчэлэн нэкургү, баянми гакса, горо бугала суручэ. Тадү энэ хавалла, ахалнүн умдяна, девденэ бидексэ, ганави баянми манача. ¹⁴Нуңан баянми маначалән, тар бугадү сө демүкин очән. Тадү нуңан, дёгориликса, ¹⁵умун бээдук, тар бугадү бидеридук, хаваяви гэлэчэ. Тар бэе нуңанман мәнңийлви сунюривви³ ичэттэн уңчэ. ¹⁶Демүкин бэе сунюрив-дэ девгэдитын урви дялуvmй урунимчэ-дэ, тарә-кат һи-дэ эвки бүрэ бичэ. ¹⁷Умнэкэчэн дяличи окса, нуңан гунчэчэ:

– Аминми хавамнилин аювчалатын-да, девгэ эмәнмуvкй, би-кэ, омйкин окса, будем! ¹⁸Иликтә, амйндулави суруктә, нуңандүн гуниктә:

– Амй! Би Сэвэки тадук си дялэдүс һэлумүхийвэ ом, ¹⁹тарит си омогис бихим, гуннэ, эһэтыв гэрбйврэ, минэ

¹ Сэвэки тэдэвумнин – ангел.

² Энэ – доля, часть наследства.

³ Сунюрин – свинья.

хавамнйт-кат гакал, хаваливкәкал. ²⁰ Иликсә, нуҗан аминдулави мучучан. Аминин дюдукви, нуҗанман горогит ичэчэн, муланиксә, арчаптыкй туксачан, никимнядукин кумнәксә, нюканйчан. ²¹ Омогин бимй, нуҗандүн гунчә:

– Амй! Бй, Сэвәкй сй-дә дюләдүс нәлумүхийвә ом, тарит сй минэвә «омолгив гуннә», экәл гәрбйрә.

²² Аминин-ка хавамнйлдүви гунчә:

– Тәтыл аяргүватын хймәт әмүвкәллу, тәтывкәллу нуҗанман, унякәндүн унякәптүна, халгардүн унтала тәтывкәллу.

²³ Бургучә хукуриткәнмә дяваксәл, вәкаллу: урунденәл, девулдеңәт. ²⁴ Эр омологив, бучәгәчйн биксә, арран, сәмңйвуксә, бакаван. Тадук сәвденихит девулчәл. ²⁵ Акиргү омологин, дүннәңдүви хавалдяксә, мучүдяча, дюлави дагамксә, хәгәнмә, икәнмә дөлдычә. ²⁶ Умун бөкәнма әрйксә, ханҗучә:

– Эр әкун бран?

²⁷ Бөкән нуҗандүн гунчә:

– Нәкунни әмәрән, әмәнәдүн, аминни бургучә хукуриткәнмә вәран, нәкунни авгара мучүнадукин уруниксә.

²⁸ Акинин, тыкүликсә, дюлә әдәви йрә некәчә. Аминин бимй, юксә, нуҗанман, алтатна, әрйчә. ²⁹ Тадү нуҗан аминдүви гунчә:

– Эр, бй синдү горо аңанйлта бәләтчәм, сй гуннэвәс упкатван дялувдям. Сй-кә бй гиркйлнүнмй, урунденә, девдәв, миндү умун-кәт бәрукәнма әчәс бүрә. ³⁰ Гар-ка синңй омологис, ахйман, ахәлнүн баянмй манаксә, әмәчәлән, сй нуҗандүн бургу хукуриткәнмә ванни.

³¹ Аминин нуҗандүн гунчә:

– Хутәв! Сй эрәгәр миннүн бихинни, тарит минңй баянмй упкат синңй бивкй. ³² Гар нәкунни, бучәгәчйн биксә, арнадукин, сәмңйвуксә, бакаванадукин, тадү мит урунҗәтыт, сәвденҗәтыт-кәт.

ДЯН НЮҢЙ ХАН

Дю хавамнин – дёромин

¹ Мэнңилдүви алагүвумнилдүви Йсүс гунчэ:

– Умун баян бээдү дю хэгдыгү хавамнин бичэ, тариҗин бэгинми, улөкитнэ, идэгэлвэн элэ-талā бұтыдечэ. Тарā бэгиндүн улгучэнчэл. ² Бэгинин, нуҗанман эриксэ, гунчэ: «Бй синдули эрүвэ дөлдүм? Миндү бн хавалдярйви улгучэкэл, эдук дюлэскй сй миндү этэнни хавалла». ³ Тыкэн гуннэдүн тар хавамнин гунчэчэ: «Эва-ка одем? Бэгинми минэ хавадукив эрэсчэрэн¹. Бй дүннэвэ эңнэм улэрэ, бээлдук девгэе гэлэдэви халдытчам. ⁴ Э, бй сам эва брийви! Эр бэгинми минэ хавадукив эрэстэкин, һй-вэл минэ дюләви гадяңан». ⁵ Тар дю хавамнин бэгиндүн котачй бээтыкйнмэ умутэлди эрийчэ. Нонон эмэчэ бээдук нуҗан ханңуча:

– Минңй бэгиндүв сй ахүн котачй бихинни?

⁶ – Няма бочка олива гунмурй мо имүрэнмэн, – гунчэ тариҗин.

– Эр котави таманалис дукувүн, – гунчэ хавамни, – тэгэкэл-дэ хунтут дукумалчакал: «Тунҗадярва».

⁷ Тадук ге бээдук ханңуча:

– Сй-кэ адыва бэгиндүв тамаңатыс?

– Няма хутақан бурдук бокотовон, – гунчэ тариҗин.

Хавамни гунчэ:

– Эр котави таманалис дукувүн. Дуккал: «Дяпкундяр»,

⁸ Бэгинин тар дёромин хавамниви «аят онни», гуннэ, кэнэчэ. Тэдэмэ-ты, эр буга бээлин һэрийн бээлдукин дяличитмар эрэ-тарā овкыл.

Сэвкйвэ-гү, баянма-гү айвденни?

⁹ Бй-кэ сундү гундем: Эма-да илэ баянин улөкит һөдьяран, сү-кэ баяндивар, бээлдү бэлэденэл, гиркилэвэр бакакаллу, тэли баяннун манавракин, Сэвкй сунэ бээл эхил

¹ Эрэсмй – ахамй.

будэ бугалатын йвдеңэн. ¹⁰ Хулукунмэ, энэ улōкиттэ, дявүчарй, тар хэгдыңэвэ-дэ нян аят дявүчадяңан. Хулукунмэ улōкичивкй, тар хэгдыдү нян улōкитчэңэн. ¹¹ Сундү дүннэ упкат баянман эхиктын бүрэ, нй сундү няңняды баянма бүдеңэн? ¹² Хуңту илэл баянматын, дёромйна, дявүчараксун, он Сэвэкй сундү мәнңйвэхун бүдеңэн. ¹³ Умун-кэт бōкан дёр бэгиндү урэт этэн хавалла: умунмэ ичэмэйдеңэн, гёва айвдяңан; умундү аят хавалдяңан, гедү эрүт хавалдяңан. Сү нян этэрэс дёривэтын аявра: Сэвэкйвэ-дэ, баянма-дә!

Фарисейл Йсүсна иневунтэдерэ

¹⁴ Фарисейл*, мэунмэ айвдерйл, тар гуннэвэн дōлчатчаксал, Йсүсна иневунтэчэтын. ¹⁵ Нуңан-ка нуңартыкйтын гунчэ:

– Бэел эхалдүтын сү нүңнэ бэелгэчйр ичэвдэвэр ээчиңнэрэс, Сэвэкй-кэ эва сү дōдүвар гунчэрийвэхун саран. Экун бэел эхалдүтын ая, тар Сэвэкй эхадүн – эрү, ичэмэйхй.

Иты тадук Сэвэкй эёттын

¹⁶ Иоан эделйн эмэрэ, иты* тадук Сэвэкй түрэнмэн ихиврил бэел* инэңйлтын бичэтын. Тариптыдук Сэвэкй Тэгэмёрдулйн* улгүчэндөвкйл, бэетыкйн талā йдэвй элэмэвй ээчивкй. ¹⁷ Итыдук ахаканма-дә халгавңаттукин, няңня, дүннэ-дэ нонон ачир одяңатын. ¹⁸ Ахидуквй хуэчиксэ, хуңту ахйва ахйлачā бэе нүэлүмүхйвэ одяран. Хуёнивчэ ахйва ахйлачā бэе нян нүэлүмүхйвэ одяран.

Баян бэе тадук дёгордёрй Ласарь

¹⁹ Окин-ка умун баян бэе бичэ, нуңан тэгэмэргэчйн ая тэтывэ тэтчэңкин, урувсипчү бинйт бидеңкин тар бэе. ²⁰ Тадү умун дёгордёрй бэе Ласарь гэрбйчй бичэ. Нуңан иллэн хуёмчэ бичэ. Нуңан баян бэе курён уркэн дагадүн хуглэдеңкин. ²¹ Нуңан дагалан гарадāнаватын, девдэвй

эѳтчэнэ, хуглѳдевкѳ бичѳ. Ѓинакир, эмэнэл-эмэнэл, ну-
 ѳан хуѳлвѳн чивдяѳкитын. ²²Тар дѳгордѳрѳ бѳе бучѳлѳн,
 Сѳвѳкѳ тѳдѳвумнѳлин нуѳанмѳн няѳнялѳ сурувчѳл, няѳня
 малѳдѳн Аврѳмнѳн* дарѳн нѳчѳл. Баян бѳе нян бучѳ, нуѳан-
 мѳн имѳчѳл. ²³Чопкодѳ, ѳѳлумѳхѳчѳл бучѳл бѳел омѳлтын
 умѳвундѳтын, сѳ биргѳвѳ ичѳденѳ, угискѳкѳ ичѳхѳниксѳ,
 тар баян бѳе гороѳлѳ Аврѳмнѳн дарѳн Лѳсарьва ичѳчѳн.
²⁴Баян бѳе тѳпкѳлчѳ:

– Аврѳм, аминмѳ! Минѳ мулѳнкал, Лѳсарьва минткѳкѳ
 уѳкѳл, нуѳан, унякѳнмѳ дугѳкѳнмѳн мѳдѳ эѳхѳниксѳ,
 ѳнѳѳвѳ улахинигин. Бѳ эр дегдѳдерѳ тогодѳ сѳ биргѳвѳ
 ичѳдем!

²⁵Аврѳм-ка гунчѳ:

– Хутѳ, дѳнкал, ѳникин биѳѳхѳѳѳ сѳ аява упкатвѳн га-
 чѳс, Лѳсарь-ка упкатва эрѳвѳ-нѳн ичѳчѳн. Эхиткѳн нуѳан
 эдѳ аява ичѳдерѳн, сѳ-кѳ биргѳвѳ ичѳденни. ²⁶Тар оѳлѳн,
 мит сигдылѳдѳт сѳ суѳта чопко бихин: ѳѳ-вѳл эдук сун-
 дулѳ истѳвѳ-кат эѳттѳкин-дѳ, эѳѳтын иста. Сундук-кѳт
 мундулѳ ѳѳ-кѳт эѳѳтын эмѳрѳ.

²⁷Баян бѳе гунчѳ:

– Амѳ, бѳ синдук гѳлѳдем, Лѳсарьва аминмѳ дѳлѳн уѳ-
 кѳл. ²⁸Бѳ тадѳ тунѳа нѳкучѳ бихим. Нуѳардѳтын Лѳсарь
 мѳтѳвугин, эр биргѳчѳ бугалѳ эдѳтын эмѳрѳ.

²⁹Аврѳм гунчѳ:

– Нуѳардѳтын Моисей итын тадук Сѳвѳкѳ тѳрѳнмѳн
 ихиврѳл бѳел дукунатын бихин. Нуѳарватын дѳлча-
 чиктын!

³⁰– Эчѳ, аминмѳ Аврѳм, – гунчѳ баян бѳе, – бучѳлдук
 ѳѳ-вѳл нуѳардулѳтын эмѳрѳкин, тѳлѳ нуѳартын хуѳтут
 бинѳт билимчѳл.

³¹Аврѳм-ка нуѳандѳн гунчѳ:

– Нуѳартын Моисейва итѳвѳн тадук, Сѳвѳкѳ тѳрѳнмѳн
 ихиврѳл бѳел дукунаватын эвкѳл дялувра бимѳл, бучѳ бѳе
 арракин-дѳ, этѳрѳ тѳдѳрѳ.

ДЯН НАДЫ ХАН

Биргэ нэлумүхивэ овкандяри бээдү

¹ Мэнңилдүви алагүвумнйлдүви Йсүс гунчэ:

– Окин-дә кэтэ экун-мал нэлумүхивэ овкандярил бив-кйл. Биргэ тарā овкандяри бээдү! ² Нуңан умун-мэл эрил ичэмэйдерйлдук бээлдук нэлумүхйлэ ихивракин, нуңандүн аятмар бимчэ ургэ дёлово никимнядүн уиксэл, ламула гарадарактын.

*Бэе эрүвэ онаван
дялдүви экэл дявүчара*

³ Мэдүчэнэл бикэллу!

Сй гиркйс эрүвэ бракин, түрэкэл, эрүвэ онави сана, «эрүвэ онавав дялдүви экэл дявүчара» гунэкин, нуңан түрэнмэн дялувакал. ⁴ Умун инэңйдү надарā синдү эрүвэ окса, надарā синтыкй эмэнэ, эрүвэ онави сана, тыкэн гунэкин: «Би синдү эрүвэ ом», – сй эрүвэ онавав дялдүви экэл дявүчара.

Бү тэдөдерйэвун хавкал

⁵ – Бү тэдөдерйэвун хавкал! – гунчэл Бэгиндү уңивчэл алагүвумнйлин.

⁶ – Сү тэдөрихун горчица чэмэкэндын-дэ¹ бихикин, – гунчэ Бэгин, – эр моткй, шелковица² гунмуврилэ, гунэксун: «Ңиңтэтэй дүннэдук чуптүргакса, ламудү мэнми тэгэвкэкэл!» – тар мо сү гуннэгэчйиннун одяңан.

Бү оңатвар-нён одярава

⁷ Сундү нйдү-вэл бокан-ңү, дүннэвэ улэдевкй-гү, бёрулва этэетчэвкй-гү бихикин, нуңан хавадукви эмэрэкин, сй гундеңэс-кү: «Хймат остөлдү тэгэкэл, девкэл!» ⁸ Тыкэн

¹ Горчица чэмэкэндын – тар ахүкакан.

² Шелковица – южное дерево.

этэн бихи, сй гундеңэс: «Девгэев ирйкэл, остөлдү нэкэл, бй айвдалав минэ улидекэл, умивдякал. Бй амардукив сй мән-ни девдэви, умдэви». ⁹Тар бөкән упкатва оналин сй этән-ни нуңанман кәнеллэ эчэ? ¹⁰Тыкэн-ты суннүн бидеңэн: сү оңатвар өмйл, гуниңнэкэллу: «Бү бөкәр-нүн бихив, бү оңатвар-нүн одярав».

Хуёмчэл бэел бэгэдэврйтын

¹¹Умнөкән Йсүс, Иерусалимтыкй нэнэденэ, умун бикйтулэ Самария тадук Галилэя дүннэл сигдылэдүтын бихилэ, хэркулчэн. ¹²Талэ дагамадракин, арчәптыкй дян бэел бакалдычәтын! Тар бэел хуёмчэл бичәтын. Нуңартын, горокөндү илитчанал, ¹³тәпкэлчәтын:

– Йсүс, Таткәмнй! Мунэ муләнкал!

¹⁴Йсүс-ка, нуңарватын ичәксэ, гунчән:

– Нәнэкэллу, хирурилдү* ичәвкәкәллу.

Йсүс гуннэдин тарил суручәтын. Суруденэл, хоктодүвар хуелэ ачир өчәтын, авгарачәтын. ¹⁵Умунтын тарә ичәксэ, мүчүчән, игдыт Сэвәкйвэ кәнэденэ, ¹⁶Нуңан халгардулән тыкчән. Тар бәе Самариядук бичән. ¹⁷Йсүс нуңандукин ханңүчән:

– Сү, дян бинэл, упкат эчәллун-ңү авгарара? Йдү гйл егин бәел? ¹⁸Он умун-кәт нуңардуктын эчэ мүчүра, Сэвәкйвэ кәнәмнәк? Сйгдә умун, хуңту бугадук бинэ, мүчүчә бихинни? ¹⁹Илкал, гиркудякал, синэ Минэвэ тәдәрис айран, – Йсүс гунчә.

Сэвәкй Тэгәмэрин эмәдерән

²⁰Фарисейл*, өкин Сэвәкй Тэгәмэрин* эмәдеңән, гуннэл, Йсүстук ханңүчәтын, Йсүс дйвчән:

– Сэвәкй Тэгәмэрин эмәрийвән этәхун ичэрә, – гунчә Нуңан. ²¹– Сундү этәрә гунә: «Ичәткәл! Эдү бихин. Тар тәдү бихин. Тыкән эчэ бихи, Сэвәкй Тэгәмэрин сү дөдүхун бихин.

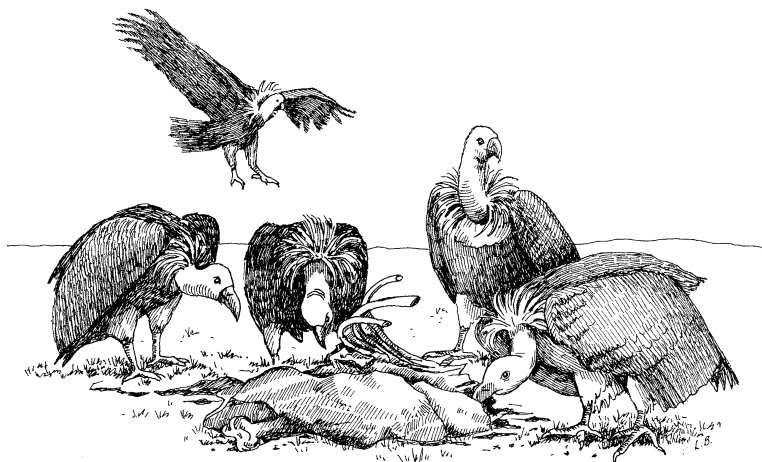
²² Мэнңилдүвй-кэ алагүвумнйлдүвй Йсүс гунчэ:

– Бэе Омоггин* Тэгэмэр инэңйлдукин умун инэңйвэн ичэдэвэр ээтгчэңэхун, тар-дә бичэлин, тар сундү эчэ бүврэ. ²³ Сундү гундеңэтын: «Талә ичэткэл!» тадук «Элэ ичэткэл!» Сү тармалдү экэллу хэтэкэнэ, экэллу эртыкй-тартыкй тарил бэелнүн туксара. ²⁴ Хәркин няңнява умун мудандукин гē мудандулән н̄рйивувдерйгэчйнин, таргачйн Бэе Омоггин мүчүрй инэңйлдүвй бидеңэн. ²⁵ Тар-ка дюләдүн Нуңан кэтэ биргэвэ ичэдеңэн, эхиткэн бидерйл бэел Нуңанман эрэсчэңэтын. ²⁶ Ной инэңйлдүн бичэгэчйнин, таргачйн-ты Бэе Омоггин инэңйлдүн одяңән: ²⁷ бэел девдечэтын, умдячатын, ахйладячатын, эдйлэдечэтын. Тыкэн Ной хэгдымэмэ корабльдулә йдэлэн бичэн. Тар амардукин хэгды мүдэ бчәлән, упкат чэпэчэтын. ²⁸ Лот¹ бихи инэңйлдүн тыкэн-ты бчән: девдечэл, умдячәл, униедечәл, униемэтчәчәл, бурдук бокотолвон путэдечәл, дйөлва одячәл, ²⁹ Лот Содомдук* суручә инэңйлдүн-кэ няңнядук талә сәра-дә, того-дө уңкулбучәл – тадук упкат бучәл. ³⁰ Бэе Омоггин мүчүрй инэңйлдүн нян тыкэн-ты бидеңэн! ³¹ Тар инэңйлдү дйө оэдүн бидерй бэе, дйөдуквй идэгэлвй гадәвй эгин-кэт хэргискй эвмүрә! Дүн-нэдү хавалдярй – эгин-кэт дйөләвй мүчүмкәра! ³² Лот ахйвән² дәнкаллу! ³³ Мэнңйвй бинйвй айдәвй ээтчәрй, тар бинйвй сэмңйдеңэн, бинйвй-кэ сэмңйчә, тар бинйвй айдяңән. ³⁴ Сундү гундем, тар долбонйдү дйөр бинәл умундү адярактын – тарилдук умунмә гадяңатын, гәва-ка эмәндеңэтын. ³⁵ Дйөр ахәл умундү мельницадү хавалдярактын, тарилдук умунмә гадяңатын, гәва-ка эмәндеңэтын.

³⁷ Тадү алагүвумнйлин Нуңандукин ханңучәл:

¹ Лот – тар Аврам акинин омоггин.

² Нуңандулин Моисей эләкэсипты книгадүн дукувчә (19:1-26).

Кїрар бучэдү умунупчэл

– Тар идү о́дяңан, Бэгин?

– Бучэ хуглөдерилэн кїрар умунупчэңэтын, – гунчэ Йѣсүс.

ДЯН ДЯПКИ ХАН

*Нāvун ахилї тадук уңкилдымнилї
гунмуvkэ*

¹ Йѣсүс нуңартын о́кин-дā уңкеро́дядāтын, уңкеро́дāвар эдэтын-дэ дэррэ, гунмуvkэвэ улгүчэңчэ:

²– Умун гōродтү уңкилдымни бичэ, нуңан Сэвэки-дук-тэ эвкї нэ́лэрэ бичэ, бэелдук-тэ эвкї халдыра бичэ.

³Тар гōродтү умун нāvун¹-ахї, тар бэеткї эмэктэденэ, гун-девкї бичэ: «Минэвэ булэсэгдукив дыхүткэл».

⁴Нуңан сō горово тарā эчэн о́мүра, дōдүви гунчэчэ: «Бї Сэвэкидук-кэт эвкї нэ́лэрэ бихим, бэелдук-кэт эв-кї халдыра бихим, ⁵эр-кэ нāvун – ахї миндук хуэндэн,

¹ Нāvун – вдова.

нуңандун бэлэчиктэ, тэли нуңан, гиркуктадяна, минэвэ этэн муңнара».

6— Сү дөлдүрас, эр дэрэе ачин уңкилдывунмэ ичэмни эва гундеривэн? — ханнүчә Бэгин. 7— Инэңйлвэ, долбо- нилва Нуңандукин бэлэдэн гэлэдерйлвэ, Мэнңылви сйн- маналви Сэвэки этэн-нү дыхүттэ? Нуңан удадяңан-нү нуңарватын дыхүттэви? 8 Сундү гундем, Нуңан тэдэмэт-тэ, хымат-та оляңан. Тар-дә бичэлин, Бэе Омолгин*, дүннэлэ мүчүксә, таргачин тэдэвэ бакадяңан-нү, эдеңэн-нү?

Фарисейдули тадук

налөгива тавумнилий гунмувкэ

9 Мэрвэр нүңнэт бидерэв гунчэдерилдү, хуңтул бээлвэ упкатватын ичэмэиндерилдү бээлдү Йсүс эргэчин гунмув- кэвэ улгучэнчэн:

10 — Дюр бээл Сэвэки Дюлан* уңкерөдэвэр эмэчэтын. Умун фарисей* бичэн, гә-ка бэе налогилва тавумни*.

11 Фарисей, илитчана, дөдүви тыкэн гуннэ, уңкерөдечэ: «Сэвэкикэкүн, би дөромйрва бээлвэ, дэрэе ачирва, ахи- мәрва, эдымэрвэ, эр-дэ налогилва тавумнива энэливи урэрэ, би синэ кэнөдем. 12 Би надалладук дюр инэңивэ девгэвэ эхим илэчэрэ, баканадукви дяги хаван буннэм».

13 Налогилва тавумни-ка, горокөндү илитчана, няңнятки ичэхиндэви-кэт нэлэденэ, тыңнми иктүденэ, гундечэ: «Сэвэкикэкүн, би нэлумүхичи бихим, минэ муланкал!»

14 Сундү гундем, Сэвэки эр бэе нэлумүхивэн луктан, тар дюлави сурурэн, фарисейдү-ка Сэвэки тыкэн эчэ овра. Мэнми хэгдыгүрдери хэргиски тыкивувки, мэнми эрү бэе бихим гунчэдерй, угиски угиривувки.

Йсүс куңакәрва хиругэдерэн

15 Йсүстыки хулукур куңакәрва Нуңан нуңарватын эрку- дэн эмувчэтын. Тарә ичэксэл, алагүвумнилин куңакәрва эрэхилчэл. 16 Йсүс, куңакәрва мэнтыкиви эриксэ, гунчэ:

– Куңакәр миндулэ эмэктын, экэллу эрэстэ. Сэвэки Тэгэмэрин* нуңаргачйрдү бихин. ¹⁷Сундү тэдёмэвэ гундем, Сэвэки Тэгэмэрвэн куңакәнҗачин мёвандулавй эвкй йврэ, окин-дә Сэвэкиңй этэн бра.

Баян тадук мудана ачин бинй

¹⁸ Умун саврй бэе Йсүстук ханңучән:

– Мёвачй Алагүмнй, мудана ачин бинйт бидэвй бй эва бдыам?

¹⁹ – Сй эдә Минэ мёвачй, гуннэ гэрбйденни? – ханңучә Йсүс. – Ёй-кэт Сэвэкидук хуңту мёвачй ачин. ²⁰ Нуңан итылвән сй сәнни: экэл вара, экэл дёромйра, улөкво уңкилдыкйттү экэл улөкиттэ, аминмй-дә, энинмй-дэ одёдёкол.

²¹ – Бй куңакәндукувй тарә упкатвән дялудям, – гунчэ тар бэе. ²² Йсүс, тарә дөлдыксә, гунчэ:

– Синдү умун-нён эхин иста. Сй упкат бихивй идэгэвй униекэл тадук дёгорилдү бұтыкэл. Тэли сй баяна нянядү гадыңас. Тар амардукин эмэкэл, Минэ бодокол.

²³ Тариңин, гуннэвэн дөлдыксә, сөт мэргэлчэ: нуңан сө баян бичэ. ²⁴ Йсүс, нуңан мэргэлнэвэн ичэксэ, гунчэ:

– Баяхал бэел Сэвэки Тэгэмэрдерйлән* йрйтын сө ургэ! ²⁵ Баян бэе Сэвэки Тэгэмэрвэн мёвандулавй йвдэн, сө ургэ – тэмэгэн¹ сёндулйин инмэ эимкүтмэрит йдеңэн.

²⁶ – Ёй-кэ тэли аивдыңән? – гуннэ, дөлчатчарйл Йсүс-тук ханңучәл.

²⁷ – Бэе эхивэн бра, Сэвэки овкй, – гунчэ Йсүс.

Йсүсна бододёрил экунма гадыңатын

²⁸ – Эр-кэ бұ, упкат бихивэр эмэниксэл, Синэ бодоров, – гунчэ тадү Ботур.

²⁹ – Тэдёмэвэ сундү гундем, – гунчэ Йсүс, – Сэвэки Тэгэмэрин дярин дёвй, ахйвй, акнйлвй, нэкнйлвй, амтылвй,

¹ Тэмэгэн – верблюд.

хутэлвй-дэ эмэнчэ, ³⁰ эр бинйдү сөт кэтэтмэрвэ гадяңан, тар эмедерй-кэ бинйдү амаргүт мудана ачин бинит билдеңэн.

*Йсүс иларākāн гундерэн, он нуңан,
муңнандяна, будеңэн тадук ардяңан*

³¹ Дяндюр алагүвумнйльвй дарискй эрйксэ, Йсүс нуңардүтын гунчэ:

– Эр мит Иерусалймдула нэнэдерэп, тадү Сэвэкй түрэнмэн ихиврй бээл* Бэе Омолгилийн* эва дукунатын упкачин дялудяңан. ³² Нуңанман еврейлдук хуңтул бээл нәлалдүтын дявакәндяңатын, Нуңанман муңнадяңатын, дяргадяңатын, Нуңантыкйин тумнйдяңатын, ³³ дуктәдеңэтын тадук вадяңатын. Илй-ка инәңйдү Нуңан, ариксә, илдяңан. ³⁴ Алагүвумнйлин тар гуннэвэн эчөл тыллэ. Нуңан эр түрәрди экуна гундерйин нуңардуктын дахивчә бичән, тарит эвкй тыливрә бичән, Йсүс гундерйивэн нуңартын эчэтын тыллэ.

Балй бэе Иерихөндү бэгэдэврйин

³⁵ Йсүс Иерихөнтыкй дагамадяракин, хокто хүлйдүн умун балй бэе, эя-вал бүдэтын гэлэденэ, тэгэтчэчэ. ³⁶ Дагалйин бээл нэнэдерйвэтын дөлдүксә, нуңан экун одяриван ханнүчә. ³⁷ Нуңандүн Йсүс Насорей эмедерйивэн мэтэвчөл. ³⁸ Нуңан тәпкэлчэ:

– Йсүс, Давидтук тәкэчй*, минэ муланкал!

³⁹ Йсүс дюлэдүн нэнэдерйл бээл симүргадан нувчамкәчәл-дә, нуңан-ка игдытмэрит тәпкәдечэ:

– Давидтук тәкэчй, минэ муланкал! ⁴⁰ Йсүс, иликсә, балйва Нуңандулан дагамавдатын ипкэчэ. Балй дагамачәлан, Йсүс нуңандукин ханнүчә:

⁴¹ – Синдү эва одям? Сй эва одав эётчәнни?

– Бэгин, нян ичэри одавй эётчәм! – гунчэ тариңин.

⁴² – Сй ичэри одяңни! Минэвэ тәдөрис синэ айран, – гунчэ нуңандүн Йсүс.

⁴³Балй бэе тармалдү ичэрй оча, Йсүсва бодохинча, Сэвэкивэ кэнэденэ. Тара ичэчэл упкат бээл Сэвэкивэ сөт кэнэчэтын.

ДЯН ЕГЙ ХАН

Налогилва тавумнй Саккёй гуннэн

¹Йсүс, Иерихондула эмэксэ, гөродтулй гиркудячан. ²Тадү умун баян бэе, налогилва тавумнйл* бэгинтын, Саккёй гэрбичй, ³Йсүспа Нуңан һивэн самнак ичэдэви некэчэн. Гиранатви нектэ биксэ, бээл амардуктын Саккёй Йсүспа эңэт ичэрэ бичэн. ⁴Тарит бээл дюлэлэтын туксакса, тар мө дагалйн Нуңан һэнэдерэкин ичэмнэк мөла туктычэн. ⁵Йсүс, тар мөва йлтэнденэ, угискй ичэхйниксэ, гунчэ:

– Саккёй! Химат мөдук эвкэл, бй инэңмэн дюлас ирэмэдеңэв. ⁶Бэе, мөдук эвмэлчэксэ, урунденэ, Нуңанман дюлавй эричэ. ⁷Тара ичэчэл бээл Йсүс 6риван упкат эчэтын элэксйрэ.

Налогилва тавумнй Саккёй мөдү

– Ңѐлумұхйвэ одярй бѐелѐ он Нуңан ирѐмѐдерэн, – гуннѐл, тўрѐтчѐчѐл. ⁸ Саккѐй, Йсўс дюлѐдўн иликсѐ, гунчѐ:

– Бѐгин! Баянми калтакѐвѐн бй дѐгорил бѐелдў анйдя-нѐв, нйдук-вѐл улѐкитнѐ, кѐтѐтмѐрвѐ ганадуквй, дыгрѐкѐн кѐтѐтмѐрит бўдеңѐв.

⁹ Йсўс нуңандўн гунчѐ бичѐ:

– Инѐнмѐн эр дѐлѐ айчин ѐмѐрэн. Эр бѐе нѐн Аврѐмдук* тѐкѐчй. ¹⁰ Тарит Бѐе Омолгин* мйчѐвѐ бакадѐвй тадук айдѐвй ѐмѐчѐн.

Дѐн бѐкѐндулй гунмувкѐ

¹¹ Тарѐ дѐлдычѐл бѐелдў Йсўс умун гунмувкѐвѐ нѐн улгу-чѐнчѐн. Нуңан-ка Иерусалимтыкй дагамачѐ бичѐн, тарит илѐл Сѐвѐкй Тѐгѐмѐр* ѐрйн инѐнйн эр-ты ѐмѐдеңѐн гун-чѐчѐл. ¹² Йсўс гунчѐ:

– Умун сѐврй бѐе сѐ горо бугалѐ тѐгѐмѐр ѐмнак суру-чѐн, амаргўт-ка дўннѐлѐвй мучўнѐт бичѐн. ¹³ Нуңан, дѐн бѐкѐнми ѐрйксѐ, умутѐл мѐнунмѐ¹ бўчѐ тадук гунчѐ: «Бй ѐчиндўв, мучўдалѐв, эр мѐнурвѐ, хавалдянал, хѐвкѐллу». ¹⁴ Буган тѐгѐлин тар бѐевѐ ѐвкйл аѐвра бичѐл, ичѐмѐйнде-чѐтын, суручѐлѐн нуңанмѐн ахаптыкй бѐелвѐ унчѐл, тѐлѐ ихиксѐл, гундѐтын: «Бў нуңан мундў тѐгѐмѐр ѐдѐн ѐннѐрѐв ѐѐттѐ». ¹⁵ Тѐгѐмѐр ѐксѐ, тар бѐе мучўчѐн, тадук мѐнурвй бў-нѐлдўвй бѐкарвй ѐрйвкѐнчѐн, нуңан ѐчиндўн хавалдянал, ахўн мѐнурвѐ ганаватын гундѐтын. ¹⁶ ѐлѐкѐсипты бѐкѐнин, ѐмѐксѐ, гунчѐ:

– Бѐгинми, сй бўнѐс мѐнунни миндў дѐн мѐнунмѐ ѐмуврѐн.

¹⁷ – Аѐ, сй аѐ бѐкѐн бихинни, – гунчѐ нуңандўн тѐгѐ-мѐр. – Сй ахакѐн-дѐ хавѐва аѐт ѐналис, синдў дѐн гѐро-дылва бўдем, тадў хѐгдыгў бидеңѐс.

¹⁸ Гѐ бѐкѐн, ѐмѐксѐ, гунчѐ:

– Сй бўнѐс мѐнунни миндў тунѐа мѐнунмѐ ѐмуврѐн.

¹ Мѐнун – ѐдў нѐмѐ динарийл*.

¹⁹ – Сй-дэ тунҗа гөродыл хэгдыгүтын одяңас, – гунчэ нуңандүн тэгэмэр.

²⁰ Или-ка бөкән, эмэксэ, гунчэ:

– Бэгинмй, эр сй бүнэс мәнунни. Бй, эрэ пулаткандү чакиликсә, нөкчэдечэв, ²¹ синдук нүлэденэ. Сй маннй бэе бихинни: сй энэви нэрэ гаңнанни, энэви тэгэврэ хоңниң-нанни.

²² Тэгэмэр нуңандүн гунчэ:

– Сй түрэрдивй мәнни буруйдәдянни, бөкәмй! Сй бй маннй бэе бихивэв, энэви нэрэ гарйвав, энэви тэгэврэ хоңнирйвав сәңкис. ²³ Эдә-ка сй бй бүнэв мәнунмэв хавувдән йлэ-вэл эчэс нэрэ? Мучүксә, бй тар хавувнадукин гамчав!

²⁴ Тадук бэлэчимнйлдүви ипкэчэ:

– Эр бөкәндук умун мәнунмэ гакаллу тадук дян мәнучидү бүкәллу.

²⁵ – Бэгин, нуңандүн-ка дян мәнун бихи эчэ! – гунчэл бэеңилин.

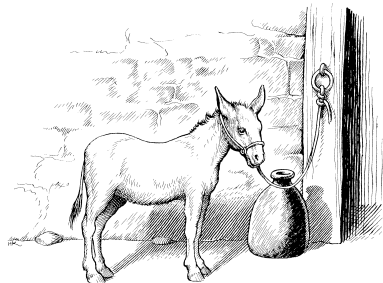
²⁶ – Бй-кэ гундем: кэтэ мәнучй бэетыкйндү хавувкйл, Экуна-дә ачин бээлдук бихикәнмән-дэ тйтэвкйл. ²⁷ Мин-ңйлвэ-кэ булэсэгилвэв, бй тэгэмэр өрйвав эхилвэ эттэ, элэ эмувкәллу тадук бй ичэтчэрэкив вәкаллу.

Йсүс Иерусалимдулә эмәдерэн

²⁸ Эр гунмувкэвэ улгучэ-никсэ, Йсүс Иерусалимтыкй чәскй суручэ. ²⁹ Нуңартын Випәгиялә тадук Випәниялә дагамачалатын, Масличнай гунмурй урэ дагадукин Йсүс дйөр алагүвумнйлви уңчэ, ³⁰ нуңардүтын гуниксэ:

– Тар дюләдү ичәвдерй бикйттулә нэнәкәллу. Би-

кйттулә йденэл, нй-кэт энэн угра илмакта осәл уйөчәдерй-вән ичәдеңәхун. Тарә уилгәксәл, элэ эмувкәллу. ³¹ Сундук

Уивчәдерй осәл

Бэл Йсүсна кэнәдерэ

ханнұрактын-ка: «Әдә уилгәдерәс?» – тыкән гүкәллу: «Осәл Бәгиндү нәдачй».

³² Бәгин унән алагүвумнилин суручәл, упкат Нуңан гуннэгәчйнин бичән. ³³ Тар осәлва уилгәдерәктын, осәл хуннйлин ханнұчәл: «Сү әдә осәлва уилгәдерәс?» ³⁴ Тарил-ка гунчәл: «Осәл Бәгиндү нәдачй». ³⁵ Нуңартын осәлва Йсүстыкй әмувчәл, куңгулвәр осәлдү нәксәл, Йсүсва угивчәл. ³⁶ Нуңан, угүчадяна, нәнәдечә, упкат бәел-кә тәтылвәр Нуңан хоктодүн гиркәдечәл. ³⁷ Масличнай урә әврйлән Нуңан дагамачәлән, упкат алагүвумнилин Нуңан сөхйрива өдянавән ичәнәлйвәр игдыт Сәвәкйвә кәнәлчәл, сөт урунденәл тадук игдыт ³⁸ тыкән гунденәл:

– Бәгин гәрбйдин әмәдерй Тәгәмәрвә хиругәдерәв! Аярәлдбйн¹ бигин няннядү, угй няннядү-дә нян кәнәвун бигин! ³⁹ Фарисәил* хәлтын, хуңтул бәелнүн илитчанал, Нуңандүн гунчәл:

¹ Аярәлдбйн – мир.

Сэвэки Дјон уңкерөвун дјон биңэтын

– Алагүмнй, алагүвумнилвй нувчакал!

⁴⁰ – Бй сундү гундем: «Нуңартын симүргарактын, дёлол тэпкэлдеңэтын».

Йёсүс Иерусалім дярин соңодёрон

⁴¹ Йёсүс, гөродтулā дагамаксā, тар гөродтули соңолчө ⁴²тадук гунчө:

– О, Бй эётчэм, Иерусалім, эр инэңй ёкун синдү аяралдбынма эмуврйвён сādās! Эхиткэн-кэ сй эхалдүс тар этэн ичэврэ. ⁴³ Эргэчйр инэңйл эмэдеңэтын: Синэ булэ-сэгил¹ гугда кухйвун дјолди, курёлди мурукэдеңэтын, синэ хакудяңатын, эргйт-таргйт синэ камнидяңатын, ⁴⁴ Синэвэ, Иерусалім, синдү бидерйл-дэ бэеңилвэс-дэ манадяңатын, упкат суксавувчā бидеңэн, – тар упкачин Сэвэки синдулэ эмэри инэңйвён сй энэдукис сāра, о́дяңан.

¹ Булэсэг – враг.

Йсус Сэвэки Дюдүн

⁴⁵Сэвэки Дюлән* йксэ, Йсус униемнилвэ эрэхилчэ,
⁴⁶нуңартыкытын тыкэн гунденэ:

– Дукувүндү* гунмувчэ: «Минңи Дюв уңкерөвун дю
одяңан», сү-кэ тарā чаңытыл¹ умүнупкит дюятын очал
бихис! ⁴⁷Йсус инэңитыкин Сэвэки Дюдүн алагүдячā. Хэг-
дыгүмэ хирурил*, итыва алагүмнийл*, тадук гил бээл бэг-
сэлтын Йсуса эхил аявра, Нуңанман вадāвар эчивкыл
бичэл. ⁴⁸Тар-дā бичэлин, он тарā оңатвар эңкитын сара.
Упкат бээл Нуңандукин эңкитын хуенэ, Нуңан түрэрвэн
дөлчачиңкитын.

ДЮРДЯРГИ ХАН*Ңи Йсусту эңэхийен бүчэн?*

¹Эхилэ умун инэңидү Сэвэки Дюдүн* Йсус бээлвэ
алагүдяракин, Урунйивсивчү мэдэвкэвэ мэтэвдерэкин, Ну-
ңандулан хэгдыгүмэл хирурил*, итыва алагүмнийл* тадук
евреил хэгдыгүлтын, дагамаксал, ²ханңучал:

– Мундү гукэл, Си ңи эңэхидин одяни? Ңи Синдү
эңэхийес бүчэн?

³– Би нян сундук ханңудяңав, – гунчэ Йсус, – сү-кэ
Миндү гукэллу. ⁴Иоан мут булкурийн ңидук бичэн? Няң-
нядук-кү, бээлдук-кү?

⁵Нуңартын-ка мэр мэрнүнмэр улгучэмэчилчэл, гунэки
«Няңнядук», Нуңан ханңудяңан: «Эдā сү нуңанман эчэхун
тэдэрэ?», ⁶гунэки «Бээлдук», упкат бээл мунэ дёллоди
дуктэдеңэтын, бээл Иоанма Сэвэки түрэнмэн ихиври бэе*
гунчэдерэ эчэ. ⁷Нуңартын гунчэтын:

– Бү эхив сара.

⁸– Тэли Би нян ңи эңэхидин одяриви сундү этэм гунэ, –
гунчэ Йсус.

¹ Чаңит – разбойник.

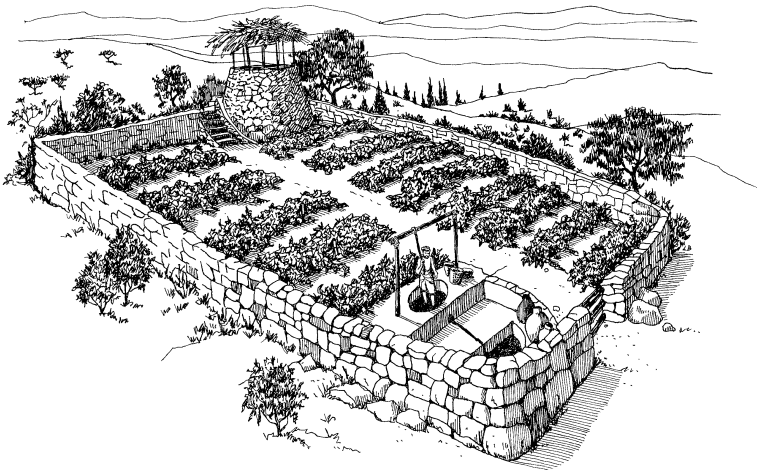
*Виноградва ичэтчэрил бээлдули
гунмувкэ*

⁹Тар амардукин Йсус бээлдү эргэчйн гунмувкэвэ улгучэнилчэ:

– Умун бэе виноградва балдыврй дүннэңнй бээлдү ичэттэтын бүүчэн, мэнин-кэ горо дүннэлдулэ суручэн. ¹⁰Виноградван таврй инэңнй очалан, виноградва балдыврй дүннэвэ ичэтчэрил бээлтыкй мэннйвй ханмй гадавй боканмй уңчэн. Бээл-кэ боканман дуктэчэл, эва-кат энэл бүрэ, уңчэл. ¹¹Тар бэе гё боканмй уңчэн. Тарā нян, дуктэксэл, дяргаксал, эва-кат энэл бүрэ, ахачал. ¹²Нуңан тадук иливй боканмй уңчэ. Тариңнан сэксэлдэлэн дуктэксэл, тулискй гарадачал. ¹³Тэли виноградва балдыврй дүннэчй бэе гунчэ:

– Он-ка одям? Аяврй омологивй уңиктэ, нуңандукин халдядяңатын-вал.

¹⁴Виноградва балдыврй дүннэвэ ичэтчэрил бээл-кэ, нуңанман ичэксэл, гумэчилчэл:

Виноградва балдыврй дүннэ

– Эр бэгин омологин, аминин баянин – нуңанңйин. Нуңанман вагāt, тэли бэе баянин митңй о́дяңан!

¹⁵ Омологива, виногpадва балдыврй дүннэ чагидāлāн йовуксэл, вāчāл. Аминин-ка, тар вāчāл бэелвэ он о́дяңан?
¹⁶ Нуңан, мучўксā, тар бэелвэ вāтйдыяңан, виногpадва балдыврй дүннэңйи хуңтул бэелдў бўдеңэн.

– Сэвэки эгин таргачйиндулā ихиврā! – гунчэл дōлчатчарйл бэел.

¹⁷ Йсўс, нуңартыкйтын ичэчиксэ, ханңўчā:

– Дукувўндў* эргэчйин дукувчāл тўрэр эва гундерэ: «Дюва омнйл дёлово гарадāнатын, дю хэрэдун маннйргў дёло о́чан?»

¹⁸ Тар дёлодук халгандивй тагачā бэетыкйин тыкнэдуквй будеңэн, тар дёло бэелэ тыктэкин, бэе няпчурагар тырэвдеңэн. ¹⁹ Итылва алагўмнйл* тадук хэгдыгўмэл хирурйл* тар улгучэңнэн гунмувкэң нуңардулитын бичэвэң тылчэл, тарит Йсўспа тар-дāt дявадāвар этчэл-дэ бэелдук нэелчэл.

*Римскай тэгэмэрдў
налōгива тамакалуу*

²⁰ Тарит нуңартын Йсўспа сипкичилчāтын, Нуңантыкйин адй-кат тэдедерйлгэчйрвэ бэелвэ уңчэтын, Йсўс, алагўдяна, эва-вал урāракин, дяваксāl, Иерусалймдў бидерй Рим нюңнйвундун Нуңанман дявакандāвар. ²¹ Тар бэел Йсўс-тук ханңўчāл:

– Таткāмнй, Синңй тўрэрри-дэ, алагўнни-дā тэдэвэтын бў сāрав. Сй нй-дэ дюлэдун дэрэвй энэ тыкиврэ, нўннэт Сэвэки гуннэгэчйинин бидэвун алагўдянни. ²² Гукэл, Римскай тэгэмэрдў бў налōгива тамаңатывун-нў, эңэтывун-нў?

²³ Йсўс, нуңартын эрўвэ дялдāнал тыкэң ханңўдярйиватын тыликсэ, нуңардўтын гунчэ:

²⁴ – Миндў динāрийва* ичэвкэкэллу. Тар динāрийдў нй онёвчō, нй гэрбйин дукувчā?

– Рим тэгэмэрин, – гунчэл нуңартын.

Динāрийдү тэгэмэр ичэдэн

²⁵ – Тыкән бихикин, тэгэмэрңйвэ тэгэмэрдү бүкэллу, Сэвэкиңйвэ-кэ Сэвэкидү бүкэллу, – гунчэ нуңардүтын Йсүс. ²⁶Тар бээл Йсүспа бээл эхалдүтын түрэндивй урāрй-вāн он-кат эчэл дōлдыра. Гуннэдукин сōхйксāl, нуңартын нэмургэрэ.

Бучэл бээл ардярйлитын гунмувкэ

²⁷Нуңантыкйн адыкāн саддукейл* дагамачāl. Нуңартын бучэ бэе арйивāн эвкйл тэдэрэ бичэл, дагамаксāl, Нуңандукин ханңучāl:

²⁸ – Алагүмнй, Моисей итыдү* тыкән гуннэ дукучā: ñй-вэл хутэе āчин акинин бурэкин, тар бэе акинин ахйвāн ахйлагин тадук бучэ акиндүвй хутэлэн балдывугин. ²⁹Эхилэ, надан акйначэр, бичэтын. Сагдыгүтын, ахйлаксā, хутэе ³⁰āчин бинэ бучэ. Гē-дā, ³¹илий-дā ахйвāн ахйладячāl-дā хутэтын āчин бичэ, тыкән-ты хадбыл нэкнйл ахйладячāl. Упкат бучэл, хутэе энэл эмэнэ. ³²Тадук ахй бучэ. ³³Эхилэ тар ахй армй, ñй-кэ ахйн одяңан? Нуңанмāн надан акнйл ахйлачāl бичэтын эчэ!

³⁴ – Эр инэңйлдү бидерйл бээл ахйлавкйл-дā, эдбылэвкйл-дэ, – гунчэ Йсүс. ³⁵ – Сэвэки бээлвэ, «ñүңнэт бинйт бидерйл» гуннэ, гэрбйрэкин, тарил ардяңатын, эмэрй бинйдү эдеңэтын ахйларакат, эдбылэрэ-кэт. ³⁶Нуңартын эдеңэтын будэ-кэт, Сэвэки тэдэвумнйвэн¹ урэлдеңэтын-кэт. Сэвэки нуңарватын аривчāн, тарит нуңартын Сэвэки

¹ Сэвэки тэдэвумнйн – ангел.

хутэлин. ³⁷ Бээл аррйтын тэдэ бихивэн Моисей мөнин сүптылэчй мөли улгүрдүви¹ ичэвкэнчэн, Бэгинмэ Аврам* Сэвэйкн, Исак Сэвэйкн, Якип Сэвэйкн гэрбиденэ. ³⁸ Сэвэйкн-кэ йникир бээл Сэвэйкнйтын, бучэлңй эчэ бирэ. Нуңандүн упкат йникир.

³⁹ Тадү итылва алагүмнйл гунчөл:

– Аят гунинни, Алагүмнй. ⁴⁰ Тар амардукин һй-кэт өва-дә Нуңандукин ханжүрйидукви хэрэнчэ².

Киристос һйдук тэкэчй?

⁴¹ Йсүс-ка нуңардүтын гунчэ:

– Он-ка бээл гундерэ Киристос* – Давидтук тэкэчй* гуннэл? ⁴² Давид-ка* мөнин Сэвэйквэ кэнөвун книгадү гунивкй:

– Бэгин Бэгиндүв гунчэ: ⁴³ «Бй Синңйл булэсэгилвэс халгардулас тыкивдэлэв, Минңй анңү һалаткйв тэгэтчэкэл».

⁴⁴ Ичэдерэс, Давид* Нуңанман, Бэгин гуннэ, гэрбйвкй. Он-ка тэли Нуңан Давидтук тэкэчй бидеңэн?

Итыва алагүмнйлдук сэрэнчэкэлу!

⁴⁵ Упкат бээл Нуңанман дөлчатчарактын, Йсүс алагүвумнйлтыкйви гунчэ:

⁴⁶ – Итыва алагүмнйлдук*, сэрэнчэнэ, гиркукалу! Нуңартын һонимил тэтылвэ тэтгэвэр аявувкйл, тулйлэ нуңарватын, бээл кэнөденэл, мөндудерйвэтын аявувкйл; еврөил уңкерөвун дөлдүтын* нуңартын бээл дюлэмэдүтын тэгэтчэвкйл, туювундү-дэ бэгсэл тэгэктүтын тэгэтчэвкйл. ⁴⁷ Нуңартын нāvун-ахал идэгэлвэтын тьтэвкйл, бээл ичэтчэрэктын, улөкмовэ, горово уңкерөдевкйл! Нуңарватын сөургэ биргэ алатчаран!

¹ Сүптылэчй мөли – Сэвэйкн дегдэдерй сүптылэчй мөли Моисейнүн улгучэмэтчэн.

² Хэрэнмй – воздержаться, отойти.

ДҮӨРДЯР ЭЛЭКЭСИПТЫ ХАН

Дёгор нāvун-ахй анйвунин

¹Йсүс мәнунмэ нөвундү анйвурвар баян бээл нөдерйвэтын ичэчэн. ²Нуңан тадү дёгор нāvун-ахйва дюр хулукур алтамал мәнурвэ¹ нөдерйвэн нян ичэчэн. ³Тадү Нуңан гунчэн:

– Сундү тэдэвэ гундем, эр дёгордөрй нāvун-ахй упкаттуксун кэтэтмэрвэ нэрэн. ⁴Упкат баяхал баяндуквар нөчэтын, ахй-ка, сө дёгор бинэ, экун бихикэнми упкатван нэрэн.

Сэвэки Дюн сукчавдяңан

⁵Тадү бичэл бээл Сэвэки Дюн* сө гудеил дёлолдук овнаван, сө тамурал анйвурди онёвновон улгучэмэчилчэлэтын, Йсүс гунчэн:

⁶– Тар ичэтчэрйхун, сукчавдяңан. Эдү умун-кэт дёло дёлодун этэн эмэнмурэ, таргачйр инэңйл эмэдеңэтын.

Эр буга манавдалан экун одяңан?

⁷– Алагүмни, тар өкин одяңан? Тарә бү экуды самалкит сядяңавун?

⁸– Мэдүчэкэллу, сунэ эдэтын улөкиттэ, – гунчэ Йсүс. – Кэтэл, Бй гэрбйвэв гэрбитэнэл, эмэдеңэтын, гундеңэтын: «Эр Бй!», «Гунивчэ инэңй оран!» Тарилва экэллу бодоро!

⁹Кухйн бракин, бээл кухидэвэр эмедерйвэтын дөлдүмйл, экэллу нөлэллэ. Нонон таргачйн-ты оңатын, муданин-ка тармалдү этэн ора.

¹⁰Тар амардукин Йсүс нуңартыкйтын гунчэ:

– Тэгэл тэгэлнүн, тэгэмэрил тэгэмэрилнүн кухилдеңэтын, ¹¹дүннэ эдү-тадү сөт силгинилдеңэн, дүннэтэнэдү демүкин, кэтэ бээл умнэкэчэн хориврил бумүкилдук² булдеңэтын. Сө нөлэвсйхй одяңан, няңнядук хэгдыл самалкйл ичэвдеңэтын.

¹ Эр хулукур монеткакан бичэ, динарий 1/128 ханин.

² Хориври бумүк – эпидемия.

Йсус алагүмнилвйн тырэдеүэтын

¹²Тар упкачин эделйн-кэ ора, сунэ дявадяңатын, сунэ ахактадяңатын, еврейл уңкеровун дюдүтын* сунэ буруйдяңатын, кайлдү тэгэвдеңэтын, тэгэмэрилдулэ, бэгсэлдулэ сунэ эмэвулдеңэтын. Минэвэ аявдярйдуксун тыкэн суннүн одяңатын. ¹³Эр тэли сү инэңйллун одяңатын, нуңартын дюлэдүтын Миндули улгучэндэхун. ¹⁴Аямат дёнчакаллу: он дыхүчивнэвтэр нономодук экэллу дялдүвар дявүчара. ¹⁵Би сундү со дялүра¹ түрэрвэ мэтэвдеңэв, сү манни түрэрвэ дявүчадэвар, тарил түрэрдук сү булэсэлдуксун һй-кэт эва-кат дэптыкй гундэви этэн бакара. ¹⁶Амтыллун-дэ, нёкнйллун-дэ, дяллун-дэ, гиркиллун-дэ сунэ булэсэгилдү дявакандяңатын, сундук хадбылвахун вадяңатын. ¹⁷Сунэ упкат бэел Миндук ичэмэйнилдеңэтын. ¹⁸Тар-дэ бичэлин, сү дылилдуксун умун-кэт нёбриктэ этэн тыктэ. ¹⁹Тара сү тэрэмил, мэрңйлвэр омилвар айдяңахун.

Иерусалим биргэвэ ичэдеүэн

²⁰ — Иерусалимма мурэли² кухймнилвэ ичэмил, сакаллу: дагалй гёрод суксавдяңан. ²¹Тэли Иудеядү бидерил бэел урэлдулэ туксаниктын; Иерусалимдү бидерил хймат тадук сурумэлчэктын; Иерусалим дагадүн бихил бэел гёродтула эктын мучүра. ²²Тарил инэңйлдү эдү бидерил бэел Сэвэки дюлэдүн котавар тамадяңатын, Дукувүрдү* дукувча дялувдяңан. ²³Тар инэңйлдү ургэхил тадук хутэлвэр укувдерил ахал биргэвэ ичэдеңэтын! Со хэгды биргэ эр дүннэвэ алатчаран, эр тэгэлэ Сэвэки тыкүлнан тыкчэңэн: ²⁴хадбытын, гидат гидалавнал, будеңэтын, хадбылатын упкачил дүннэлдулэ сурувдеңэтын. Иерусалимма-ка еврейлдук хуңтул тэгэл, нуңартын инэңйлтын йлтэндэлэтын, хэкидедеңэтын. ²⁵Дылачадү, бёгадү, охикталдү-дэ бэе нэлэрин самалкйл ичэвдеңэтын, дүннэдү-кэ тэгэл ламу үгэлин агдыгачин

¹ Дялүра — умный.

² Мурэли — вокруг.

гэендерйдуктын¹ силгиндедеңэтын. ²⁶Таргачйр нэливсипчүл инэңйл дүннэлэ эмэнэдуктын, бээл нэлэлнэдуквэр бучэгэчйр тыкилдеңэтын. Тыкэн няңня эңэхйлин силгиндеңэтын. ²⁷Тэли ичэдеңэтын: сө эңэхйчй, нэричй Бэе Омолгин* туксуду эмедерйвэн. ²⁸Эрэ ичэмйл, кэңтырэлвэр нүннүркэллу, дылилвар угиркэллу – сү тынмувдерйхун инэңйллун дагамадыра.

²⁹Йсүс нуңардүтын эргэчйн гунмувкэвэ улгучэнчэн:

– Ичэткэллу мөва, смокөвница гунмурйвэ, хуңтул-дэ мөлва. ³⁰Тар мөл авданналтын чүриргаллактын, сү тарэ ичэтчэнэл, дюганй дагамадырйвән мэррун сядярас. ³¹Эдү нян тыкэн-ты: Бй гуннэгэчйнмй өдырйвән ичэмйл, сакаллу, Сэвэки Тэгэмэрин* дагамадыран. ³²Сундү тэдэвэ гундем, эхиткэн бидерйл бээл эделйтын будэ, тар упкачин өдырән. ³³Няңня-кат, дүннэ-кэт ачир өдырәтын, Бй-кэ түрэрвй өкин-дә бидеңэтын.

Меликир бикэллу!

³⁴– Мэрвэр энэл дывүчара, соктөрүдырйдуксун, инэңйрипты кихалгадү тырэвдерйдуксун, сү мөваррун маңал эдэтын өра, сэрэнчэкэллу. Тар инэңй сундулэ умнэкэчэн, сү эхиксун алатта, эмэрйдукин, сэрэнчэкэллу. ³⁵Тар инэңй дүннэдү бидерйл бээл упкаттүтын хуркагачйн бидеңэн. ³⁶Өкин-дә меликир бикэллу, эңэхйхун бидэн, дагамадырй биргэ сунэвэ йлтэндэн үңкерөдекэллу, Бэе Омолгин* дюлэдүн энэл халдыра, илдәвар.

Йсүс Сэвэки Дюдүн

³⁷Инэң Йсүс Сэвэки Дюдүн* алагүдычән, дылачә тыкиллэкин, Масличнай гунмурй урэлэ суруксэ, тадү долбонйва биңкин. ³⁸Упкат бээл-кэ, инэдерэкин² тэгэксэл, Сэвэки Дюлан Нуңанман дөлдыдәвар эмэктэдеңкитын.

¹ Гэенмй – раздаваться эхом.

² Инэдемй – рассветать.

ДҮРДЯР ДҮГҮЙ ХАН

Иуда хирурилнун гулдымэттэн

¹Тупача Колобо туювунин дагамадячан, тар празник Пасха* гунмувкї. ²Хэгдыгүмэ хирурил* тадук итылва алагүмнїл* Йсӯспа делум вадавар ээчинкитын-дэ, бээлдук нэлэвкїл бичэл. ³Эхилэ хārги Иудала Искариот гэрбїчїлэ йчэ, Иуда Йсӯс дяндїор алагүвумнїлдукин умунтын бичэ. ⁴Тар Иуда, хэгдыгүмэ хирурилтыкї тадук Сэвэкї Дюван* этэетчэрїл бэгсэлтыкїтын эмэксэ, он Йсӯспа дявадатын мэгэвнэт очан. ⁵Тариңилин урунчэл, Иудадү мэнурвэ бүнэт очал. ⁶Иуда тарā дөкчā тадук бээл эхидитын сара Йсӯспа дявакәннївї дялдалчā. ⁷Тупача Колобо элэкэсипты инэңїн очā, тар инэңїдү туювундї бөрүкәнма хулгаңат бичэл. ⁸Йсӯс Ботурва Иоанунма уңчэ, гуниксэ:

– Сурукэллу, Пасха туювунмэн миттү окаллу.

Иуда хэгдыгү хирурилнун улгүчэмэтчэрэн

Йсус алагүвумнйлнүнмй амаргүма āхилтанар девгэвй девдерэн

⁹ – Тарā бӯ йдү одāvун Сй эētчәнни? – гуннэ, ханҗучāl тариңилин.

¹⁰ – Гōродтулā йрэксун, сунэ арчаптыкй мӯлэңкидү мӯвэ эксэдерй умун бэевэ бакалдыдяңāхун, – гунчэ Йсус. – Тар бэевэ дйōлāвй исталāн бодоколлу.

¹¹ Тар дйō бэгиндукин ханҗудāвар:

– Алагүмнй синдук ханҗудяран: «Эма кōмнатадү Бй алагүвумнйлнүнмй Пāsха туювунмэн девдеңэв?» ¹² Тэли тар бэе сундү угйлэ бихи хэгды кōмнатава ичэвкэндеңэн. Тадү экун нāда упкачин итыгавчā бидеңэн. Тадү-ты окаллу.

¹³ Алагүвумнйлин суручэл, Нуңан гуннэгэчйнин бэевэ бакалдычāl, нюңнйнэдүн кōмнатадү Пāsха туювунмэн очāl.

Омакта гунмэчйн¹

¹⁴ Туювунмэ девулңэт очālāн, дяндйор уңивчэл алагүвумнйл Йсуснүн остōлдү тэгэчэл.

¹ Гунмэчйн – договор.

¹⁵ – Эр Пасха* девгэвэн Бй суннүн биргэвэ эделивй ичэрэ девдэвй сōмат эйттыв! – гунчэ Йсүс. – ¹⁶ Сундү гундем, эр Пасха туювунин Сэвэки Тэгэмэрдүн* эделин ора, Бй эр девгэвэ этэм дептэ. ¹⁷ Умивун тыгэвэ гакса, кэнёвун уңкерөвунмэ гуниксэ, Нуңан гунчэ:

– Эрэ гакаллу, мэрдуливэр борйткаллу. ¹⁸ Сундү гундем, эдук дюлэскй хуларйн аракйва – виноград диктэдукин овчāва, – Сэвэки Тэгэмэрин эделин эмэрэ Бй этэм умна. ¹⁹ Колобово гакса, кэнёвун уңкерөвунмэ гуниксэ, Нуңан колобово, нāлатвй этыгэнэ, алагүвумнилдүвй бүтычэ, гунденэ:

– Эр Минңй иллэв, тариңив сү дярехун бүүдерэн. Минэ дёнчадыавар эрэ окаллу.

²⁰ Ахилтанар девгэ амардукин Нуңан тыкэн-ты умивун тыгэвэ хуларйн аракйва бүчэ, гунденэ:

– Эр тыгэдү – Минңй сэксэв. Тар Сэвэки бэелнүн Омакта гунмэчйинмэн самалкйдянāн. Сэксэв сү дярехун уңкулбудерэн. ²¹ Ичэткэллу! Минэ униедерй бэе эр остөлдү миннүн умундү бихин! ²² Тэдэ, Бэе Омолгин* мәнңйвй ичэричэ хоктовй эмй-кат нэнэңэтын. Биргэ-кэ Нуңанман униедерй бээдү!

²³ Алагүвумнил нй нуңардуктын тарā одавй дялдяряйван мэр мэрдуквэр ханңулчāl.

Нй алагүвумнилдук хэгдыгүтмэр?

²⁴ Тадук алагүвумнил нй нуңардуктын хэгдыгүтмэр бививэн муссэмэчилчэл.

²⁵ Йсүс-ка нуңартыкйтын гунчэ:

– Тэгэл тэгэмэрилтын мәнңйлвэр тэгэлвэр тырэдэрэ, мэрвэр-кэ, бээлди аява олярйлди гэрбйвкйл. ²⁶ Сү-кэ тыкэн экэллу ора! Сагдагүхун сундү нэкургүгэчйин бигин, хэгдыгүхун-кэ бөкәннэчйин бигин. ²⁷ Нй-кэ хэгдыгүтмэр? Остөлдү тэгэтчэри-гү, нуңандүн девгэвэ эмувдерй бөкән? Остөлдү, девденэ, тэгэтчэри хэгдыгү?! Эр-кэ Бй сундук бөкәннэчйин бихим! ²⁸ Сү Миннүн, ургэвэ-кэт, эрүвэ-кэт ичэнэ, нэнэлдырэс. ²⁹ Тарит Бй Миндү Минңй Аминмй

Тэгэмэрвй анинавāн сундū анидым. ³⁰ Бй Тэгэмэрдүв сū Миннūн умундū девдедеңэхун-дэ, умдядяңахун-дā, тэгэмэрил тэгэкилдүтын тэгэтчэнэл, Исраиль дяндыр тэгэлдүн хэгдыгүл нюннймнй¹ бдяңахун.

Йсүс Ботур Нуңандукин хуендерйвэн гундерэн

³¹ Сймон, Сймон, кэ! Хāрги сū ахүнма тэрэрийвэхун сām-кāдяңāн, багдарйн бурдук чэмэлвэн тōкталдукин хэрэкэлтэ нэдеңэн. ³² Бй-кэ сй тэдэрийвй эдэс сэмңйрэ сй дярис уңкерōчэв. Тадук-ка сй, Минтыкй мучүксā, гиркйлвй хāргидук тэдэдүвэр маннйл одатын бэлэттэвй.

³³ – Бэгин! – Ботур Йсүстыкй гунчэ. – Бй Синэ кайй-лā-дā, будэрийлэ-дэ бододөңөв!

³⁴ – Синдū гундем, Ботур, – тыкэн гуннэдүн гунчэ Йсүс, – инэңмэн петүх эделйн икэллэ, сй Минэ эхивй сā-ра иларакāн гундеңэс. ³⁵ Бй сунэ хутакāна-дā, мэңунэ-дэ, унтая-дā āчин уңнэкив, сундū экун-мал дөгор бичэн-ңү? – гуннэ, нуңардуктын Йсүс ханңучā.

– Мундū экун-кат дөгор эчэн бирэ, – гунчэл алагүвум-нйлин.

³⁶ – Эхиткэн-кэ, – гунчэ нуңартыкйтын Йсүс, – ңй мэ-нучй – мэңунмй гагин, хутакāнмй нян гагин, ңйдү-кэ та-риңилин āчир, тэтывй униексэ, гидая гагин. ³⁷ Дукувүндү* гунмучэ: «Нуңанмāн эрүвэ бчāl бэелнүн дарāн иливчāl». Сундū гундем: тар Миндулй дялуувдяңāн. Миндулй гун-мувчэ упкачин дагалй дялуувяңатын.

³⁸ – Бэгин, эдү дйр гидал бихи! – гунчэл нуңартын.

– Элэкин! – гунчэ Нуңан.

Йсүс амаргүма долбонйн

³⁹ Городук юксэ, Нуңан ноноптыгачйнмй Маслйчнай гунмурй урэлэ сурухйнчэ. Алагүвумнйлин Нуңанмāн бодочōл.

¹ Нюннймнй – правитель.

⁴⁰Талā ихиксā, Нуҗан гунчэ:

– Биргэлвэ хэдэдэвэр уҗкерокэллу! ⁴¹Мэнин-кэ, дёлово гарадāри горолон нуҗардуктын адагаксā, хэнҗэрдүви илитчана, уҗкеродечэ: ⁴²«Амй, Синдук гэлэндем, Минэ эр тыгэвэ, дялум биргэчйвэ йлтэнмувкэкэл! Тар-дā бичэлин, Бй гэлэдерйв эгин бра, Сй дялдāнас дялувугин!»

⁴³Няҗнядук Сэвэки тэдэвумнин, Нуҗандулāн эмэксэ, эҗэхйен хāvчā. ⁴⁴Тыкэн сөт мэргэденэ, Нуҗан Сэвэкидук энэ этэрэ, нёксэн сёксэмэгэчйн дүннэлэ чургиликнан гэлэдечэн. ⁴⁵Уҗкеромй этэксэ, алагүвумнилтыкиви эмэчэ, тариҗилин мэргэндуквэр āхинчāl.

⁴⁶– Сү эдā āдярас? – гунчэ нуҗартыкитын Йсүс. – Ил-каллу, эмедерй биргэвэ тэрэдэвэр уҗкерокэллу!

Йсүсна дявадыра.

Ботур Йсүстук хуётчэрэн

⁴⁷Эрэ гундерэкин, кэтэ бэел эмедечэл, дялэдүтын дян-дюрдук умунтын Иүдa гэрбйчй нёрадячāн. Нуҗан Йсүспа нюкандāви Нуҗандулāн дагамачāн.

⁴⁸– Иүдa, – гунчэ нуҗандүн Йсүс, – Бэе Омолгивāн* сй нюкандивй униеденни?

⁴⁹Тадү Нуҗанмāн мурэли¹ илитчачāl алагүвумнилин, эхиткэн экун оҗātвāн тыликсэл, гунчэл:

– Бэгин, гидалдивар-гү гидалāдяп?

⁵⁰Тарилдук умунтын хэгдыгү хирури* бокāнмāн иктэчэ, āннү сёнмāн чагдыличā.

⁵¹– Этэкэллу, экэллу тыкэн бра! – гунчэ нуҗардүтын Йсүс. Тадук, бокāн сёнмāн эркуксэ, бэгэдэчэ. ⁵²Нуҗан-мāн, бодоно эмэчэл хэгдыгү хирурилдү, Сэвэки Дювāн* этэечимнил бэгсэлдүтын, еврейл хэгдыгүлдүтын-дэ гунчэ:

– Бй чаҗит-кү бихим, сү Миндулэ гидачйл-дā, мочйл-дā эмэдэхун? ⁵³Бй сундү Сэвэки Дюдүн инэҗитыкин биҗкив,

¹ Мурэли – вокруг.

Рим кухимнилин

сү-кэ Минэ эңкихун илэчэрэ. Эхиткэн-кэ сунңи инэңиңи-хун оран, хактыра эңэхин оран!

⁵⁴ Нуңартын Йсүспа дявачал-дә, сурувчөл. Нуңанман хэгдыгү хирури дблән эмэвчөл. Ботур горочйра бододөчөн.
⁵⁵ Дю тулгидән дулмадүн тогово илачәл, бәел гулувунма мурәли тэгәтчәчәтын, Ботур нян нуңарнунтын тэгәлдычән.
⁵⁶ Умун бөкән-ахй, нуңанман гулувун дагадүн ичәксә, аямат нуңанман ичәчиксә, гунчән:

– Эр бәе нян Нуңаннунин бичән!

⁵⁷ Ботур-ка, тарә энә эләксйрә, гунчә:

– Ахй, бй Нуңанман эхим сәра.

⁵⁸ Дагакәнди умун бәе, Ботурва ичәксә, нян гунчә:

– Сй нян нуңардуктын бихинни.

– Эчә, гирки, – гунчән Ботур.

⁵⁹ Умун чәскачйн йлтәнчәлән, гә бәе нян тәдәмәтвй гунчә:

– Тәдәмә-ты эр бәе нян Нуңаннунин бичән, Нуңан нян Галилөядук.

⁶⁰ – Гиркй, сй эва гундерйвәс бй эхим сәра, – гунчә тадү Ботур. Эрә гундерәкин, петүх тәпкәчә. ⁶¹ Бәгин,

этэхиниксэ, Ботуртыкй ичэхинчэн, Ботур-ка Бэгин гун-нэлвэн түрэрвэн дёнчя: «Инэнмэн петүх эделйн тэпкэрэ, сй Миндук иларакан хуётчэнэс». ⁶² Ботур илчән, тадук нэ-нэчэн, сөт мэргэденэ, соңолчөн.

*Кухймнйл Йсүсна иневунтэдерэ,
дуктэдерэ-дэ*

⁶³ Йсүспа этэётчэрийл бээл Нуңанман муңнадячял, дуктэ-дечэл-дэ. ⁶⁴ Нуңан эхалван уйиксэл, ханнүвкйл бичэл:

– Сэвэки түрэнмэн ихиврй бэе*, нй Синэ иктэнэвэн гукэл?

⁶⁵ Тадук хуңтул-дэ дяргарй түрэрди Нуңанман дяргадя-чатын.

Еврэйл Йсүсна буруйдәдыра

⁶⁶ Инэңй очалән, бээл хэгдыгүлтын, хэгдыгүмэл хиру-рйль*, итыва алагүмнйл-дә* умүнупчэтын. Йсүспа еврэйл Суглэндүтын¹ дюлэдүтын иливчатын.

⁶⁷ – Гукэл, Сй Киристос* бихинни-гү? – гуннэ, нуңар-тын ханнүчял.

⁶⁸ – Бй гунэкив, сү этэхун тэдэрэ, Бй-кэ мәнмй сундук ханнүракив, сү этэхун гунэ, – гунчэ Йсүс. ⁶⁹ – Эдук-кэ дюлэскй Бэе Омолгин* энэхйпчу Сэвэки анңидадүн тэгэв-кй одяңән.

⁷⁰ – Тарит Сй Сэвэки Омолгин бихинни-гү? – гуннэл, упкат ханнүчял.

– Тарә сү мэррун Минэ тыкэн гэрбидерэс, – гунчэ Йсүс.

⁷¹ – Эдә бү гйл бээлвэ дөлчатчаңавун, – гунчэл тадү ну-ңартын. – Бү мэрвун Нуңан мәннин эва гуннэвэн упкатван дөлдыврав!

¹ Суглэндү 71 бээл йвкй бичэл: хэгдыгү хирурйль, итыва алагүмнйл тадук еврэйл хэгдыгүлтын.

ДҮРДҮР ИЛИ ХАН

Йсўс Пилāt дүлэдүн

¹Йсўстук ханңудячāl бәел Нуңанмāн Пилātтыкї нэнәвчәл. ²Нуңартын, Йсўспа түрәнәл, гунчәтын:

– Эр Бәе бәелвәвун эрү хоктоло йвувдерән, тәгәмәрдү налогилва эдәтын тамара гундерән, мәнмї-кә Киристос* бихим, тәгәмәр бихим гундерән.

³– Сї еврәил тәгәмәритын-ңү бихинни? – гуннә, Нуңандукин Пилāt ханңучā.

– Сї мәнни тыкән гунденни, – гунчә нуңандүн Йсўс.

⁴– Эр бәе экун-дā буруйвāн эчәв бакара, – Пилāt хәгдыгүмә хирурилтыкї*, тадү бичәл бәелтыкї-дә гунчә.

⁵– Нуңан Иудәя упкат бәелвә Мәнңйтвї алагүндивї уркүдяран, нонон Галиләядү алагүлчāн, эхиткән-кә элә эмәрән, – гундечәл нуңартын.

Йсўс Ирод дүлэдүн

⁶– Эр Галиләя бәен-ңү? – гуннәвәтын дөлдүксā, Пилāt ханңучā. ⁷Тадук, Нуңан оәлїн Ирод хәгдыгү бихивән сākсā, Нуңанмāн Иродтыкї уңчән. Ирод тар инәңйлдү Иерусалїмдү бичән. ⁸Ирод, Йсўспа ичәксә, сөт урунчән: нуңан Йсўспа ичәмүлнән сō горо очā бичә, Нуңандулїн кәтәвә дөлдүксā, Йсўс экудїя-вал сōхїя өрївāн ичәдәвї әәчивкї бичән. ⁹Ирод Нуңандукин сō кәтәвә ханңуктачā-дā, Йсўс-ка эва-кат эчән гунә. ¹⁰Хәгдыгүмәл-кә хирурил*, итыва алагүмнїл-дā*, тадү биденәл, Нуңанмāн сөт буруйдāдячāl. ¹¹Ирод кухїмнїлнүнмї, Йсўспа иневунтәксәл, Нуңанмāн кәхәгидечәтын, тар амардукин Ирод, Нуңандүн сō тамүра, гудей тәтївә тәтївүксә, амаскї Пилātтыкї уңчән. ¹²Тар инәңйдү Ирод Пилātнүн гиркїлдычәтын, нонон нуңартын мәмәривәр әңкитын айвра.

Дялдара: Йсүс буңэтын

¹³ Пилāt, хэгдыгүмэл хирурилва*, еврēил хэгдыгүлвэтын, кэтэ бээлвэ-дэ эриксэ, нуңардүтын гунчэ:

¹⁴ — Эр бэе бээлвэ эрү хоктоло йвувдерэн гуннэл, миндулэ эмуврэс, бй-кэ сү ичэтчэрэксун Нуңандукин ханңуктам-дā, сү гундерйдуксун умун-кэт эрүвэ онаван бй эчэв бакара. ¹⁵ Ирод нян Нуңан Экуды-дā буруйван энэ бакара мунтыкй уңчэн. Эхилэ эр бэе Экун-кат эрүвэ эчйн бра, тарит эңэтын вāвра. ¹⁶ Бй Нуңанман дуктэвкэндеңэв, тар амардукин тындеңэв. ¹⁸ Тыкэн гунчэлэн, упкат умундү тэпкэлчэл:

— Нуңанман вāмй! Мундулэ Варāввава тынкэл!

¹⁹ Тар бэе городтү кухйнемэ оналын тадук бээвэ вāналын каййдү кайвчā бичэн. ²⁰ Пилāt-ка Йсүспа тиндэви нян нуңардүтын гунчэ.

²¹ Нуңартын-ка тэпкэдечэл:

— Тэлэвундулэ¹ Нуңанман! Тэлэвундулэ!

²² Пилāt нуңардүтын иливи гунчэ:

— Экун эрүвэн Нуңан бран, Бй Нуңан вāврй буруйван, Экун-кат эрүвэн эчэв ичэрэ. Бй Нуңанман дуктэвкэндеңэв, тадук тиндеңэв.

²³ Нуңартын-ка Йсүспа тэлэдэтын элэмэтвэр тэпкэдечэтын, тарил тэпкэнтын давдычан. ²⁴ Пилāt нуңартын гундерйгэчйнтын очан: ²⁵ кухйчэ тадук бээвэ вāча каййдү тэгэтчэрй бээвэ, гэлэнэвэтын бээвэ, ювчэ, Йсүспа-ка еврēил гэлэнэгэчйнтын, одатын гунчэн.

Тэлэвунтыкй хоктон

²⁶ Йсүспа тэлэдэвэр сурувчэтын. Умун бэе, Сймон гэрбйчй, Киренадук, дүннэдү хаваликсā, дйолāви мчүдячан. Кухймнйл нуңанман дявачатын, тэлэвун мōва инйвкэниксэл, Йсүс амардукин сурулдывкэнчэтын. ²⁷ Йсүс амардукин

¹ Тэлэвун — крест.

сō кэтэ бээл бододөчөтын, тарилнүн бихил ахал, тыңарду-
ливэр иктүденэл, Йсүспа муландаянал, соңодөчөтын. ²⁸Йсүс,
нуңартыкйтын этэхиниксэ, гунчэ:

– Иерусалйм ахалин, минэ муланныл, экэллу соңоро!

Мэ́рвэр-дэ, хутэлвэр-дэ, муланныл, соңоколлу!

²⁹Бээл тыкэн гундерйтын инэңйл эмэллэ:

– Эвкйл балдывра, өкин-кат эчэл балдывра, укурдивэр
эчэл укуврэ кутучыл!

³⁰Тарлахā урэлдү гундеңэтын:

– Бү оёлөвун тыккэллу!

– Урэкэрдү-кэ гундеңэтын: «Мунэ даякаллу!»

³¹Дялум чүксэчй, йникин мō тыкэн өвувдяракин, бучү-
кин-ка мō он оңатын?

Йсүсна тэлэдерэ

³²Йсүснүн умундү эрүвэ очал дюр бээвэ сурувчэтын,
нян тэлэдэвр. ³³«Дыл гирамнан» гунмурй дүннэлэ эмэк-
сэл, тадү Йсүспа тэлэчэл, эрүвэ очал бээлвэ нян тэлэчэл,
умунмэ Нуңан анңүдүн, гөва дегинңүдүн.

³⁴Йсүс гундечэн:

– Амй, нуңартыкйтын экэл тыкүлла, эрү дялъя экэл
дявучара, нуңартын эва одярайвар, энэл сара, одяра! Ну-
ңартын сирэбий¹ тыкнэдин Йсүс тэтылвэн гатычатын.

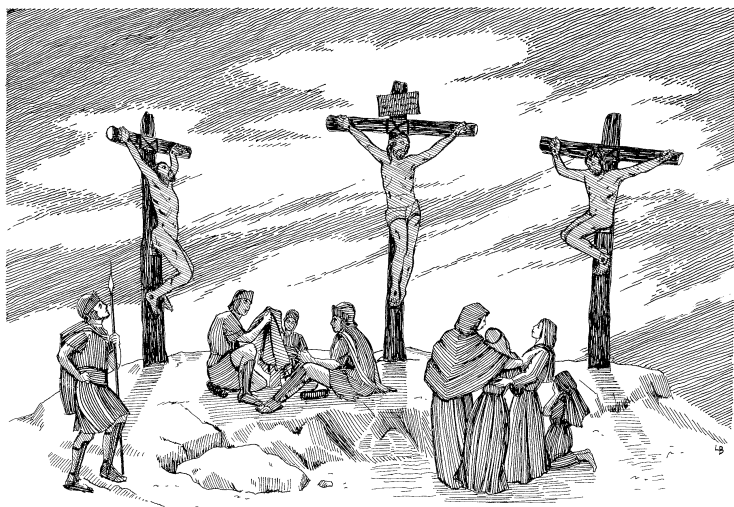
³⁵Бээл, илитчанал, тарā ичэтчэчэтын. Еврэйил хэгдыгүмэл-
тын, Нуңанман иневунтэденэл, гундечэл:

– Нуңан Киристос* бимй, Сэвэкй сйнманан тадук уң-
нэн бимй, эхйлэ хуңту бээлвэ айнагачйинмй мәнмй
аигин!

³⁶Кухйимнйил Нуңанман нян иневунтэдечэл. Нуңантыкйн
дагамаксал, Нуңандүн идарйлчā аракйва умдан бүденэл,
³⁷гундечэл:

– Сй еврейл тэгэмэритын бимй, мәнмй айкал!

¹ Сирэбий – жребий.

Тэлэвчэл Й̄сус тадук чаңйтыл

³⁸ Нуңан оёлын дукувчā бичēн:

ЭР ЕВР̄ЕИЛ ТЭГЭМЭРИТЫН

³⁹ Тэлэвундū локучадярйил дюр чаңйтылдук умунтын Й̄суса иневунтэчē:

– Сй тэдē Киристос* бихинни? Тэли мәнми-дē, мунэ-дē айкал!

⁴⁰ Гē-ка чаңйт нуңанман нувчадячā:

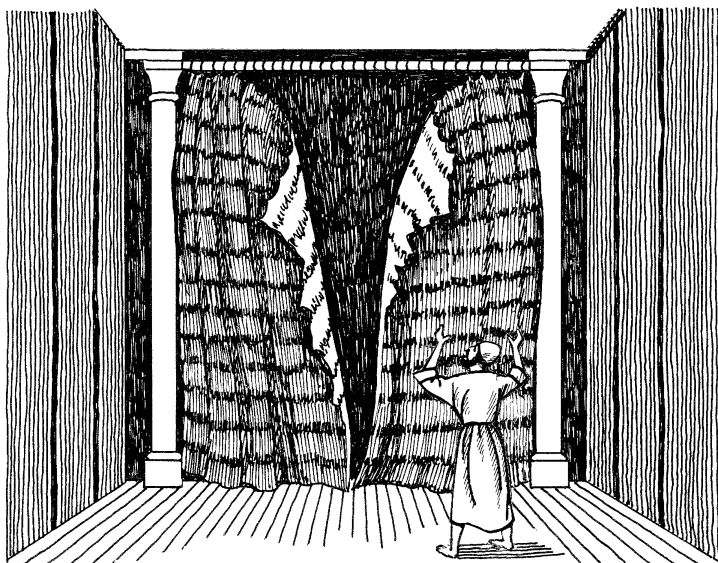
⁴¹ – Сэвэкидук сй эңнэнни-гү нэлэрэ? Сй мәнни-дē тэлэвундū локучадяни эчэ! Мунэ тыкэн онатын элэкин, бұ эрүвэ онайвар тэлэврэв. Нуңан-ка экун-кат эрүвэн эчэн бра. ⁴² Тадук нуңан Й̄сустыкй гунчē:

– Й̄сус, Сй, Тэгэмэрит элэ эмэмй, минэ дēндэви!

⁴³ – Бй тэдэвэ гундем, сй инэңмэн-ты Миннун умундū Үгү Бугадū бидеңэс, – гунчē нуңандун Й̄сус.

Й̄сус бунин

⁴⁴ Инэңй дулинин одячāн, тадук илан чāсмāктū упкат дуннэ оёлын хактырā бчāн, ⁴⁵ тар дылачā самивувнадукин

Левит Сэвэки Дюн тээргэчэ төргән дагадун

хактырālчā. Сэвэки Дюн* дулиндүн локучадярй төргā¹ ду-
линдуливи тэкэргэчэ. ⁴⁶Йсус игдыт тэпкэхинчэ:

– Амй! Би Мэнңйви эринми Сй ңалалдус дявawkандям!

Эрэ гунденэ, Нуңан будэри эринми эрйхинчэ. ⁴⁷Кухйм-
нил бэгинтын, тарā ичэксэ, гунчэ:

– Эр бэе тэдэмэ-ты буруйя āчин бичэ!

Тарит Сэвэкивэ кэнбчэн. ⁴⁸Упкат умунупчэл бэел Йсус
тэлэврйвэн ичэнэчэл, эkun орийвāн ичэксэл дюлдулавар,
мэргэндуквэр тыңэрвэр иктүденэл, мучүчāтын. ⁴⁹Йсуса
сарйл бэел, горокондү илитчанал, ичэтчэчэтын, тарилдук
Йсуснүн Галилєядук эмэчэл ахāl-кат бичэтын.

Он Йсуса имāчāтын

⁵⁰Еврєил хэгдыгүлдуктын умунтын Осип гэрбйчй бэе би-
чэн. Нуңан мулакас мєвачй, нүңнэт бинит индерй бичэн.

¹ Төргā – завеса.

⁵¹ Нуңан гил еврѣил хэгдыгүлтын дялданавар онаватын, эчѣн элѣксирѣ. Осип Аримапѣя гѣродтук тѣкѣчи бичѣн. Нуңан Сѣвѣки Тѣгѣмѣрит* эмѣривѣн алѣтчачѣн. ⁵² Осип, Пилѣттыки эмѣксѣ, бучѣ Йсүспа гадѣви гѣлѣчѣ. ⁵³ Йсүспа тѣлѣвундук аталиксѣ, бучѣ бѣе чакилиптындүн чакиликсѣ, кадѣр дѣдүн ѡвчѣ нѣвундү бучѣ бѣевѣ нѣчѣ, тѣдү нѣвѣ-кѣт эчир нѣрѣ бичѣл. ⁵⁴ Туннѣ инѣнѣй йлтѣндечѣн, суббѣта* инѣнѣйн ѡдячѣн¹. ⁵⁵ Йсүснүн Галилѣядук эмѣлдычѣл ахѣл, Осиппа бѣдѣчѣтын, нуңартын кадѣрдү ѡвувчѣ нѣвундү Йсүс иллѣвѣн нѣнѣвѣтын ичѣчѣтын. ⁵⁶ Дѣюлѣвар мучүксѣл, нуңартын ая уннүчи имүрѣнмѣ, имүвунмѣ-дѣ ѡчѣл. Иты нюннѣрѣдин нуңартын суббѣтадү дѣрумкѣичиңкитын.

ДЮРДЯР ДЫГИ ХАН

Йсүс арпан

¹ Гѣ инѣнѣйдү гѣван элѣкѣс ичѣвдѣрѣкин, ахѣл, ая уннүчи ѡнавар имүвунмѣр ѣксѣнѣл, бучѣ бѣе нѣвунтыкин эмѣчѣ-тын. ² Эмѣксѣл, нѣвун уркѣдукин дѣло дарискѣ анавнавѣн ичѣчѣл, ³ йксѣл-кѣ, Бѣгин-Йсүс иллѣн ѣчин ѡнавѣн ичѣчѣ-тын. ⁴ Ахѣл, болгѣксѣл², илитчѣрактын, нуңартын дѣлѣдү-тын гилбѣнѣдѣрѣ тѣтѣчѣйл дѣор бѣел умнѣт ичѣвчѣл. ⁵ Ахѣл, нѣлѣликсѣл, хѣргискѣ ичѣчилчѣл, тар бѣел-кѣ нуңардүтын гунчѣл:

– Сү ѣдѣ бучѣ бѣел сигдылѣдүтын йникинмѣ гѣлѣктѣдѣ-рѣс? ⁶ Нуңан ѣдү ѣчин. Нуңан арчѣн. Галилѣядү биңѣхѣви Нуңан сундү ѣва гуннѣвѣн дѣнѣкалу. ⁷ Бѣе Омолгивѣн* нѣлумүхѣчи бѣелдү дѣявѣкѣндѣнѣтын, тарил тѣлѣдѣнѣ-тын, или-ка инѣнѣйдү Нуңан ардѣнѣн. ⁸ Тѣдү ахѣл Нуңан гуннѣвѣн дѣнчѣл, бучѣ нѣвундукин ⁹ мучүна эмѣксѣл, ну-ңартын ичѣнѣвѣр упкѣтвѣн дѣн умун алагүвумнѣлдүн ¹⁰ та-дук хуңту-дѣ бѣелдү улгүчѣнчѣтын. Тар ахѣл гѣрбѣлтын

¹ Пятницадү, дылѣчѣ йрѣкин, еврѣилдү суббѣта ѡливкѣ.

² Болгомѣ – растѣрѣтьсѣ (ѡт неѡжидѣннѣсти).

Мария-Магдалйна, Иоанна тадук Якип энинин Мария. Нунарнунтын умундү бичэл ахал уңивчэл алагүвумнйлдү нян тарā улгүчэнчэл. ¹¹ Сйнавчāl алагүвумнйл ахал улөкво гундерэ гунчэнэл, нуңарватын эчэтын тэдэрэ. ¹² Ботур-кэ бучэ бэевэ нэвунтыкин туксачāн. Дөскй йгэхи-никсэ, бучэ бэе чакилиптгынман-нүн ичэчэ тадук таргачйн бнадукин сөхидяна, нэнэчэн.

Еммаустыкй хоктодүн

¹³ Тар-ты инэңйлдү дюр алагүвумнйл Иерусалимдук умун нулгидук бихи Еммаус гунмурй бикйттыкй нэнэдечэтын. ¹⁴ Нэнэденэл, тар экун бнавāн упкатвāн улгүчэмэтчэчэтын. ¹⁵ Улгүчэмэтчэрэктын, Йсүс мэнин, нуңартыкйтын дагамак-сā, дарāн нэнэлдылчэн. ¹⁶ Алагүвумнйл Йсүспа ичэтчэнэл, эчэтын он-кат тагра. ¹⁷ Йсүс нуңарнунтын улгүчэмэчилчэн:
– Эр сү, хоктолий нэнэденэл, экунма улгүчэмэтчэрэс?

¹⁸ Нуңартын илчāтын. Дэрэлтын мэргэпчул бичэтын. Тарилдук умунтын, Клеоба гэрбйчй, Йсүстыкй гунчэ:
– Сй тэдэмэ-ты Иерусалимдү бидерйлдук эмуккэкэн, эр инэңйлдү экун эдү бнавāн, эхи сāра бихинни-гү?

Сймон-Ботур Йсүс имавумман ичэтчэрэн

¹⁹ Нуҗан гунчѐн:

– Эҗунма бї эхим сара?

– Эҗун Йсўснун Насареттук онаван, – гунчѐл нуҗартын. – Нуҗан Сэвэҗи тўрѐнмѐн ихиврї бэе* бичѐн, Сэвэҗи-дѐ, упкат бѐел-дѐ дюлѐдўтын тўрѐрдивї, ъдярїдивї-дѐ эҗэхї бичѐн. ²⁰ Мунҗил хэгдыгўмэ хирурилвун* тадук бэгсэлвун Нуҗанман уҗкилдывундў¹ буруйдачатын, тадук вадатын дявакѐнчѐтын: Нуҗанман тѐлѐвундў тѐлѐчѐтын.

²¹ Бў-кѐ Нуҗан Исраильва Айҗат бэе гунчѐчѐвун. Тар-дѐ упкачин эчѐ бихи: тар онан или инѐҗин илтѐнѐн, ²² мунѐ ады-кат ахалвун сѐт сѐхивкѐна. Тымани ъдѐракин, нуҗартын бучѐ бэе нѐвунтыкин гиркучѐтын, ²³ тадў Нуҗан иллѐвѐн эчѐл бакара. Мучўна эмѐксѐл, Сэвэҗи тѐдѐвумнїлвѐн² ичѐнѐвѐр улгучѐнчѐтын. Сэвэҗи тѐдѐвумнїлин Йсўс иникинмѐн гунчѐл бичѐтын. ²⁴ Мундук хадыл, бучѐ бэе нѐвунтыкин суруксѐл, тѐдѐмѐвѐ улгучѐннѐвѐтын сѐчѐтын, Нуҗанман-ка мѐнмѐн эчѐтын ичѐрѐ.

²⁵ – Эдѐ-ка сў дялгѐ ачир бѐел бихис! – гунчѐ нуҗардўтын Йсўс.

– Сэвэҗи тўрѐнмѐн ихиврил гунденѐвѐтын сў мѐвардулавар удѐипчут ²⁶ тѐдѐвѐ ивдерѐс! Киристѐс* биргѐлвѐ эҗѐтын-нў ичѐрѐ бичѐн, тар амардукин кѐнѐвувҗѐт? ²⁷ Тѐли Нуҗан Моисей дукунадукин* упкат Сэвэҗи тўрѐнмѐн ихиврил бѐел-дѐ дукуналѐтын Нуҗандулїн ѐва гуннѐвѐтын упкатван тыливкѐнчѐн. ²⁸ Еммаустула дагамачѐлѐтын, Йсўс илтѐндѐвї некѐчѐн. ²⁹ Алагўвумнїлин-ка Нуҗан нуҗарнўнтын эмѐнмудѐн сѐт гѐлѐнилчѐтын:

– Муннўн эмѐнмукѐл. Инѐҗи илтѐндѐрѐн, долбѐдѐрон. ³⁰ Йсўс, дѐла иксѐ, нуҗарнўнтын эмѐнмучѐн. Нуҗарнўнтын умундў остѐлдў тѐгѐтчѐнѐ, Нуҗан колобово гачѐ, кѐнѐвун уҗкерѐвунмѐ гунчѐ тадук, калтаксѐ, нуҗардўтын бўтычѐн. ³¹ Нуҗартын ѐхалтын нївчѐтын – алагўвумнїлин

¹ Уҗкилдывун – суд.

² Сэвэҗи тѐдѐвумнїн – ангел.

Нуңанман тагчāl. Нуңан-ка эвкй ичэврэ очāн. ³²Нуңартын мэмэрилдүвэр гундечэл:

– Нуңан, элэ эмэденэ, митнүн хоктодү улгучэмэтчэнэ, Дукувүрдү дукувчāва тыливкэндерэкин, мēварты дегдэдерйгэчйр курбудечэтын эчэ?!

³³Нуңартын тармалдү илчāl тадук Иерусалимдулā мучүчāl. Тадү нуңартын, дян умун сйнмавчāl алагүвумнйл-дā тадук хунтул-дэ алагүвумнйлва ³⁴умундү умйпчālва бакачāтын. Тарил нуңардүтын гунчэтын:

– Бэгин тэдэмэ-ты арчāн. Нуңан Сймондү ичэвчэн.

³⁵Тэли нуңартын хоктодү экун онавāн, колобово калта-даракин, он Нуңанман тагнавар улгучэнчэтын.

*Арчā Йсус алагүвумнйлдүви
ичэвдерэн*

³⁶Тарā улгучэндерэктын, умнэт Йсус, мэнин нуңартын дулиндүтын илитчана, нуңартыкйтын гунчэн:

– Аярāлдбйн сундү!

³⁷Нуңартын, олōниксāl, нэлэлчэтын, ханянма¹ ичэрэв гунчэчэл.

³⁸– Сү экундук тыкэн нэлэллэс? – ханнүчā Йсус. – Эдā-ка сү мēваррун эвкйл тэдэрэ? ³⁹Ичэткэллу нāлалвав, халгарвав – эр Бй бихим. Эркукэллу Минэ, ханян иллэе-дэ, гирамная-дā āчин бивкй, Миндү-кэ тарил бихи. ⁴⁰Тыкэн гунденэ, Нуңан нāлалвй, халгарвй ичэвкэнчэ. ⁴¹Нуңартын уруннэдуквэр, он-кат энэл тэдэрэ, сōхидячāтын. Тадук Нуңан ханнүчā:

– Сундү экуды-вал девгэ эдү бихин?

⁴²Нуңартын силавчā олло хādбывāн Нуңандүн бүчэл. ⁴³Нуңан, тарā гаксā, ичэтчэрэктын, девчэ. ⁴⁴Тар амардукин Йсус нуңардүтын гунчэ:

– Бй суннүн биңэхйвй гунденэв түрэрвй эргэчйнмэ гундерэ: Моисей итыдүн*, Сэвэкй түрэнмэн ихиврил бэл*

¹ Ханян – здесь в значении «призрак».

дукунадұтын, Сэвэқйвэ кэнёвун Дукувўндў-дā Миндулї дукувчā упкачин дялуувўнұатын.

⁴⁵Тадук Йсӯс Дукувўрдў дукувчāва нуңартын тылдэтын бэлэтчэ. ⁴⁶Нуңан гунчэ:

– Эдў тыкэн дукувчā: Айңāt бэе, биргэвэ ичэңэтын тадук или инэңидў арңатын; ⁴⁷упкат тэгэл, Иерусалїмдў бидерїдук, дōлдыңатытын: мэнңйлвэр бинїлвэр хуңтув-ңэтвэр, Сэвэқйлэ мучўнұатвар, Сэвэқй Киристōстулї* бэелдук нёлумўхївэтын лукивудāн. ⁴⁸Сў упкатпа мэррун ичэчэхун, тарā хуңтул бэелдў улгучэнңэтыхун. ⁴⁹Бй-кэ эхиткэн Минңй Аминмй гуннэвэн сундў уңдем. Сў-кэ ўгїник эңэхїе гадалāвар гōродтў эмэнмукэллу.

Йсӯс няңнялā угириводерэн

⁵⁰Йсӯс нуңарватын гōродтук ювчэ тадук Випāниямāктулā нуңарнўнтын сурулдбгчэ. Нāлалвй угириксэ, нуңарватын хиргэчэ. ⁵¹Тадук, хиргэденэ, нуңардуктын горолилчā, няңняткй угириВДехинчэ. ⁵²Нуңартын Нуңан дюлэдўн дэрэлдивэр хэргискй тыкчэл. Тадук, сōт урунденэл, Иерусалїмтыкй мучўксāl, ⁵³Сэвэқйвэ кэнёденэл, бкин-дā Сэвэқй Дюлāн* эмэктэдечэтын.

Библейскай түрэрүк

Аврām – Аврāмдук еврēил тэкэнмэр гачāтын. Нуңан дјор тѣхинча анңанйл дјолэлїтын Йсүс эделїн балдыра йндечән. Евреил тэкэндүтын Аврāмдү Сэвэкї силбанмї бүчән, тарит нуңартын Сэвэкї сйнманан тэгән бихилвун гуннэл тэдөвкїл бичэл.

Бэе Омолгин – тыкэн кэтэрэ Йсүс мәнмї гэрбїңкин. Нуңан **Айңат бэе**, Нуңандулїн Сэвэкї түрәнмән ихиврил бөөл улгучэниңкитын.

Вельсевул – тыкэн еврēил огēңāl хэгдыгүлвэтын гэрбївкїл. Тар хāрги хуңту гэрбїн.

Давид – хэгдыткүмэ Исрāиль тэгэмэрин, Иүда тэкэндүкин. Нуңан аярāлдїн бидән ээчиңкин, талї Сэвэкї нуңандук ючэл бөөл өкин-дā Исрāиль тэгэмэритын бидеңэтын, гуннэ, түрәнмї бүчән. Нуңан умун тѣхинча анңанї дјолэлїн, Йсүс эделїн балдыра, бидечән.

Давидтук тэкэчї бэе – тыкэн **Айңат бэевэ**, **Киристөспа**, гэрбїңкитын, еврēил тэдөридүтын Нуңан Давидтук тэкэчї биңэтын бичән.

Динāрий – тар римскайдї мәнүмэ карчи, тарā бэе умун инэңїдү, хаваликсā, гавкї.

Иты – тар тунңа Библия дукувүннн. Тар дукувүр бугат өн өвнаван, еврēил нїдук юнэвэтын, Сэвэкї бөөлдүк экунма ээтчэрївэн улгучэндерэ. Тарит эрил тунңал дукувүр

иты, гуннэл, гэрбйчивуттэ. Эр итыва Сэвэки Моисейдүлй бүчэн, тарит эр Моисей итыдин гэрбйвувкй.

Итыва алагүмнй – тар бээл аят итылва сядярйл тадук бээлдү тарā улгучэндерйл. Еврейл нуңарватын аявуңкитын.

Киристос – Эр грёческай түрэнмэ хуңтут гунми: имүрэнди имүвчэ, еврейдыт – Мессия. Тыкэн Сэвэки Нуңанман сйнманаван самалкйвкйл. Итыдү тадук Сэвэки түрэнмэн ихиврйл бээл дукунадүтын Киристос дүннэлэ эмэрйн дукувчā бичэн. Лука дукувүндүви Киристос Йсүс Насареттук бихивэн ичэвкэндерэн. Еврейл Нуңанман алатчачатын. Нуңартын Йсүс Римдү бидерйлвэ илэлвэ ахадянан тадук Сэвэки Тэгэмэрвэн бдяңан гунчэңкитын.

Левйт – Тар бэе Левийдук тэкэчй. Левий Исраиль нономо дяндюр тэгэл умунтын бичэн. Левитыл хирурйл эңкитын бирэ, тар-дā бичэлын Сэвэки дюдүн Нуңанман икэрдй кэнёңкитын, бэйңэлвэ хулгадатын, эдатын-дā бэлэннёңкитын.

Минэврй иты – тар итылй поро иллэн мудақанман мйнэвкйл. Тарā онал, еврейл омонглтын Сэвэкиңй бдярйван ичэвкэндерэ. Тарā омонгичан балдыдяктукин дяпкй инэңйдү бовувкй.

Налогилва тавумнй – тар налогилва римскайдү хэгдыткү тэгэмэрдү тавдярйл еврейл. Талй еврейл нуңарватын эңкитын аявра. Нуңартын налогилва гавдярйдук кэтэтамэрвэ тавуңкитын, налогил хадыватын мёрдүвэр эмэниңкитын, тарит нуңарватын нэлумүхйвэ бдярйл бээл гуниңкитын.

(Одёрйл) Дукувүр – тар Моисей итын, дукувүр Сэвэки түрэнмэн ихивдярйл бээл дукунатын, икэвур Сэвэкивэ кэнёврйл дукувүртын тадук хуңтул.

Пасха – хэгдыткүмэ еврейл празникитын, тар празник еврейл Египеттук юнэвэтын ичэвкэнивкй. Сэвэки нуңарватын Моисей нāладин айчāн. Эр празник анңанитыкин нэлкй бивкй. Тар инэңйдү берутқанма ванкитын.

Саддукейл – тар умун пәртиядү бидерйл еврейл. Нуңартын Моисей итыдүн-нйон дукувчәва тәдәнжитын, гйл-кә одёврйлдү дукувүрдү дукувчәва әңкитын тәдәрә. Нуңартын бәе, буксә, арривән әңкитын тәдәрә.

Самәриячёр – тар Самәрия дүннән бәелин, Иудея долборгидадүн бидерйл. Нуңартын еврейлнүн бүләсәгил бичәтын.

Содом – тар гөрод. Содомдү тадук Гоморрадү бидерйл бәел сә эрүл нәлумүхивә оналитын, Сәвәкй талә тыгдәгәчйн тогово тадук сәрава уңденә, сукчачән.

Суббөта – тар инәңй Сәвәкйңй. Эр инәңйдү бәе әңәтын хавалла, инәңйрипты хавава нян әңәтын бра. Эр еврейскай түрәндук «шаббат» ючә, эвәдйт гунмй – дәрүмкй-чин. Суббөтадү еврейл уңкерөвун дйөлдүтын уңкерөдәвэр, одёврйл дукувүрва таңдәвар умунупиңкитын.

Сәвәкй Дйөн – тар хәгдымәмә дйө Иерусалимдү бичә. Тадү-нйон еврейл хулгакйт итывән оңкитын, празникил инәңйллүтын умунупиңкитын. Йсүс арнан дыгиндяр анңанй одяракин, Сәвәкй Дйөвән римлянил суксачәтын. Тариптыдук Сәвәкй Дйөн тыкинделән тыкән илитчаран. Сәвәкй Дйөн дйөр калтакәчй бичән: умун одёврй, гә-ка – одёврйдук одёврй. Тар сигдылэдүтын тйргә локүчадяңкин.

Сәвәкй түрәнмән ихивдярй бәе – лучадйт гунмй: пророк. Пророкил Сәвәкй түрәнмән дйөлдүнкитын, Сәвәкйвә аявдәтын, Нуңан түрәрвән дялувдәтын бәелдү гуниңкитын. Нуңартын бәел нәлумүхивә онаватын ичәвкәниңкитын, бәел эхиктын нүңнәт бинйт биллә, Сәвәкй он нуңарватын талй бокондәңөн, гуниңкитын. Умун пророктуктын Исаяя бичән. Нуңан дяпкун няма анңанйт, Йсүс эделйн балдыра, бичән. Тар-дә бичәлйн, Йсүс дүннәлә эмәривән гунчән.

Сәвәкй Тәгәмәрин – Сәвәкй эхиткән-дә тәгәмәр. Бәел Сәвәкйвә тәгәмәрит дявүчадярйдүтын, Сәвәкй нюңнйәдин бидерә. Тар-дә бичәлйн, бугадүт сә кәтә эрү бихин,

тарит гйл бээл хārги эдү тэгэмэр гунчедерэ. Тар тыкэн эчэ бихи. Сэвэкй Тэгэмэрви ичэврйт оңатын инэңй эмэдеңэн.

Уңкерөвун дјон — тар дјодү еврєил суббөтатыкјндү умуну-пиңкитын, тадү одөврйл дукувүрва таңиңкитын тадук уңкерөдеңкитын.

Фарисєил — тар умун пәртиядү бидерйл еврєил. Нуңартын итыдү дукувчāва тадук гйл одөврйлдү дукувүрдү дукувчāва тэдєңкитын. Нуңартын бэе, буксэ, арривāн тэдєңкитын.

Хирури — Иерусалјмдү Сэвэкй Дјодүн хавалдярй бэе. Лучадыт гунмй: священник. Хэгдыткүмэ хавāн — тар хулгакјтва Сэвэкйдү одāн. Хирурил дјандјор грүппалди борйчивчāl бичэтын. Грүппатыкин Сэвэкй Дјодүн анңанйдү дјорэкэн надатал инэңйлвэ хавалиңкитын.

Хэгдыгүмэ хирури — лучадыт гунмй: первосвященник. Эр-нјон бэе Сэвэкй Дјон одөврйдук одөврй хандулāн анңанйдү умнэкэн йңкин. Тадү хэгдыгү хирури Сэвэкй нуңандукин тадук гйл бээлдук нэлумүхйлвэтын луктāн хулганйңкин. Хэгдыгүмэл хирурил — сāvрил бээл, политикадү-дā хэгдыгүл биңкитын. Нуңарватын умун анңанйдү сйнмаңкитын, тар-дā бичэлйн нуңартын окин-да хэгдыгүл хирурилгачйр биңкитын.

Лука̄ Йсӯстулӣ дукунан

Евангелие от Луки
на эвенкийском языке

НИУ Институт перевода Библии
Лицензия № 01271 от 22 марта 2000 г.
101000, Россия, Москва
Главпочтамт, а/я 360

Подписано в печать #####.
Формат 60×84 1/16. Бумага офсетная. Печать офсетная.
Усл. печ. л. ####. Тираж 5000 экз. Заказ №

Отпечатано с готовых диапозитивов
в типографии «Принткорп»